

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA RAP MÜZİĞİ DİNLEYEN
ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN BU MÜZİĞİ ANLAMLANDIRMA
VE GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİNE UYGULAMALARI
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sebla ÜNAL ERGEN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cumhuri ASLAN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM

**POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA RAP MÜZİĞİ DİNLEYEN ÜNİVERSİTE
GENÇLERİNİN BU MÜZİĞİ ANLAMLANDIRMA VE GÜNDELİK YAŞAM
PRATİKLERİNE UYGULAMALARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sebla ÜNAL ERGEN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cumhur ASLAN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Sebla ÜNAL ERGEN tarafından Prof. Dr. Cumhuri ASLAN yönetiminde hazırlanan ve 18/08/2023 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Popüler Kültür Bağlamında Rap Müziği Dinleyen Üniversite Gençlerinin Bu Müziği Anlamlandırma Ve Gündelik Yaşam Pratiklerine Uygulamaları Üzerine Nitel Bir Araştırma**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Sosyoloji Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Cumhuri ASLAN
(Danışman)

.....

Doç. Dr. Arif Olgun KÖZLEME

.....

Dr. Öğr. Üyesi Feriha Duygu SAMAV

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 18/08/2023

.....
Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(imza)

Sebla ÜNAL ERGEN

18/08/2023

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca ilk andan itibaren benden bir an olsun desteğini esirgemeyen ve her daim yolumu aydınlatan saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Cumhuri ASLAN'a, beni hep yüreklendiren ve doğruyu gösteren sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Elif S. MURA'ya, başta Sosyoloji Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Gökhan GÖKULU olmak üzere Prof. Dr. Şeref ULUOCAK, Doç. Dr. Arif Olgun KÖZLEME, Prof. Dr. Mehmet Devrim TOPSES ve burada adını sayamayacağım bütün ÇOMÜ Sosyoloji Bölümü hocalarıma, Sevgili Arş. Gör. Dr. Özge GENÇEL Hocam'a ve tüm Fen Edebiyat Fakültesi Hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Her daim yol arkadaşım ve en büyük destekçim biricik eşim Aziz ERGEN'e ve bu süreçte bana sevgileriyle destek olan sevgili evlatlarım Yahya Oğuz ERGEN ve Hüma Derin ERGEN'e, sevgili ailem Sevil-Suvayı ÜNAL'a, sevgili kızkardeşlerim Selda MAVZER ve Sabriye TEKGÖZ'e, eşleri ve çocuklarına ve tüm aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Bana her zaman bir aile olduğumuzu hissettiren, öngörüsü ve rehberliğiyle bizleri hiç yalnız bırakmayan sevgili Yusuf EĞİLMEZGİL Hocam ve sevgili kızı Selda EĞİLMEZGİL'e, sevgili dostum Sevgi EREN'e, çok kıymetli mesai arkadaşlarım ve dostlarım Yeliz GÜDER, Hülya LEVENTOĞLU, Hilmiye SENDEL, Mustafa CAN, Duygu Nedret ÇETİN, Dilek ŞAHİN, Esra KARAKURT, Yeliz IŞIK, Kader YERLİKAYA, Gülsüm YILDIRIM ve adını sayamadığım tüm Fen Edebiyat Fakültesi aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Hepinize minnettarım, iyiki varsınız.

Sebla ÜNAL ERGEN
Çanakkale, Ağustos 2023

ÖZET

POPÜLER KÜLTÜR BAĞLAMINDA RAP MÜZİĞİ DİNLEYEN ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN BU MÜZİĞİ ANLAMLANDIRMA VE GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİNE UYGULAMALARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Sebla ÜNAL ERGEN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Cumhuri ASLAN

18/08/2023, 126

Son yıllarda ülkemizde dinlenme oranlarında oldukça yüksek bir artış olan Türkçe rap müziği toplumun hemen her kesimine yayılmış durumdadır. Çizgi filmlerden reklam müziklerine gündelik yaşamın her noktasında var olan rap müziği daha çok genç kesim tarafından dinlenmektedir. Gençlerin sadece dinlemekle kalmayıp gündelik yaşam pratiklerini de şekillendirdikleri rap müziği, giyimden saç stiline, iletişim dilinden düşünce yapılarına kadar her alana nüfuz etmiştir. Çalışmamız bu noktada Türkçe rap müziği dinleyen Üniversitede öğrenim gören gençlerin bu müziği nasıl anlamlandırdığı, gündelik yaşam pratiklerine nasıl ve ne kadar aktardıkları üzerine yoğunlaşmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada, katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Gömülü teori araştırma desenine dayanan bu çalışmanın verileri, dört kategoride on bir farklı tema altında toplanmıştır. Çalışmaya katılan Üniversiteli gençlerin Türkçe rap müziği belirli bir amaca ulaşmak için bir yöntem ya da strateji oluşturmak üzere dinlemeleri arasındaki bağlantı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu anlamda çalışma sonucunda gençlerin Türkçe rap müzik dinlerken geliştirdiği dört farklı strateji bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamıza katılan ve Türkçe rap müziği dinleyen gençlerin uyguladığı stratejiler sırasıyla birinci olarak rap müziği anlamlandırmak ve hayatlarının merkezine yerleştirerek tüm hayatlarını ve gündelik

yaşam rutinlerini şekillendirmek. İkinci olarak toplumsal hayattan uzaklaşmak için bu müziğe yönelmek. Üçüncü olarak popüler kültür ürünü olarak topluluğa girmek ve aidiyet duygusu yaşamak için rap müziğini tercih etmek. Dördüncü ve son olarak ise rap müziğini içselleştirerek kendi benliklerini görünür kılmak üzere rap müziği dinledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rap, Türkçe Rap, Gündelik Yaşam, Müziğin Anlamlandırılması, Popüler Müzik, Benlik

ABSTRACT

A QUALITATIVE STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS LISTENING TO RAP MUSIC IN THE CONTEXT OF POPULAR CULTURE ON MAKING MEANING OF THE MUSIC AND ITS APPLICATIONS TO DAILY LIFE PRACTICES

Sebla ÜNAL ERGEN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Sociology

Prof. Dr. Cumhuri ASLAN

18/08/2023, 126

Ever increasingly in our country of late years, Turkish rap music has become widespread almost at all level of the society. Existing in every sphere of life, it is listened to by the youngsters in the main. All pervasive as clothing, hairstyles, communication language, mindsets, this music shapes the young not only music listening habits to but also influence their daily living practices. In this context, this study centred on how young university students listening to Turkish rap music make sense of it, how and how much they transfer it to their activities of daily living. In this study, in which qualitative research method was used, face-to-face interviews were conducted with the participants through a semi-structured interview form. The data obtained were evaluated with content and descriptive analysis methods. The data of the research carried out within the scope of grounded theory were collected under eleven different themes in four categories. The data of this study, which is based on grounded theory research design, were collected under four categories and under eleven different themes. It has been tried to reveal the link between participants listening to Turkish rap music on purpose to create a method or strategise to achieve a certain goal. In this sense, as a result of the study, it was inferred that there are four different strategies developed by young while listening to Turkish rap music. These strategies are respectively; to give meaning to rap music and to shape their whole lives and daily life routines by placing it at the centre of their lives; to gravitate to this music to estrange from social life; to opt rap music to initiate into community as a product of popular culture and to experience a sense of belonging; to listen to rap music to make their self visible by interiorizing rap music.

Keywords: Rap, Turkish Rap, Daily Lifestyle, Meaning of Music, Popular Music, Personality.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar DİZİNİ	x
RESİMLER DİZİNİ	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Popüler Kültür.....	7
2.1.1. Kültür Kavramı	7
2.1.2. Popüler Kültür.....	11
2.1.3. Popüler Kültür Çalışmaları	15
2.1.4. Alt Kültür	18
2.1.5. Alt Kültür Çalışmaları.....	20
2.2. Müzik	21
2.2.1. Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik	21
2.2.2. Popüler Müzik.....	23
2.2.3. Müziğin Metalaşması	24
2.2.4. Bir Alt Kültür Müziği Olarak RAP.....	26
2.2.5. Türkiye’de RAP Müziği ve Türkçe RAP.....	29
2.3. Müziğin Anlamlandırılması ve Aktarımı.....	31
2.3.1. Bourdieu’nun Sosyolojik Kavramları Üzerinden RAP Müziğinin Anlamlandırılması	31
2.3.2. Goffman’ın Dramaturji Kuramı Perspektifinden RAP Müziğinin Gündelik Yaşam Pratiklerine Aktarılması.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi	40
3.1.1. Araştırmanın Türü.....	40
3.2. Araştırmanın Problemi	43
3.3. Araştırmanın Amacı	45
3.4. Araştırmanın Önemi.....	45

3.5. Kapsam ve Sınırlılıklar	45
3.6. Evren ve Örneklem	45
3.7. Veri Toplama Teknikleri ve Süreci.....	46
3.8. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	49
4.2 Katılımcıların Müziği Dinleme Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular.....	50
4.3 Katılımcıların Müziği Anlamlandırma ve Gündelik Yaşam Pratiklerine Aktarmalarına İlişkin Bulgular	52
4.3.1 Hayatı Anlamlandırma- Rap olmasa nefes alamam.....	53
4.3.2 Gündelik Sorunlardan Kaçış-Kulaklığımı takıyorum ve dünya duruyor.....	69
4.3.3 Topluluğa Dahil Olma-Herkes dinliyor	79
4.3.4. Kimlik İnşası-Ben buyum	92
4.4 Bulgulara İlişkin Genel Değerlendirme ve Yorumlar.....	104
4.4.1 Hayatı Anlamlandırma Stratejisi Olarak Rap Müziği-Rap Olmasa Nefes Alamam	104
4.4.2 Toplumsal Hayattaki Gündelik Sorunlardan Kaçış Stratejisi Olarak Rap Müziği-Kulaklığımı Takıyorum ve Dünya Duruyor	106
4.4.3 Popüler Kültür Ürünü Olduğu İçin Tüketilen ve Bir Topluluğa Dahil Olma Stratejisi Olarak Rap Müziği-Herkes Dinliyor	108
4.4.4 Gündelik Yaşamda Sembollere Yüklenen Anamlarla Benlik Sunumu Stratejisi Olarak Rap Müziği-Ben Buyum	109

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç.....	111
5.2 Tartışma	114
5.3 Öneriler	116
KAYNAKÇA	117
EKLER	I
EK 1 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	I
EK 2 ETİK KURUL İZİNİ.....	IV

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Katılımcıların Demografik Özellikleri	49
Tablo 2	Katılımcıların Müziği Dinleme Alışkanlıkları	51
Tablo 3	Kategoriler ve Temalar	52

RESİMLER DİZİNİ

Resim No	Resim Adı	Sayfa No
Resim 1	Kool Herc'in Bronx'ta ilk RAP müziği ev partisi davetiyesi	27

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

“Ampirik araştırmadan yoksun teori boştur,
teoriden yoksun ampirik araştırma kördür.”

Bourdieu

Müzik insanlık tarihinin en eski sanat dallarından biridir. Hangi zamanda, ne amaçla, neden veya kimler tarafından yaratıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Tüm bu sebeplerden tek bir topluma mal edilme olasılığı olmayan müziğin insanlık tarihiyle birlikte ortaya çıktığı kabul edilir. Eski çağlardan günümüze kadar uzanan tarihsel süreçte insanın doğumundan ölümüne kadar hayatının tüm ritüellerinde müziği görmek mümkündür. İlk kurulan uygarlıklardan kabul edilen Sümerlerin dini ayinlerde müzik icra edildiği, kadınların çocukları uyutmak için ninniler söylediği tarihsel kaynaklarda yer almıştır. Eski Yunanların da festivallerinde, savaşlarda ve hatta gündelik hayatın içinde kadınların ev işi yaparken dahi mırıldandığı şarkılar bulunmaktadır (Kınacı, 2012:11-17). Zaman içerisinde tarihsel süreçte bütün toplumlara ve bütün zamanlara yayılan müzik çok çeşitli türlere ayrılmış, zamanla yeni türleri ortaya çıkmış bazen bu türler reddedilmiş bazen benimsenmiş bazen yeniler eski türleri tarih sahnesinden silmiştir. Küreselleşen dünyada teknolojik gelişmeler ile birlikte kayıt altına alınabilen müzik zamanla alınıp satılan, taşınan, her an her yerden ulaşılabilen bir hal almıştır. Popülerleşme ile birlikte daha geniş kitlelere ulaşmış, tercih edilirliliği oranında üretilmiş, tekrar ve tekrar pazarlanmış gündelik hayatın her anına yayılmıştır. Günümüzde de sadece bir boş zaman faaliyeti olmaktan çıkmış bireylerin tercihlerini yansıtan bir kültür ögesi durumuna gelmiştir.

Müzik insan hayatının önemli bir parçasıdır ve bu nedenle de hangi yönden değerlendirdiğinize bakılmaksızın sosyolojik bir olgudur (Esgin, 2012:154). Gündelik yaşamın bir parçası olarak sosyolojik bir olgu olduğu daha da belirginlik kazanan müziği insanlar gündelik yaşamlarının içinde ya isteyerek, beğenerek bilinçli bir şekilde dinlerler ya da müziğe istemsizce maruz kalırlar. Özellikle günümüz toplumunda, gündelik yaşam içerisinde müzik, radyolardan reklam ve sinema filmlerine, televizyon programlarından

seçim propagandalarına, otobüs, tramvay vb. toplu ulaşım araçlarına, restoran, kafeterya gibi mekanlara kadar toplumsal hayatın her noktasında vardır ve var olmaya devam edecektir.

Müziğin sosyolojik bir olgu olarak kabul edilmesi müziğin tarihsel nitelik göstermesinden kaynaklanır. Zaman içerisinde meydana gelen toplumsal değişimler müzikal nağmelere de yansır. Yani toplum değiştikçe dinlenen müzikler değişir. Müziğin tarihselliği bir anlamda bu şekilde incelendiğinde toplumun tarihselliği de yansıtır (Tanyol, 1982:59). Ülkemizde de cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar en fazla dinlenen ve yaygın beğeni kazanan müzik türlerine baktığımızda bir müzik türünden diğerine geçişte mutlaka toplumsal olayların izleri görülür. Türk Sanat Müziğinden Arabesk'e, aranje müziklerden pop müziğine daha sonra rock, Anadolu rock, rap gibi toplumda en fazla dinlenen müzik türü her değiştiğinde toplum da değişmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında toplumsal dönüşümleri, toplumda en fazla dinlenen müzik türüne bakarak ta analiz edebileceğimiz görülmektedir. Müzik sosyolojisi alanında çok önemli çalışmaları bulunan ve kendileri de birer müzisyen olan Max Weber ve Theodor W. Adorno'da çalışmalarında Avrupa'da yaşanan toplumsal ve tarihsel gelişmeler ile dönüşümleri müzikten hareketle analiz etmeye çalışmışlardır (Ayas, 2019:123).

Özellikle gençlerin gündelik yaşam pratiklerine ilişkin çalışmaları bulunan Andy Bennett'in yaptığı çalışmalara göre kültürel anlamda yetişkinlerden farklı kodlar ve davranışlar geliştiren gençler bir anlamda alt kültürel bir direniş içindedirler. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik olarak ailelerinden bağımsız hale gelen gençler kendi boş zamanlarının yönetimini ele almış ve bu doğrultuda anlam yükledikleri kültürel ürünler çerçevesinde yeni kültürel kodlamalar ve davranışlar geliştirmişlerdir. Gündelik yaşamda bu durum gençlik yaşam tarzı olarak karşılığını bulmuştur. Kendilerini yetişkin gruplardan gündelik yaşam pratikleri ile ayıran gençler yeni bir kültürel grup ta oluşturur. Giyim tarzından ilişki biçimlerine kadar yeni davranışlar geliştiren gençlerin kendilerini ifade yöntemlerinden birisi ve belki de en önemlilerinden birisi müziktir (Bennett 2000 akt. Çerezcioglu 2014: 11-17). Çalışmamız bu anlamda son yıllarda tüm dünyada ve ülkemizde en çok dinlenen müzik türlerinden biri olan rap müziğinin özellikle en geniş dinleyici kitlesine sahip olduğu gençler arasında nasıl bu derece tercih edilir olduğunu, gençlerin bu

müziği nasıl anlamlandırdıkları ve gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktardıkları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Hip hop kültürünün dört temel ögesinden (grafiti, break dance, disk jockey ve rap) birisi olan rap müziği 1970’li yıllarda ABD’nin New York eyaletinin kuzeydoğusunda bulunan Bronx kentinin çoğunlukla Afrika kıtasından göç etmiş bireylerin yaşadığı getto diye tabir edilen arka mahallelerinde ortaya çıkmıştır. Kelime olarak açılımı RAP (Rhythm and Poem/Rhythmic African Poetry) ritim ve şiir, ritmik Afrika şiiri olan rap müziğinin son yıllarda Türkiye’de dinlenme oranlarında ciddi bir artış görülmektedir. Türkiye’ye Almanya’da yaşayan Türkler tarafından getirilen Türkçe rap müziğinin çok eski bir tarihi yoktur. 1991 yılında ilk kez Almanya’da kurulan King Size Terror grubunun “Bir Yabancıнын Hayatı” isimli şarkısının bir bölümü Türkçe sözlerle yazılmıştır. 2000’li yıllar ile birlikte dinlenme oranları her geçen yıl artan rap müziği, çalışmamızda katılımcıların en çok kullandıkları müzik platformu olarak tercih ettikleri sonucuna ulaşılan Spotify müzik verilerinde 2018 yılından bu yana zirveyi başka bir müzik türüne bırakmamıştır.

Afrikalı gençlerin yaşadığı sorunları anlatabilmek için ritim üzerine hızlı sözlerle oluşturulan rap müziği protest ve siyasi bir yapıya sahiptir (Karadeniz, 2019:74). Türkçe sözlü rap Almanya’ya işçi olarak giden ailelerin Alman Nazi grupları tarafından hakaret edilerek, dövülerek, hatta evleri kundaklanıp yakılarak yaşadığı katliamlara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Aşırı milliyetçi Almanların yaktığı evlerde ölen Türklerin sesi olmak için Türk gençleri tarafından oluşturulan rap gruplarının ilk şarkı sözlerinde de bu durum açıkça görülmektedir. Grupların isimleri de yaşananlara tepki olarak ortaya çıktıklarının adeta kanıtıdır. İlk rap grupları ve rapçiler King Size Terror, Karakan gibi isimler almıştır.

Almanya’da kurulan ilk Türk rap gruplarından King Size Terror’ün 1991 yılında çıkardığı “Bir Yabancıнын Hayatı” adlı şarkısında geçen Türkçe sözleri de bu durumu açıkça ortaya koymaktadır;

“Almanya niçin getirildik buraya
Varya bu para kazan ve harca sakla bir parça
Dön geriye, hay yaşa saçma saçmalama
Alışmışsın baksana mercedes araba

Ceplerinde para gezer tozar yaşarsın ara sıra
Ama bir varmış bir yokmuş gibi değil
Bu hayat çekil bükül eğil dazlaklar
İtler gibi yığılıp vuruyor kırıyorsun
Çıldırıyor onun için, durma, susma
İçine gömme vursak sönme ateş
Yakar ve geçer bu acıda elbet
Bir gün sona erer ve onlar terler
Sağ veya sol ne fark eder yeter!
Yeteri kadar aktı ter
Yeteri kadar soldu renkler
Ayyıldızın kırmızı beyazı büyümesin
Ezilmenin acısı sana verilen bu hayat
Bir hediye daima ilerle bakma geriye
Beyaz tuzaklara sakın düşme
Beynini kullan zehirle deşme.”

Şarkının sözleri Almanya’da yaşayan Türk işçilerin yaşadıklarına bir tepkidir. Olayların ve yaşanan haksızlıkların tüm dünyaya duyurulması için müzik en iyi iletişim yollarından birisidir. Şarkının tamamı Türkçe değildir. Bunun başlıca sebebi ise mesaj ulaştırmak istenilen kitlenin tamamının Türk olmayışıdır. Şarkı Türkçe ve Almanca sözlerden oluşmaktadır.

Türkiye’de de ilk ortaya çıktığında rap müziğinin çıkış amacına uygun olarak rap sanatçıları isyankar, politik ve eleştirel bir dil kullanmışlardır. Hala bu dilde yazılan şarkılar mevcuttur. Nitekim rap müziğinin Türkiye’deki ikinci dalga temsilcilerinden ve önemli isimlerinden Ceza 2015 yılında yayınlanan Sus Pus şarkısında;

“Rap harekettir ve de politiktir...” sözleri,

yine Şanışer ile bir grup rap sanatçısının Susamam adlı rap şarkısındaki;

“Ben bi' beyaz Türk'üm

Yasalarım Anglosakson ama kafam Ortadoğulu
Apolitik büyüdüm, hiç oy vermedim...” sözleri, ve

Saian, Feleğın Çemberine Kırk Kurşun şarkısında;

...Ben bir dağım bana derler ki Sierra Maestra
Devrim ateşı burda yandı hah sonrası gerilla
Özgürlük vadettiniz dünyaya nerde hani
Emperyalizme kafa tutan bendim ben Mahatma Gandhi...

sözleri rap müziğın eleştirel diline örnek olarak gösterilebilir. Daha pek çok şarkıda buna benzer pek çok örnek verilebilir.

İlk başlarda çıkış temasından uzaklaşmayan rap müziğı dinleyici sayısının hızla artmasıyla ana akım medyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Bu durumun sonucu olarak ta hızla popülerlik kazanmış ve kitle iletişim araçlarında reklamları yapılır hale gelmiştir. Popülerleşen rap ana temasından uzaklaşarak apolitik bir hal almıştır (Çakmak, 2021:39-40). Günümüzde dinlenme oranlarına bakıldığında yüksek sıralarda yer alan ve araştırmamızda da gençlerin en çok dinlediğı ya da sevdiğı sanatçı olarak tespit edilen bazı rap sanatçıları ise popüler kültür ile birlikte popülerleşen rap müziğinde daha çok aşk, ayrılık, ilişkiler gibi konuları işlemeye başlamışlardır.

Çalışma başlıca beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş kısmı olup, çalışmanın kısaca nasıl tasarlandığı ve hangi amaçla yapıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde kuramsal çerçeve açıklanmış ve daha önce konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalara değinilmiştir. Öncelikle kültür, popüler kültür ve alt kültür kavramları ile bu alanlarda yapılan çalışmalar karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Müzik olgusunun sosyolojik açıdan incelenmesi ve müziğın metalaşmasına değinilmiştir. Çalışmanın bakış açısının temeli olan Bourdieu'nun kavramlarıyla (habitus-alan-oyun-sermaye) rap müziğın anlamlandırılması ve Goffman'ın dramaturjik kuramı perspektifinden rap müziğının gündelik yaşam pratiklerine aktarılması açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde çalışma yöntemine yer verilmiştir. Araştırmanın konusu, problemi, amacı ve önemi, kapsam ve sınırlılıkları, evren ve örnekleme ile veri toplama ve veri analiz yöntemleri açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilerek bulgular halinde sunulmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri ile müzik dinleme alışkanlıklarına ilişkin bulgular tablolar halinde verilmiştir. Katılımcıların müziği anlamlandırma ve gündelik yaşam pratiklerine aktarmalarına ilişkin bulgular kategori ve temalar halinde tablolandırılarak sunulmuş ve betimsel analiz ile doğrudan alıntılar yapılarak aktarılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde onbir farklı tema dört kategoride toplanmıştır. Bulguların sunulmasının ardından bulgulara ilişkin genel bir yorumlama ve değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise, katılımcılardan gelen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar açıklanmaya çalışılmış, konu üzerine yapılan araştırmalar ile benzer sonuçlar tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Popüler Kültür

2.1.1. Kültür Kavramı

Toplumbilimlerinde kültür kavramı içeriği, kapsamı, etimolojik kökeni bakımından çok çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Kültür üzerine araştırma yapan A.L. Kroeber ve C. Kluckhohn, 1952 yılında yayımladıkları “Culture A Critical Review Of Concepts And Definitions” adlı derlemede kavramın tarihçesine yaklaşık altmış sayfalık bir alan ayırmışlardır. Aynı eserde kültür kavramının 164 farklı tanımına da yer vermişlerdir (Kroeber ve Kluckhohn, 1952). Alemdar ve Erdoğan’a göre “*tanımlama, tanımlanana yaklaşım biçimini ifade eder*” (Alemdar ve Erdoğan, 2011:19). Herhangi bir kavram tanımlanırken aslında bu kavrama nasıl yaklaşıldığı hangi çerçeveden bakıldığı önem kazanır. İnsanlar bir kavramı tanımlarken kendi oluşturdukları ideolojik dünya görüşleriyle bakarlar. Bu nedenle çeşitli kaynaklarda yüzlerce farklı tanımlanan kültür kavramının herkesin kabul edebileceği evrensel bir tanımlama yoktur (Alemdar ve Erdoğan, 2011:19).

Max Weber, kültürün kültürel bir varlık olan insan aracılığıyla görünür hale geldiğini ifade eder. 1949 yılında yayımlanan “The Methodology of the Social Sciences” isimli eserinde Weber’e göre kültür; insanların anlam ve önem verdiği fikirleriyle oluşan ve dünya sürecinin anlamsız sonsuzluğunda yer alan sınırlı bir parçadır. Kültürel anlamlar ve durumlar herhangi bir kanunla açıklanamaz. Her bir kültürel durum kültür ışığında gördüğümüz değerlere ait fikirlerle anlam bulur. Kültür biliminin aşkın ön varsayımı belirli bir kültürü ve o kültüre ait olan parçaları değerli bulmamıza ilişkin fikirlerimizle yönelir. Kültürel gerçeklikle ilgili bilgiler belirli bakış açılarından gelen bilgilerdir. Gerçek dünyadaki olayların bilinçli veya bilinçsiz olarak evrensel kültürel değerler ile nasıl ilişkilendirileceği bu bakış açılarından hareketle ve önemli görülen ilişki biçimleriyle şekillenir (Weber, 1949:81-82).

Kültürel antropolojinin kurucusu sayılan Edward B. Tylor, bugün de geçerli olan genel olarak kabul görmüş bir kültür tanımlaması yapmıştır (Güvenç, 1985:22). Tylor “Primitive Culture” adlı eserinde kültürü “Geniş anlamda kültür veya medeniyet, bilgi, inanç, sanat,

ahlak, hukuk, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak insanın kazandığı diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür” şeklinde tanımlar (Tylor, 1981:vol.I).

Gordon Marshall’a göre, kültürün yaygın kullanımında sadece sanatla sınırlı kaldığı görülmekle birlikte aslında kültürün insan toplumlarında toplumsal araçlarla aktarılan her şey olduğunu belirtir. İnsan toplumlarının sembolik ve öğrenilmiş yönlerini anlatan terimdir kültür. Sadece biyolojik olanla sınırlandırılmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında maddi kültür öğeleri Arkeoloji bilimin alanına girerken, adapte edici kültür ise Tarih, Sosyoloji ve Antropoloji bilimlerinin alanına girer (Marshall, 1999:442).

Kültür kavramı tarihsel köken olarak “cultura” sözcüğünden gelmektedir. Cultura sözcüğünün anlamı, Latin dilindeki “colere” sözcüğünün karşılığı olarak sürmek, ekip biçmektir. Türkçe’deki “ekin” sözcüğünün karşılığında kullanılmaktadır ve Fransızca’da XVII. yüzyıla kadar aynı anlamda kullanılmıştır. İlk kez ünlü düşünür Voltaire tarafından sözcüğe; insan zekâsının oluşumu, gelişimi ve yüceltilmesi anlamı kazandırılmış olup, sözcük buradan Almanca’ya geçerek; uygarlık ve kültürel evrimin karşılığı olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Fakat XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Fransızların ve İngilizlerin “civilisation” (uygarlık) sözcüğünü “kültür” sözcüğüne tercih ettikleri görülür (Güvenç, 1979:96).

Kültür kavramının tarihsel olarak kökeninde “cultura” sözcüğünden gelmesi kavrama tarımsal bir kök anlamı vermekle birlikte, kavramı insanın yetiştirilmesi, insan nefsinin terbiye edilmesi, insanın eğitilmesi anlamlarında ilk kez kullananların Romalı filozoflar Cicero ve Horatius oldukları belirtilmektedir. Özellikle Cicero tarafından tekil kültür anlamında kullanılarak insanın bilgi edinme, akıl yürütme, bilgiyi işleyerek eylemlerde bulunma, nefesine hakim olma özellikleri atfedilen kavram günümüzde de kültürlü olma halini ifade ederken aynı anlamda kullanılmaktadır (Özlem, 2008:153-154).

UNESCO tarafından 1982 yılında Meksika’da düzenlenen Dünya Kültür Politikaları Konferansı’nın Sonuç Bildirgesi’nde yer alan kültür tanımına göre;

*“en geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu”*dur (UNESCO, 1982).

Kültür üzerine çalışmaları bulunan önemli ekollerden biri Frankfurt Okulu adıyla anılan düşünce geleneğidir. Frankfurt Okulu teorisyenleri kapitalizm ile birlikte kültürün endüstri mantığı ile şekillendiğini yani ticari bir hal aldığını, endüstriyel üretimin bir aygıtı haline geldiğini savunmuşlardır (Kızılcelik, 2008:330). Özellikle Okulun Marksist teorisyenlerinden Adorno'nun kültür üzerine olan çalışmaları “*kültür endüstrisi*” tezi üzerine yoğunlaşmıştır. “*Kültür endüstrisi*” ifadesi ilk kez Adorno ve Horkheimer'in birlikte kaleme aldığı “*Aydınlanmanın Diyalektiği*” kitabında yer almıştır. *Kültür endüstrisi* kavramına kadar daha çok kitle kültürü kavramını kullanan iki teorisyen kitle kültürünün halkın içinden ve kendiliğinden gelen folk bir kültür anlamı taşıması dolayısıyla kavramı kültür endüstrisi olarak güncellemişlerdir (Adorno, 2011:109). Çalışmalarında kültür endüstrisi kavramını kullanmasının nedeni kitle kültürü kavramının kitlelerin yani halkın kendi içinden yükselen bir kültürmüş gibi algılanıyor olmasıdır. Oysaki Adorno kültür endüstrisi kavramı ile birileri tarafından üretilen ve tüketicilere hazır olarak sunulan kültürü kasteder. Tüm alanlarda kitleler tarafından tüketilmeye uygun olan ürünlerin az ya da çok planlı bir şekilde üretilmesidir kültür endüstrisi. Bütün sistemleri birbirine bağlayan ve arada boşluk bırakmayan bir sistemler bütünü (Kızılcelik, 2008:328). Adorno yıllardır birbirinde ayrı ve bağımsız bir şekilde varlığını sürdüren yüksek kültür ve düşük kültürü kültür endüstrisinin bütünleştirmeye çalıştığını ve hatta buna zorladığını ifade eder. Adorno'ya göre; kültür endüstrisi yüksek kültürün ciddiyetini spekülatif hamlelerle ortadan kaldırırken düşük kültürün isyankarlığını dizginleyerek kültürel ürünleri kullananları tepeden birleştirir (Adorno, 2011:10).

Kültür kavramı üzerine çalışmaları bulunan diğer bir ekol de Kültürel Çalışmalar Okulu'dur. Ekol kültür kavramını çok boyutlu olarak incelemiştir. Richard Hoggart, E. P. Thompson, Raymond Williams ve Stuart Hall gibi önemli teorisyenler işçi sınıfının kültüründen gündelik yaşam kültürlerine kadar pek çok alanda çalışmalarda bulunmuştur. Raymond Williams en genel kullanımıyla kültürü zihnin etkin olarak geliştirilmesi şeklinde tanımlarken antropolojik ve geniş sosyolojik anlamda ise kültürün “*ayrı bir halkın ya da başka bir toplumsal grubun bütün yaşam biçimi*” şeklinde tanımlanabileceğini ifade eder (Williams, 1993:9-10).

Kültür geçmişten günümüze dek kullanıldıkça birbiriyle çelişik anlamlar kazanan belirsiz bir kavramdır. Bazen sonucu bazen de süreç içerisinde üretilen ürünü ima eder. Hem

toplumun sahip olduğu kaynaklar ile yarattığı her şey kültürü oluşturur hem de yaratma sürecinin tamamı da kültürdür (Hebdige, 2004:13).

Kültür; düşünce tarihine bakıldığında da tanımlanması en zor kavramlardan biri olmakla birlikte; kavram üzerinde çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu çerçevede Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “*tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*” olarak tanımlanmaktadır. (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2022). Kavramın Türk Dil Kurumu sözlüğünde bir diğer tanımı; “*Kültür; Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü*” şeklindedir (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2022).

Herbert J. Gans'ta, üzerinde tam olarak fikir birliğine varılan ortak bir kültür tanımının yapılamayacağını ifade eder. Gans'a göre kültür, eğitim, estetik veya manevi nedenlerle olsun sanat diye sınıflandırılan eylemleri, malları, fikirleri kapsar. Ayrıca Gans, gündelik yaşamda kullanılan giyim, mefruşat, otomobil, tekne gibi zaruri olmayan ürünler ile boş zamanları geçirmek için kullanılan ürünlerin de kültürün içinde yer aldığını hatta bilginin de bir kültür olduğunu belirtir. Gans'a göre kültür içerisinde siyasal, toplumsal ve estetik değerler barındırır (Gans, 2018:21).

Erinç kültürü en genel anlamı ile “*insan için, insanlık için, insanlar tarafından, hatta kimi insana rağmen, yaratılmış, bulunmuş her şeydir. Algılayabildiğimiz, kavrayabildiğimiz, düşünebildiğimiz her şey. Bir başka deyişle insanlığın kendi için, kendi mutluluğu, rahatı ve potansiyel güçleri adına kendini var ettiği, var edebildiği her şeydir*” şeklinde tanımlar (Erinç, 1995: 10).

Kültür ve uygarlık kavramlarının çalışmalarda bazen birbirinden ayrı kullanıldığı bazen de birbirlerinin yerine kullanıldığı görülür. Kültür ve uygarlık kavramını bir bütün olarak gören Bozkurt Güvenç'e göre, kültürel aktarım süreçlerinde çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için sadece teknolojinin ve uygarlığın alınması mümkün ve yeterli değildir. Buna dayalı olan bilim kültürünü, kent kültürünü de almak ve geliştirmek gerekir. Toplumların başka toplumlardan aldıkları kültür mutlaka değişime uğrar, kültürler karşılıklı olarak etkileşir ve değişir (Güvenç, 1985:141).

Kültür bir süreçtir, bir eylemdir. Durağan bir ürün değildir. İnsanların katıldığı, toplumlara mal olan var olan kurallardan oluşan düzen yerine yeni bir düzen yaratmak için sürekli yenilenen dünyanın yeniden yorumlanmasını sağlayan bir süreçtir kültür (McGregor, 2000:22-23).

Felsefi açıdan bakıldığında idealist felsefe ile metaryalist felsefenin kültüre bakış açısı birbirinden son derece farklıdır. Bu farklılığın temelinde insana ve kültüre nasıl yaklaşıldığı yatar. İdealist felsefede kültür, insanı ve kültürü belirleyen düşünce ile açıklanırken, metaryalist felsefede ise; insanın kendisi başta olmak üzere çevresini üretmesinin metaryal ve düşünsel ifadesidir (Alemdar ve Erdoğan, 2011:244).

Buradan hareketle sosyal bilimler alanında farklı disiplinler tarafından çok çeşitli tanımların olmasının yanı sıra üzerinde tam olarak fikir birliğine varılan ortak bir kültür tanımını bulunmamakta olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

2.1.2. Popüler Kültür

Popüler kültür kavramının tanımını yapmadan önce kavramı oluşturan kelimelerin ayrı ayrı anlamlarına bakmak kavram tanımının anlaşılabilirliği açısından son derece önemlidir (Özbek, 2003:81). Gündelik yaşama modernleşme süreci sonrasında dahil olan popüler kelimesi yaygın olarak kabul gören, beğenilen anlamını çağrıştırır. Toplumsal hayatın her alanında kullanılmakta olan popüler kelimesi önüne eklenildiği her kelimenin en çok tercih edilen, en yaygın kullanılan olduğunu adeta tescil eder. Popüler şarkılar, popüler kitaplar, popüler giysiler, popüler trendler, popüler oyuncaklar, popüler görünüm (vücut geliştirme, estetik vb.), bu örnekleri sonsuz çoğaltmak mümkündür. Bu kullanım şekline baktığımızda ilk karşımıza çıkan şey popüler kelimesinin kullanımı ile kavramsal anlamı arasındaki farklılıktır. Alemdar ve Erdoğan bu durumu “en popüler yanlış anlamalardan biri popülerin popüler olan tanımıdır” şeklinde özetler (Alemdar ve Erdoğan; 1994:99). Kelimenin ilk ortaya çıkışındaki anlamının ve günümüzde kullanılan anlamının arasındaki farka bir göndermedir bu cümle. Çünkü popüler kelimesinin ilk ortaya çıkan kullanımının Latince “popularis”ten türeyerek, halka ait anlamına gelen hukuksal ve siyasal bir kelime olduğu görülür (Erol, 2009:77).

Popüler kültür ile yüksek kültür arasında tanımlama açısından ayırım yapılmaya çalışılırken, Almanca orijinalinde kültür ve mass kültür sözcükleri kullanılır. Masse ya da mass kelimesi Avrupa’da çeşitli ülkelerde eğitimsiz ve yoksul olan sınıfları tanımlamakta olan bir sözcüktür ve küçükten ya da aşağılayan bir tonda kullanılır. Masse kültür bu nedenle kitle kültürü olarak tanımlanırken kullanılan bu küçültme hali kelimenin orijinalinden yani kökünden gelmektedir (Gans, 1974 20-21).

Kelimenin sözcük anlamına baktığımızda ise popüler; *“Halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan”* (TDK, 2022) anlamına gelmektedir.

Özbek’e göre popüler kelimesinin günümüzde kullanıldığı şekliyle iki farklı tanımı vardır. Bunlardan birincisi ve daha hakim olan tanımı “yaygın olarak beğenilen ve tüketilen” anlamıdır. İkinci tanımı ise; kelimenin antropolojik olarak kaynağı XVIII. yüzyıla Herder’e götüren “halka ait olma”dır (Özbek, 1991:81). Her ne kadar kelime anlamıyla popüler halka ait anlamında kullanılsa da halkın kendi içinde ürettiği folk kültür ile popüler kültür farklı kavramlardır. Popüler kültür ve folk kültürün arasındaki farklılıklara baktığımızda kavramların ne kadar ayrı olduğu daha net anlaşılacaktır. Konu ile ilgili çalışmaları bulunan Ahmet Oktay, folk kültür ile popüler kültürün ayırt edici kimi özelliklerinden söz ederken folk kültürünün basit biçimli olmasına karşılık popüler kültürün orta karmaşıklıkta olduğunu belirtir. Popüler kültürün toplumsal aktarımının teknoloji aracılığıyla olduğunu ancak buna karşın folk kültürün duyu ve gelenekler aracılığıyla doğrudan aktarıldığını ifade eder. Oktay’a göre, anonim olarak ortaya çıkan folk kültürün aksine popüler kültürün üreticileri vardır. Folk kültür herkes için parasızken, popüler kültür oldukça ucuz olmasına rağmen parayla elde edilir. Belki de iki kültür arasındaki en temel fark folk kültürün içinden çıktığı sınıfın değer yargılarını içermesine karşılık popüler kültürün kültürel değerleri yeni formüllerle yansımasıdır (Oktay, 1997:21).

Johann Gottfried Herder’in popüler kültürün babası olarak tanımlayan P. Burke, Herder’in popüler kültürü eğitilmişlerin kültürü kavramının karşısına yerleştirdiğini ifade eder. Özellikle Rönesans sonrası toplumlarda halkın içinden çıkan ve onu yansıtan kültür olarak popüler kültürün doğal toplumun niteliklerini taşıdığını belirtir (Burke 1978:5-8 akt. Özbek, 1991:81 dipnot 2).

Konu ile ilgili araştırmaları bulunan Ünsal Oskay'a göre “*Geleneksel toplum yapısı zamanında kentlerin, kasabaların buralara farklı altkültürlerden gelme değişik insanlardan oluşan halkına birlikte seslenen çadır tiyatroları, karagöz, ud, kemanlı ve kanunlu ‘ saz’ yerine çok daha teknolojiye dayanan eğlence biçimlerine geçilmiş; serbest zaman düzenlemeleri değişmiş; iletişim biçimleri yenilenmiş; ideoloji düzeyindeki düzenlemeler, devletin arkaya çekilmesi ile birlikte, sivil toplumun değişik kesimlerinde işletilmeye başlanmıştır. ‘Popüler kültür’ de bunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır.*” (Oskay, 2004: 259-260).

Popüler kültür kavramının sözcük tanımı; “belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü”dür (TDK, 2022).

Popüler kültür, teknolojik araçlarla üretilen ve pazarlanan ürünlerin tüketimine yönelik kültürdür. Bu üretim biçimi teknolojik çoğaltma ve seri üretime dayanır. Geniş bir işbölümü içinde kapitalist mal üretimi, dağıtım ve pazarlamasını kapsar. Teknolojik çoğaltma sonucu ürünler seri üretime geçilir, basın, TV gibi teknolojik araçlarla bireylere sunulur yani pazarlanır. Bu araçlara dayanan üretim biçimi olmazsa popüler kültür olmaz (Erdoğan ve Alemdar, 2011: 34).

Popüler kültürün en geçerli tanımı belki de onun niceliksel tanımıdır. Niceliksel olarak tanımladığımızda ise bir kültürel ürünü beğenen ve tüketen insanların sayısı ne kadar fazlaysa bu ürünün popüler kültür ürünü olduğunu kabul etmemiz gerekir (Ayas, 2019:207).

Popüler kültürün bir diğer tanımı, “*yöneten sınıfların, kültürel değerleri ve gelenekleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller biçiminde yansıtarak yarattıkları, bağımlı bireylere sundukları kültür*” (Oktay, 2002: 17) olarak karşımıza çıkar.

Modernleşme süreci ile popüler kültür arasında bulunan ilişkiye, egemen sınıf ile bağımlı sınıf arasındaki iktidar ilişkileri çerçevesinde bakan Stuart Hall’ın bu bakış açısı konu ile ilgili son derece aydınlatıcıdır (Özbek, 2003:57). Stuart Hall, 1981 yılında yayımlanan ve Türkçe’ye “*Popüler Olanın Yapıbozumu Üzerine Notlar*” şeklinde çevrilen çalışmasında popüler sözcüğünün tanımını üç farklı biçimde yapmış her tanıma farklı eleştiriler getirmiştir. İlk olarak sözcüğün ticari tanımı olarak adlandırdığı “halk kitlelerinin

satın aldığı, tükettiği ve azami derecede hoşlanır görüldüğü şeylere popüler denir” şeklinde yapmıştır. Tanımı halk kültürünü aşağıladığını ve dolayısıyla bu kültür ürünlerini kullanan halkı da bayağı konuma indirgediğini, kitlelerde kültüre katılımın yanlış bilinçlilik yarattığını ve halkı sadece edilgen konuma soktuğunu belirterek eleştirmiştir. Popüler kelimesinin bir ikinci tanımı olarak betimleyici olarak nitelediği bu tanımı “popüler kültür halkın yaptığı ya da yapmakta olduğu bütün şeylerdir” şeklinde yapmıştır. İkinci tanımı ise Hall, çok geniş bir kapsama alanına sahip olduğu yönünde eleştirmiştir. Halkın yaptığı her şeyi popüler kültür olarak tanımlamak sonu gelmez ve sürekli genişleyen bir envanter demektir. Ayrıca bu durum popüler kültür ve yüksek kültür arasındaki kategorileştirmeyi de bozar. Bazı kültürel değerlerin popüler kültür içerisinde değerlerini kaybetmesine sebep olur. Bu iki tanımın eksikliklerine vurgu yapan Hall üçüncü bir popüler kültür tanımı yapmanın gerekliliğinden bahseder. Popüler kültür belirli bir dönemde köklerini belirli sınıfların popüler gelenek ve uygulamalarından alan, hakim kültür ile sürekli bir gerilim ilişkisinde bulunan ve kültürel diyalektik etrafında kutuplaşan, sürekli değişen bir boyun eğiş ve direniş alanıdır. Bu tanımın belki de en belirleyici özelliği değişkenliğidir. Tanım popüler kültürü sonsuza dek aynı anlamda kullanılacak şekilde belirlemiş değildir. Önemli olan kültürün sabit nesnelere çok işleyişi ve kültür alanında verilen sınıf mücadelesidir (Hall, 1981:15-20).

John Fiske göre, “*Popüler kültür kapitalizm tarafından sağlanan kültürel kaynaklar ile gündelik yaşam arasındaki ara kesimde üretilir*”. Popüler kültürün üretildiği bu ara kesit aynı zamanda popüler beğenin popüler kültür oluşumunda merkez ölçüt olduğunu ortaya çıkarır. Bireylerin popüler beğenilerinde ürünün niteliksel özelliklerinden daha fazla işlevsel özellikleri etkindir. Gündelik yaşamla arasındaki bağ ürünün tercih edilebilirliği dolayısıyla popülerliği üzerinde etkilidir. Bireylerin ürünleri tercih etmelerinde temelde üç ölçüt vardır. Bunlar ilintililik, popüler üretkenlik ve tüketme biçiminin estetiğidir. Popüler beğeni Fiske’e göre estetiği bir hegemonya olarak görürü ve bütünüyle reddeder. Bireylerin popüler ürünleri tercih ederler ve tüketirler. Tüketme etkinliğinde kapitalizm ürünleri aynı zamanda popüler kültürün hammaddeleri olur. Üretim sürecinde nesnenin hammaddesinin doğası ile üreticinin kültürel gereksinimleri arasında nasıl bir mücadele varsa, popüler kültürde de buna benzer bir mücadele vardır. Popüler kültür ürünleri de gündelik yaşamın kültürel gereksinimleri ile mali kaynakların ideolojik ve stratejik bir şekilde disipline sokucu doğası arasında bir mücadele sonucu üretilir. Tüketim kısmına baktığımızda ise popüler kültür ürünler

tüketilirken bu ürünleri dağıtan medyanın gündelik yaşam pratiklerine ne denli uyarlanabildiği önem kazanır. Farklı zamanlarda farklı hazlarla doldurulmuş farklı etkinlikler (Televizyon izlemek, kitap okumak, müzik dinlemek vb.) farklı anlamlar içerir. Popüler ürünün kullanımından doğan yordam artık bağlama özgüdür. Popüler kültür bireylerin bu ölçütlere bağlı olarak yaptığı ve yapacağı popüler beğeniler ile şekillenmektedir (Fiske, 1999:159-186).

2.1.3. Popüler Kültür Çalışmaları

Popüler kültüre yönelik çalışmalarda öncelikle popüler kültürün nasıl ortaya çıktığına ve temel dayanağının ne olduğuna ilişkin yönelimlerin ağır bastığını görüyoruz. Bu yönelimlerin John Fiske'in aktardığı gibi daha az verimli olanı popüler kültürü bir iktidar modeline oturtmayan ve onu toplumsal farklılıkların harmonisi olarak ortaya çıktığını belirten yönelimdir. Bu yönelime göre popüler kültür halk arasında ortaya çıkar. İkinci yönelim ise, popüler kültürü tam olarak bir iktidar modeline oturtan ve gerçek bir popüler kültürün olamayacağını ancak kültür endüstrisi ile dayatılan bir kitle kültürü olabileceğini savunan yönelimdir. Son olarak Fiske'in de aralarında bulunduğu üçüncü yönelim popüler kültürü bir mücadele alanı olarak görür. Popüler kültür gizli bir güçtür, fiilen ilerlemecidir ve özünde iyimserdir (Fiske, 1999:33).

Popüler kültürün tarihi sınıflı toplumların tarihi kadar eskidir ve popüler kültür gündelik yaşamın kültürüdür. Amerikan hayat tarzının yaşandığı ve Anglo-sakson kültürlerin etkili olduğu toplumlarda bir kitle üretimi olarak yaygınlaşan popüler kültür emeğin gündelik olarak yeniden üretilmesinin daha geniş anlamda ise bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilerek gündelik yaşamda ideolojinin yaygınlaşma ortamıdır (Batmaz, 2006:73-74).

Popüler kültür üzerine yapılan çalışmalara baktığımızda bu çalışmaların başlıca iki ekol üzerinde yoğunlaştığını ifade etmek yanlış olmaz. Bunlardan ilki popüler kültüre halkın tercihlerinden çok halkın kendi tercih ettiği zannı oluşturmasını öngören ve üretim araçlarının sahiplerince üretilen kültürel ürünlerin yani metaların oluşturduğu kültür gözüyle bakan eleştirel kuramcılarının oluşturduğu Frankfurt Okulu'dur. Frankfurt Okulu Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, Herbert Markuse, Walter Benjamin gibi önemli isimlerin oluşturduğu eleştirel teori geleneğidir. Eleştirel teori başlangıçta Marx'ın teorisini yeniden

canlandırmak amacıyla ortaya çıkmış ancak zamanla ekonomik altyapıyı göz ardı ederek daha çok kültürel üstyapıya ve kültürel üstyapının çözümlenmesine yönelmiştir. (Kızılcılık, 2000:22-39). “Frankfurt Okulu mensupları kapitalist sistemle beraber kültürün endüstri ve ticaretin mantığına göre biçimlendiğini yani ticarileştiğini ve endüstriyel üretimin bir aygıtı haline geldiğini iddia ederler (Kızılcılık, 2000: 330). “Eleştirel kuramcılarının kültür ve onun ticarileşmesine/endüstrileşmesine dönük olarak kültür endüstrisi problemine odaklaşmaları, dönemim tekeli kapitalizmi ve faşizminin yarattıkları tahribatlarla yakından ilgilidir” (Kızılcılık, 2000:331).

Popüler kültür şüphesiz gündelik yaşama modernleşme süreci ile birlikte girmiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte kültürün kendisi de bir endüstri haline dönüştüğü yaklaşımını savunan Frankfurt Okulu’na göre sanatta bulunması gereken özgürleşme ve ütopyik nitelik yalnızca yüksek sanatta mevcuttur (Özbek, 2003:65-66).

Frankfurt Okulu temsilcileri kültürel dönüşüm ve alt sınıf-üst sınıf ilişkileri bağlamında geliştirdikleri kültür endüstrisi kavramı ile kültür ürünlerinin endüstri biçimini aldığı ve metalaştıklarını ileri sürer. Kültür endüstrisi ilk kez Adorno ve Horkheimer’in 1947 yılında Amsterdam’da yayınladıkları “Aydınlanmanın Diyalektiği” adlı kitapta kullanılmıştır (Adorno, 2011:109). Kültür endüstrisi tüm alanlarda tüketilmeye uygun olan ürünlerin planlı bir biçimde üretilmesi sonucu oluşturulan sistemi ifade eder. Tüketiciler üretilen ürünler çerçevesinde tepeden bütünleştirilir. Birbirlerinden ayrı olan yüksek kültür ve düşük kültür alanları birleştirilir. Bu durum yüksek kültürdeki ciddiyeti ortadan kaldırırken düşük kültürün toplumsal denetiminin yapılamadığı isyankarlık noktasını uygarlaştırıcı bir biçimde dizginlenmesi sonucunu getirir (Adorno, 2011:109-110).

Frankfurt Okulu tarafından egemen ideolojinin taşıyıcıları olarak ele alınan popüler kültüre ilişkin ürünler, kültürelcilikte ise alt sınıfların autochthonous (otokton, yerli) kültürüyle eşleştirilerek egemen ideolojiye karşıt ve farklı olarak nitelendirildi (Alemdar ve Erdoğan, 1994:102-104).

Frankfurt Okulu üyesi olan Adorno, kültür endüstrisinin meydana getirmiş olduğu ürünler sanat eseri değil, onlar sadece pazarlarda tüketicilere sunulmak üzere üretilmiş ürünlerdir diyerek özetler. Popüler müzik ise popüler kültürün bir ürünü olarak ortaya çıkar. Adorno’ya göre müziğin kapitalizmin istilasına uğraması onu şeyleştirir. Şeyleşme müziği

dinleyenlerin duyabilme yeteneklerinin yozlaşması sonucunda olur. Bu durumda dinleyicilerin yalnızca daha önce duydukları benzer müziklere beğeni göstermesi sonucunu getirir (Jay, M. 2005, akt. Esgin, A. 2012:170). Bu durum kültür endüstrisinin bir başarısıdır.

Kültür endüstrisi; Adorno'ya göre; kültür endüstrisi ya da eşdeyişle endüstriyel kültür kavramı müzik, sinema, edebiyat gibi her türden kültürel öğenin ve etkinliğin meta formunda üretildiği ya da metalaştırıldığı, böylece sıradan nesnelere gibi alınıp-satılabilir bir hale dönüştürüldüğü ve bu kültürel ürünler aracılığıyla rasyonalizasyona dayalı bir kültürün inşa edildiği bir süreçtir (Adorno, 2009:112-113).

Popüler kültür üzerine çalışmaları olan bir diğer ekol İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu veya Birmingham Okulu olarak adlandırılan düşünce geleneğidir. Okulun popüler kültüre bakış açısı neredeyse Frankfurt Okulunun bakış açısının zıddı olarak nitelendirilebilir. Gramsci'den ve özellikle O'nun Hegemonya kavramı ile geliştirilen bakış açısıyla Kültürel Çalışmalar Okulu popüler kültür ürünlerini egemen güçlerin anlayışına karşı bir direnişin görünürlük kazandığı direnç ve çatışma unsurları olarak ele alır. Okul popüler kültürü bir mücadele alanı olarak görür. Okul popüler kültür ile kitle kültürü arasında belirgin bir ayırım yapar (Çerezcioglu, 2010:252).

Kültürel çalışmalardaki "kültür" gündelik yaşam konusu olan kültürdür. Bu durumda da kültürün estetikten ziyade siyasi bir anlamda kullanıldığını gösterir. Uygulanan kültür, yani pratik olan, gündelik yaşamın içinde olan kültürü konu alır Kültürel Çalışmalar. Bu durum da yapılan çalışmaların kültürün popüler kültürü de içine alarak daha geniş bir alana yayılması ve tanımsal darlığın aşılmasıdır. Bu durumda elbette kültürel çalışmalar yalnızca popüler kültür alanına indirgenmemelidir. Ancak "popüler" kelimesinin kültürel çalışmaların tasarımının merkezinde yer aldığı da unutulmamalıdır (Storey, 2000:9).

Kültürel çalışmalar Greame Turner'ın da ifade ettiği gibi tek bir disiplin ya da disiplinler kümesi değildir. Aslında kültürel çalışmalar disiplinler arası bir alandır. Bu disiplinler arası alanda bir takım yöntemler örtüşebilir ve hatta bu durum mevcut disiplinlerin açıklayamadığı bir takım olguları ve ilişkileri anlamamıza yardımcı da olur. Kültürel çalışmalar her ne kadar ortak ilkeler, motivasyonlar, kaygılar ve kuramsal kategorilere sahip olsa da bütünlük arz eden bir alan değildir. Bu geniş alanda örtüşme noktaları olduğu kadar

bölünme ve münakaşa noktaları da vardır. Kültürel çalışmalara göre popüler kültür, gündelik hayatın yapılandığı alanda inşa edilir (Turner, 2016:15-21).

Popüler kültür üzerine çalışmaları Herbert Gans toplumu seçkinler ve diğerleri olarak ayıran yaklaşıma karşı çıkararak tek bir popüler kültür olamayacağını savunur, toplumun beğeni katmanlarından oluştuğu ve her katmanın beğeni kültürleri olduğu savını öne sürer. *“Bir kimsenin beğeni kültürleri arasında yaptığı seçim, hem özellikle sınıf, yaş, din, ırk, etnik birikim, bölgesel köken ve oturlan yer gibi pek çok etkene, hem de belli kültürel içeriklere ilgi gösterme biçiminde ortaya çıkan kişilik özelliklerine bağlıdır”* (Gans, 2018:104).

Kültür ister popüler kültür veya halk kültürü hatta sınıf kültürü dahi olsa üretilen ürünler veya düşünceler bağlamında sürekli bir mücadele ve egemenlik alanıdır. Çünkü kültürün kapladığı alanda sadece egemen kültürler değil aynı zamanda karşıt kültürler de sürekli üretilir. Her dönemde egemen kültür ile karşıt kültürler var olma mücadelesi gösterir. Bu süreklilik içinde dün popüler olan bugün popüler değildir. Bu yüzden popüler kültürü anlamaya çalışırken öncelikle halkın neden bugün dün olduğu gibi olmadığına ilişkin temel düşünceleri tespit etmek gerekir (Erdoğan ve Alemdar, 2011:26-27).

Michel De Certeau *Gündelik Hayatın Pratiği* (1984) adlı kitabında popüler kültür unsurlarının kültürel tüketimi kontrol ettiğini ifade eder. Kültür üretimine sahip olmayan bu unsurlar, belirleyici sistemden küçük zaferler kazanmak için çeşitli taktiklere başvururlar. Kültür ürünlerinin tüketimini ve kullanım biçimlerini kontrol ederler. Kendilerine hakim kültür veya kültürel ürünleri üretenler tarafından sunulan ürünleri bozarak dönüştürürler (De Certeau 1984 akt. Turner 2016:255-256).

Popülerlik kültürel ürünlerin ortaya çıkışından çok tüketilme sürecinde edindiği bir özelliktir. Nitekim toplumsal yapıya baktığımızda bu yapının içinde işçiler, orta sınıf veya köylüler gibi bahsedeceğimiz popüler diye ayrı bir kategorisel sınıf yoktur (Ayas; 2019:206).

2.1.4. Alt Kültür

Alt kültürün, kültür kavramı kadar eski bir tarihe sahip olmasa da İkinci Dünya Savaşı sonrasında üzerinde çalışılmaya başlanan bir kavram olduğu söylenebilir. Hakim ya da egemen kültürden bağlarını tamamen koparmadan hatta bazı noktalarda yaygın olan bu

kültürle kesişirken bazı noktalarda ise onunla örtüşmeyen farklılıklar gösterir alt kültür. Alt kültür çalışmalarının erken döneminde kavramı ilk olarak kullanan McLung Lee'dir (Jenks, 2007:21) Kavramın tanımını yine ilk kez Milton M. Gordon şu şekilde yapmıştır;

“ulusal kültür içerisinde; sınıf, etnik köken, bölge ve kırsal bölge veya kent sakinliği, dini inanç gibi öğelere ayrılabilen toplumsal koşulların birleşiminden oluşan, ama bir araya geldiklerinde o kültürdeki birey üzerinde bütüncül bir etkisi olan işlevsel bir bütün oluşturan bir alt bölüm” (Gordon, 1947: 40'dan akt. Jenks, 2007: 22).

Altkültür üzerine çalışmaları bulunan farklı sosyolog ve antropologlar tarafından farklı şekillerde tanımlamaları yapılan altkültür kavramı zamanla kimlik, benlik, farklılık gibi kavramları da içine alarak genişlemiş, zamanla siyasi yönden de ele alınmış, çoğunlukla farklılık, marjinalite gibi unsurların derinden incelenmesi, toplumun hatta toplumsalın içindeki çok katmanlılığın incelenmesi, bazı durumlarda sınıfsal, cinsiyetçi farklı yaklaşımların irdelenmesi anlamlarını da barındırmaktadır (Jenks, 2007:23).

Toplumda yerleşik olan ve çoğunluğun ortak kabulünün olduğu norm ve değerler “hâkim” kültürü oluştururken, bu ortalama kültürel yapı içinde, farklılıkları ile öne çıkan; kendine özgü “tarz” ve üsluplara sahip kültür adacıkları da altkültür birimlerini oluşturmaktadır. Alt kültür de tıpkı hâkim kültürün oluşumuna benzer bir şekilde, toplumsal ve tarihsel dinamikler ve değişimler sonucunda oluşmaktadır (Aral, 2018: 1-2).

Durkheim ilk altkültür grubu olarak toplumsal işbölümünde mesleki bir grup olan loncaları gösterir (Jenks, 2007:68). Yine toplumsal bütünlüğe vurgu yapan Weber'de bu bütünlüğün oluşması için aidiyet nosyonunu kullanırken aidiyet geliştiremeyen gruplardan farklı tavır, kötü hareketleri, farklı kıyafetleri, dansları ve tüketimleri olan gruplar olarak bahseder. Bunlar altkültürün özellikleridir. (Jenks, 2007:71).

Altkültürel topluluğun üyeleri gerçekleşmesi engellenmiş olan özlemleri ya da kendilerinden daha geniş olan toplumdaki konumlarının muğlaklığından kaynaklanan problemlere kolektif bir çözüm olarak bir araya gelmektedir (Marshall, 1999: 16).

Alt kültürler, Herbert J. Gans'a göre genel kültürün içinde yer alan ancak bireylerin gereksinimleri, estetik beğenileri, isteklerinin eğitim düzeyleri, yaş, sınıf, cinsiyet gibi ölçütler çerçevesinde bir araya gelerek oluşturdukları kültür adacıklarıdır (Gans, 1974:96).

2.1.5. Alt Kültür Çalışmaları

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında yaşanan toplumsal gelişmeler yeni kültürel sınıfların oluşumunu da hızlandırdı. Toplumsal değişimlerin en gözler görünür noktalarında özellikle Chicago'da ve İngiltere'de pek çok sosyolog altkültür üzerine çalışmalarda bulundu ve kuramlar geliştirmeye başladı. Daha çok sokak çeteleri veya suça bulaşmış insanların oluşturduğu marjinal ve sapkın gruplar üzerine araştırmalar yapıldı. Katılımlı gözlem tekniğinin sıklıkla kullanıldığı bu çalışmalarda ortaya çıkan ilk bulgular Cohen'in çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır. Çete benzeri oluşumların evrensel değerleri -dürüstlük, uyum, işbölümü- tamamen reddettiği sadece zevk odaklı, otoriteyi reddeden tutumları, haz üzerine inşa edilen birliktelikleri çalışmaların ilk sonuçlarındandır (Cohen, 1955 akt. Hebdige 2004:73-75).

Altkültür üzerine yapılan ilk çalışmalar Chicago Okulu tarafından kentin hızlı sanayileşmesi ve toplumsal anlamda çok çabuk büyümesi üzerine bölgesel haritaların çıkarılması ve toplumsal denetime katkı sunulması amaçlarıyla yapılmıştır. Çok fazla göç alan kentte göçmenlerin oluşturduğu mahallelerde suç ilişkileri, çatışma, şiddet, çeteleşme üzerine çalışmalar yapılmıştır. Kent Çin Kasabası, Getto vb. gibi bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Kentin özellikleri nedeniyle altkültür çalışmaları Chicago Okulunun bir parçası haline gelmiştir (Jenks, 2007:78).

İlk dönem çalışmalarında daha çok suç çeteleri, marjinal gruplar, farklılık içeren insanlar -homoseksüel vb.- üzerine altkültür çalışmaları yapılmıştır. Zamanla işçi sınıflarını oluşturan insanların yaşam pratikleri ve boş zaman faaliyetlerinin bütün yaşam biçimini kültür olarak gören yaklaşım temelinde incelenmesi ile de altkültür çalışmaları farklı boyutlar kazanmıştır (Jenks, 2007:22-25). Sembolik etkileşimci kuramcılar tarafından benlik bilinci üzerinden yapılan altkültür çalışmaları Blumer, Mead gibi kuramcılar ile şekillenmiştir (Jenks, 2007: 87-90).

Altkültür çalışmaları daha çok altkültürün kültürden ayrıldığı noktanın ne olduğu ve bu sınırdaki meydana gelen farklılaşmaların nedenleri ve sonuçları üzerinedir. Daha çok

Kültürel Çalışmalar Okulu çatısı altında biriken altkültür çalışmaları farklı toplumsal grupların sınıflandırılmasını da içerir (Jenks, 2007:26-29). Öncelikle işçi sınıfı üzerine yapılan çalışmalarda E. B. Thompson, S. Hall ve R. Hoggart gibi kültürel araştırmacılar yüksek kültür, altkültür ve kitle kültüründen ziyade işçi sınıfının yaşamsal anlamda kültürlerini kendine özgü özellikleri ile incelemişlerdir. İncelemelerini işçi sınıfının sınıfsal mücadelesi üzerinden yaparlar. Özellikle Kültürel Çalışmalar Okulu altkültür kavramına gençlik kültürlerinin egemen kültürle olan ilişkileri bağlamında popüler kültür etkileşimlerini sınıfsal bağlamda da incelemiştir (Brake 1980 akt. Jenks, 2007:31).

Altkültür çalışmaları da yine Kültürel Çalışmalar okulunun ideolojilerinin açtığı yoldan incelenmeye başlanılmıştır. *“Birmingham Okulu ise tıpkı kitle kültürü yaklaşımının olumsuz popüler kültür imajını tersine çevirdiği gibi, yapısal-işlevselci paradigmanın sapkınlık ve suçla özdeşleştirdiği alt kültürleri de muhalif ve özgürlükçü imkânları açısından değerlendirmiştir. Hall ve Jefferson’ın 1976’da gençlik alt kültürleriyle ilgili yaptıkları çalışmanın “Ritüeller Yoluyla Direniş” adını taşıması rastlantı değildir. Çünkü Birmingham Okulu’na göre popüler kültür, hakim kültüre karşı bir direniş imkanını ifade eder”* (Ayas, 2015, 173).

2.2. Müzik

2.2.1. Sosyolojik Bir Olgular Olarak Müzik

Finkelstein’a göre müzik sesin tartımları ile ritim bağlantıları arasında düzenlenen seslere ilişkin sanattır. İnsan sesleriyle diğer sesleri bir araya getirerek müzik gereçleri yapma, tüm bu sesleri duygularla (coşku, heyecan, hüzn vb.) harmanlayan bir gelişimdir. İnsanlar gerçek yaşamlarında her eylemlerine, her fikirlerine eşlik edecek bir coşku düzeyini müzikle ifade ederler (Finkelstein, 1986:15).

Müzik insan hayatında hep vardır. Tarihini incelediğimizde belki de insanlık tarihi kadar geriye götürebilir bizi. Aslında doğadaki sesler dikkatle dinlendiğinde kendi içinde bir armoni oluşturur. Müziğin ilk ortaya çıkışı ile ilgili hipotezlerde doğadaki seslere dayanır. İkinci bir hipotez de insanın doğadaki seslerin taklit edilmesi sonucu müziği bulduğudur. Bir diğer hipotez ise insanların toplumsal ilişkiler sonucunda müziği bulduğu. Temel olarak müziğin ortaya çıkışında bu üç hipotez etkilidir (Günay, 2011:16).

Müzik sadece bir taklit ve sestem ibaret değildir elbette. Aslında müzik musiki tarihine bakıldığında konuşmaların daha etkileyici olmaları bakımından bir ezgiye bir mırıldanmaya dayanarak aktarılması ile ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili çok eski araştırmaları bulunan hatta kendisi de bir opera yazmış olan Jean Jacques Rousseau (1712-1778), farklı milletlerin şarkılarını bir araya getirip inceleyen Johann Gottfried Herder (1744-1803), Herbert Spencer (1820-1903) ve daha konu ile ilgili çalışmalar bulunan birçok düşünür müziği konuşmaların ezgisi olarak tanımlamaktadır (Oransay, 1976:39).

Sosyolojinin her alt disiplinin kuruluşunda belirli kurucu metinler vardır. Müzik sosyolojisi bağlamında kurucu metinler Weber ve Adorno'ya dayanmaktadır. Her ikisinin de müzik konusundaki bilgi ve deneyimlerinin bir konservatuvarda ders verecek düzeyde olduğu bilinmektedir. Adorno yaşadığı dönemin en büyük bestecilerinden biri olan Berg'in öğrencisidir (Ayas, 2019:122).

En basit anlamıyla müzik sosyolojisi müzik ile toplumun karşılıklı ilişkilerini inceler (Blomster, W. V., 2010:487-488). Müzik sosyolojisi, müziğin siyaset, din, kimlik, cinsiyet ve gündelik yaşam pratikleri gibi toplumsal bileşenlerini içeren tüm kültürel örüntüleri incelemeyi amaçlar. Müziğin bir eser mi yoksa bir ürün olarak mı üretildiğini anlamak, müzik sayesinde toplumsal koşulları açıklamak, bu toplumsal koşullar üzerine yorum yapmak müzik sosyolojisi ile mümkündür (Güven ve Ergur, 2014:21).

Müzik olgusunun Türkiye'de sosyolojiye girişi aslında sosyolojinin ülkeye girişi ile eş zamanlıdır dersek yanlış olmaz. Ziya Gökalp sosyolojiye ilişkin fikirleri arasında müziğe değinmiş, milli müziğin ne olduğu sorusuna cevap ararken, Şark musikisi, Garp musikisi ve Halk musikisini karşılaştırmıştır (Gökalp, 1968:42). Aslında bu durum bile müziğin sosyolojik bir olgu olarak ilk işlenenler arasında olduğunu gösterir niteliktedir.

Müzikteki bu çoksoslu durum Cumhuriyet döneminde de müzik eğitiminde de devam etmiştir. Çok yönlü ve çoksoslu bir müzik eğitimi verilmiştir ve verilmektedir. Bütün bu bilgiler ışığında müzik sosyolojisi alan olarak daha genç bir yaşa sahiptir demek yanlış olmaz. 1970'li yıllarda alanda kendisine yer bulmayı başarmıştır. Bu yıllardan sonra müzik sosyolojisi hem ders olarak okutulmuş hem de bu alanda yapılan çalışmalar hız kazanmıştır (Günay, 2011:15).

Müziğin sosyolojik bir olgu niteliği kazanması için toplumsal bir olgunun yansımaları olmasına gerek yoktur. Müzik insan eliyle üretildiği ve doğada hazır bulunan bir şey olmadığı da göz önüne alındığında zaten başlı başına toplumsaldır (Ayas, 2019:29).

2.2.2. Popüler Müzik

Ayas'a göre popüler müzikten bahsederken mutlaka sosyolojik bir olgudan bahsedilmesi gerekir. Çünkü, müziğin popüler olması onun estetik özelliklerinden ziyade dinleyen bireylerin oluşturduğu kitleyle ilgilidir. Hatta öyle ki Ayas, popüler müzik üzerine yapılan çalışmaların müzik sosyolojisi ile özdeşleştiğini ifade eder (Ayas, 2019:204).

Martin Stokes, ülkemizde yapılan müzik çalışmaları üzerine hazırladığı çalışmada, Türkiye'de müzik üzerine yapılan çalışmalarda daha çok Türk sanat müziği ya da Türk halk müziğinden bahsedildiğini ifade eder. Türkiye'de popüler müzik daha tam olarak oturmamış bir müzik türüdür. Biraz Arap müziğinden etkilenen arabesk, biraz Batı müziğinden etkilenen pop ve rock gibi müzikler popüler müzikler olarak adlandırılır (Stokes, 2012:41-42).

Popüler müziği popülerlerin niceliksel tanımından yola çıkarak tanımlamak biraz daha kolaydır. Erol'a göre popüler müzik pazar koşulları içerisinde üretilen, geniş kitlelere ulaşan ve bu kitleler tarafından dinlenen müziklerdir. Bu yaklaşıma göre popüler olabilmesi için temel ölçüt ne kadar çok dinleyicinin bu müziği satın aldığıdır (Erol, 2009:89-90).

Kültürel ürünleri üreten üreticiler kendilerine sunulan ticari malzemeleri yalnızca değiştirerek yeniden yaratırlar. Bu yaratılıştaki popüler tarzlar ve popüler sanatlar etkindir. Bu durum ticari nitelikli kültürün ilgisini üretilen eserler üzerinde tutar. Bu durumda üretilen ürünlerin pazarlandığı kitle iletişim araçları sürekli eleştiri altında tutulsa bile bir sonraki reklam hamlesinde uzlaşma sağlanır. Hatta sisteme karşı olanlar bile var olan ticari kültür ürünlerine zıt veya muhalif ticari kültür ürünleri üretir (McGregor, 2000:29-30). Kitle iletişim araçlarının kitleler tarafından yönetilmesi gerekir, kitleleri yönetmesi değil. Ancak böyle bir durumda toplum kendi kültürünü üretebilir (McGregor, 2000:35).

Ancak yine de popüler müzik hazır bir çerçeve değildir. Aksine tarihsel bir süreç içerisinde kendine sürekli yeniden biçimlendiren bir kategoridir. Popüler müzik hem sınıfsal ve kültürel beğenileri ayırmalaştırabilir hem de beğeniler bağlamında sınıf ve kültür

ayrımlarını ortadan kaldırabilir (Erol, 2009:102) Bu durumu şu şekilde örneklendirebiliriz. Opera'nın popüler müzik olarak kabul edildiği yıllarda Avrupa'da elit sınıf tarafından sınıfsal bir ayrıma sebep olmasına karşı caz müziğinin çıkış noktasından popülerliğe doğru yürürken öncelikle Adorno'nun bahsettiği gibi popüler ancak basit bir müzik oluşu sonrasında ise her sınıftan beğeni oluşturması.

Müzik endüstrisinin en önemli kaynağı tüketicidir. Tüketiciler sayesinde popüler müzik var olur. Dinleyici sayısının fazlalığı dinlenen müziği popüler yapar. Bu aşamada tüketicinin yani dinleyicinin müzik beğeni ve müzik tercihlerinin ön planda olduğu hatırlanmalıdır. Dinleyici hangi müziği seçerse o müzik popüler hale gelir (Uçar, 2011:809).

Yoktan var edilen bir kurgu olmayan popüler müziğin çıkış ve popülerleşme sürecindeki bağlamı doğru okumak çok önemlidir (Erol, 2009:103). Çünkü popüler müzik çoğunluk tarafından dinlenen tercih edilen müziktir. Günümüzde popüler müzik teknolojinin gelişmesiyle birlikte, günden güne daha fazla insana daha kısa sürede ulaşmaktadır. Trend müzik listeleri, Top10'lar, her uygulamanın kendisine özel en çok dinlenen listesi olarak sunulan müzikler dinleyicilerin ilgisini çekmekte ve böylece daha fazla dinlenmekte ve daha popüler hale gelmektedir. Kaydedilmiş müziğe dinleyicinin bağımlılığını arttırmaktadır. Bu nedenle popüler müzik, müzik endüstrisi ve kitle medyası ile yakından ilişkilidir (Erol, 2009:87).

Türk Cumhuriyetindeki reformlar sırasında müzik üzerine yapılan reformlar müziği Türk halk kültürüne ve Avrupa müziğine doğru devindirmiştir. Kanto, oparet, Erol Büyükburç, tango, sonra sırasıyla Anadolu rock ve son olarak Almanya'da başlayıp yayılan Türkçe rap bize müziğin kozmopolitliğini gösterir (Stokes, 2012:45-46).

2.2.3. Müziğin Metalaşması

Standartlaşma daha çok endüstriyel üretim süreçleri ile ilgili bir kavram olup, üretilen ürünün (bu ister bir sandalye ister bir şiir yada bir melodi olsun) nitelik ve niceliklerini birbirine benzer özelliklerle ve çok sayıda üretilmesi ile ilgilidir. Kitlesele taleplere cevap verebilmek adına modernleşme süreciyle birlikte daha da yaygınlaşan üretimde standartlaşma, ortaya tüketicinin ihtiyacına cevap verebilecek çok sayıda ancak birbirine benzer ürünler meydana getirmektedir (Erol, 1999:105-106).

Müzik ilk ortaya çıktığı çağlardan gelişim dönemlerine özgün nitelikli olarak kabul edilse dahi modern hayatta kitlelerin taleplerine cevap vermek adına alınır satılır bir hale dönüşümüyle birlikte metalaşmış ve bir süre sonra bu standart üretim mekanizmasının içine yerleşmiştir. Standartlaşma tüketici taleplerine paralel olarak ortaya çıktığı sürece üretime uygun bileşenleri, bunlar kalite, dağıtım vb. uygulanması üzerinedir. Burada önemli olan nokta ise tekrardır. Kültürel ürünler üzerinden tüketici ile sağlanan iletişimin en önemli özelliği tekrardır ve bu standartlaşmanın da en önemli unsurudur. Bu nedenle standart ürünlerde tekrar ögesi hemen hemen tüm iletişim düzeyi boyunca vardır (Fiske, 1996:26).

T. W. Adorno her toplumsal olaya olan geniş perspektifli yaklaşımları paralelinde sosyolojik bir olgu olarak müzik ile ilgili çalışmalarda da bulunmuştur. Ancak tabii ki Adorno sıradan bir müzikolog değildir. 1932 yılında yayımlanan “Zeitschrift”in ilk iki sayısında Adorno müziğe yaklaşımının temel ilkelerini açıklamıştır. Adorno’ya göre çoğu müzik günümüzde meta karakteri taşımaktadır. Kullanım değerince değil değişim değerince yönlendirilir. Gerçek ikilem ise Adorno’ya göre pazar yönelimli olan müzik ile pazar yönelimli olmayan müzik arasındadır (Jay, 2005:264).

Pazar için üretilen bir sanat ürünü her ne kadar sanatçı kendisini farklı tanımlasa da aslında bir metadır ve bu durumda da sanatçı bir meta üreticisi konumuna gelir. Ancak yine de bu durum meta üretiminin de farklı evrelerini ortaya çıkarır. Her ne kadar basit parasal mübadele ile satın alınan ve sahip olunan sanat eseri olsa da burada sanatçının gerçekte toplumsal ilişkiler içerisinde ürettiği sanat eserinin meta üretiminde kısmen ya da tamamen yer aldığı söylenebilir (Williams, 1993: 43). Sanatçıya tamamen meta üretir denilemez. Sanatçı yaşadığı toplumsal koşullar içinde değerlendirilmelidir. Raymond Williams’a göre sanat eseri metaya dönüşürken popüler kültür ile yüksek kültür ürünlerinin ayrımının yapılabilmesi için bu kültürlerin üreticisi ve tüketicisi konumunda olan hakim sınıflar arasındaki mücadeleyi iyi analiz etmek gerekir (Williams, 1993:125).

Adorno özellikle popüler müziği kendi tabiriyle ciddi olmayan hafif müziği sorgulamıştır. Adornoya göre popüler yani hafif müzik diğer tüm müzik türleri ile kıyaslandığında en çok metaya dönüşen en çok yabancılaşan müzik türüdür. Bu yabancılaşmadan dolayı popüler müzik toplumun sorunlarını yansıtamaz, sosyal sorunlarda söz edemez. Popüler yani hafif müzik kendi tüketildiği topluma yabancı yalnızca alınıp satılabilen bir metadır (Oskay, 2001:63-64).

Popüler müzik, kolayca tanımlanabilen ve bilinebilen şekilde standardize edilir. Popüler müzikte önemli olan vurgu ya da ritimdir. Daha önceden de bellekte bulunan aşına olunan ritimleri ve şarkıları dinlemek için çok bir çaba gerekmez (Kızılcelik, 2000:336).

Adorno müzik üzerindeki bu temel yaklaşımı aslında popüler kültür tarafından üretilen tüm ürünler bağlamında ele alır. Adorno'ya göre iki film veya dergi arasındaki fiyat ya da içerik gibi farklılıklar aslında gerçek farklılıkları yansıtmaz. Buradaki amaç bu metalaşmış kültür ürünlerini kullanan tüketicileri sınıflandırmak, örgütlemek ve kayda geçirmek amacıyla yapılır. Böylece tüketicilerin tamamı kendine uygun beğeni sınıflarına yerleştirilir ve kimse tüketicilere uygulanan bu işlemlerden kaçamaz (Adorno, 2009:51).

Müzik içerisinde bulunan standart fiziksel tımların ölçümüyle her ne kadar niteliksel olarak ölçülebilir değerlere sahip olsa da müziğin onu kullanan toplumla ilişkisinin özüne ilişkin farklı noktalardan değerlendirme yapmak gereklidir. Nitekim bütün müzik türleri standartlaşma ile kendini yeniden üretebilmiştir. Bazı benzer öğeler kültürel nitelik unsuru haline gelmiş ve müzikte türlendirmeye yardımcı olmuştur. Hint ragaları veya Türk Sanat Müziği'nin kendi içinde belirli standart formları vardır. Bu durum müzik türü içinde bütünleşmeyi sağlamıştır (Erol, 2009:108-109).

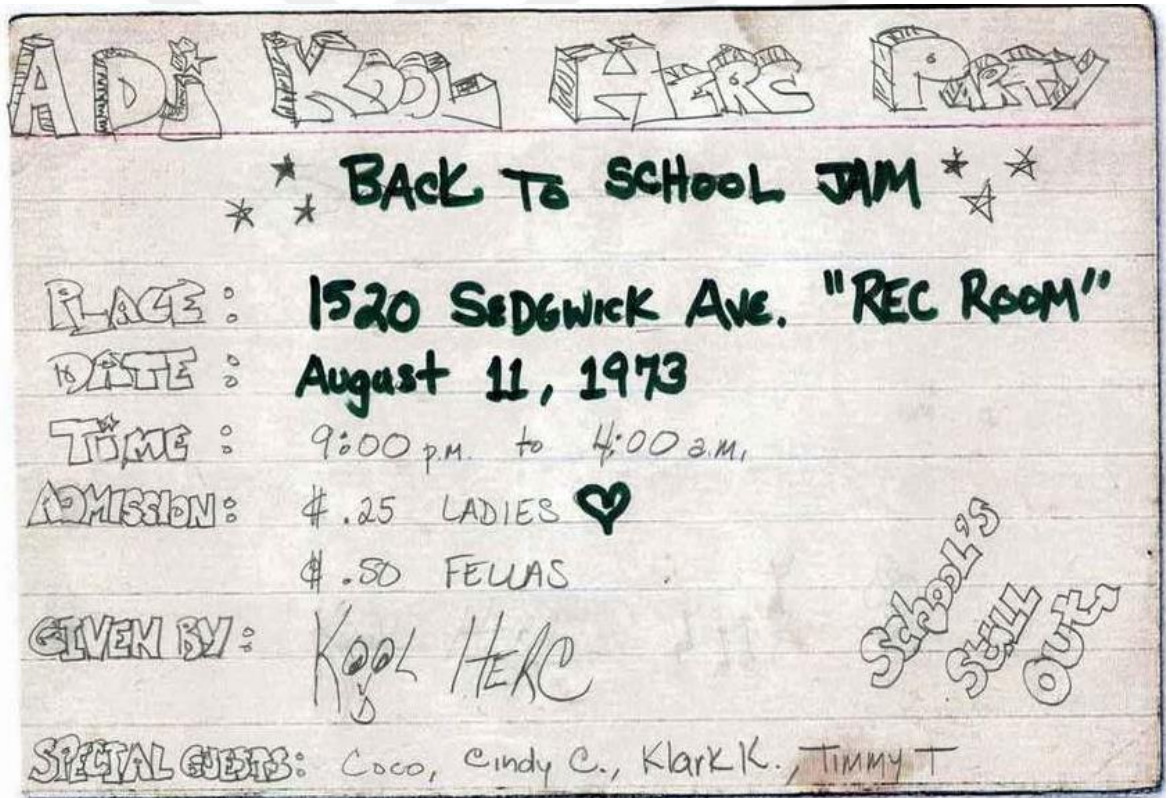
Ancak yine de Adorno'ya göre popüler müzik bir iskelet ve onun etrafındaki süslemelerden ibarettir. Standart olan iskeletin değişmemesi ya da çok az değişmesi de popüler müziğin özgün ya da değerli olmaması sonucunu doğurur. Nitekim caz müziğinde bulunan sözde doğaçlamalarda popüler müzikteki sahte bireyseliğin en gözle görülür halidir. Adorno popüler müzikle ciddi müzik olarak nitelendirdiği Batı müziğini mukayese etti. O'na göre popüler müzikte hiçbir şey değişmiyordu. Adorno popüler müzikteki üretimi yalnızca üretimin standartlaşması ile ilgili değil tıpkı işverenin yani sermaye sahiplerinin işçilerin üzerindeki denetimi gibi artık onların boş zamanlarını nasıl ve neyle hangi kültürel ürünleri tüketerek geçireceklerini sermaye sahiplerinin karar verme süreci olarak görüyordu (Erol, 1999: 112-113).

2.2.4. Bir Alt Kültür Müziği Olarak RAP

RAP, Hip Hop kültürü içinde yer alan bir müzik türüdür. Hip Hop kültürü rap ile birlikte temelde dört ana unsurdan oluştuğu kabul edilir. Bunlar: DJ'lik/MC'lik, RAP müziği, dans veya B-Boying/B-Girls ve Grafiti. ABD'nin New York eyaletinin Bronx

kasabasının kenar mahallelerinde African müzik tınılarını barındırarak ve ataları Afrikadan ABD'ye gelen/getirilen siyahi gençlerin arasında ortaya çıkan bu kültürün oluşmasında pek çok unsur etkili olmuştur. Rap müziğinin ortaya çıkışında ve hızla dinlenilir hale geldiği dönemde etkili olan başlıca isimler; Dj Kool Herc, Afrikalı Bambaataa ve Grandmaster Flash'tır.

DJ Kool Herc 1967 yılında Jameika'dan New York'a Batı Bronx'a göç ettikten kısa bir süre sonra kendi geliştirdiği özel bir teknikle ev partilerinde çalmaya başladı. İnsanların ritim içerisinde dansa ara vermeden eğlenmeye devam etmelerini sağlamak için düzenli sözler sarf etti. Bu tarz bir anda popüler oldu. Özellikle The Incredible Bongo Band'in "Apache" adlı şarkısının ritmi o kadar yayıldı ki 1975'te Kool Herc ile tüm Bronx bu şarkıyı dinliyordu (Hebdige, 2003:189-190).

Resim 1. Kool Herc'in Bronx'ta ilk RAP müziği ev partisi davetiyesi.

Fritz Sock altkültürün toplumun en derin yeri yani toplumun içi olduğunu belirtir. Sock'a göre kültür toplumlararsıdır, alt kültür ise toplumun derinliği. Alt kültür büyük toplumun küçük birimidir. Her toplumda alt kültürleri kuşatıcı bir kültür vardır (Sock, 1971 akt. Roland

2006:26). Rap müzik hip hop alt kültürünün bir ögesi olarak toplumun derininde -ya da kenarında- üreilmeye başlamıştır.

RAP, ana temposu hard funk'tan gelen, MC'lerin konuşma veya yarı konuşma yarı şarkı söylemelerini plaklardan aldıkları ritimlerin üzerine okumaları şeklinde oluşan bir DJ ve MC müziğidir (Hebdige, 2003:188).

Bir toplumda var olan gelenek ve uygulamaların yanında bu gelenek ve uygulamaları dönüştüren var olduklarından başkaca bir biçime sokan daha alt gruplarda mevcuttur. Dönüşüm ilk başta zamana bağlı olsa da daha çok toplumu oluşturan bireylerin birbirleri ile olan etkileşimleri dönüşümü başlatır (Hall, 1981:15). Rap müziğin çıkış noktasına baktığımızda Amerikan kültürü ve toplum yapısı içerisine sonradan dahil olan göçmenlerin var olan yaşam tarzını ve gündelik yaşam rutinlerini nasıl dönüştürdükleri ve bu dönüşüm sonucunda müziği bir direniş hareketi olarak nasıl kullandıkları görülmektedir.

Bir toplum içerisinde bulunan daha küçük gruplar toplumun bütününün geleneksel yaşamına ters gelen bazı fikirler veya pratikler geliştiriyorsa -buna gündelik yaşam rutinleri de dahil edilebilir- burada bir kenar kültürden -altkültür- bahsedilmesi olanaklıdır (Roland, 2006:27). Rap müziği de ilk ortaya çıkışında hip hop alt kültürünü oluşturan ana öğelerden biridir.

Hip Hop alt kültürünün ve özellikle rap müziğin ortaya çıkış aşamasında etkin olan ilk isim DJ Kool Herc olarak kabul edilirken bir diğer isim Grandmaster Flash'tır (Joseph Saddler). Elektronik eğitimi almış olan Flash'ın anne ve babası Barbados'tan gelmiştir ve o da Bronx'ta yaşıyordu. Hard funk ile ses teknolojisini birleştirerek ve sahnede birden fazla plak kullanarak sert bir RAP tarzı geliştirmiştir (Hebdige, 2003:191). Bir diğer önemli isim Afrikalı Bambaataa Bronx'ta bir ses sistemi işletiyordu ve hala günümüzde hip hop'un ordinaryüsü olarak anılır. Hem RAP müziğinin hem hip hop kültürünün sözcüsü ve elçisi konumundaki Afrikalı Bambaataa, bu kültür içerisinde sokak çocuklarından başlayan bir Zulu Kavmi oluşturmaya çalışır. Çocukları ve gençleri uyuşturucu ve şiddetten uzak tutmaya çalışır. Aynı zamanda ırk ve kültür politikalarıyla da ilgilenir (Hebdige, 2003: 192-193).

Birmingham Okulu teorisyenlerinden Hall ve Jefferson'un alt kültürler üzerine yaptığı çalışmalarda alt kültür üreten grupların muhalif oldukları ve bir direniş içerisinde buldukları sonuçlarına ulaşılmıştır (Hall ve Jefferson 1975 akt. Jenks 2007:158-159). Hip hop kültürü

de Afrikalı siyahi gençlerin yaşadıkları dışlanmaya karşı bir direniş için doğmuştur ve rap müzik bu direnişin dile gelmiş halidir. Bambaşka bir kültürden gelen/getirilen siyahi gençler yeni geldikleri toplumda adeta bir kültür şokuna uğramışlardır. Güvenç'e göre kültür şoku, başka bir kültürden yani bir kültüre gelen bireylerin karşı karşıya kaldıkları bu yeni kültüre uyum sağlamada yaşadığı zorlukları ve verdikleri tepkileri ifade eder (Güvenç, 1985:131). Bu zor durum karşısında kalan Afrikalı gençler üstüne birde dışlanma, aşağılanma, sistemin dışında tutulma gibi egemen kültürün baskısına maruz kalmışlardır. Tüm bu zorluklara karşı verdikleri tepki direniş içerisinde kendilerine ait bir alt kültür inşa etmek olmuştur.

Rap müziği hip hop alt kültürünün sesi olmakla birlikte, 1980'lerin başında hip hop alt kültürü içerisinde diğer bir ana unsur olarak B-Boys ve B-girls denilen break dansçılarının sayısı hızla artmaya başlar. Bu dansçılar sıra dışı ve oldukça zor bedensel akrobatik hareketlerle RAP müziğine eşlik ederler. Dansın gördüğü yüksek ilgi şüphesiz kıyafetlere de yansır. Günlük ve spor giysiler, özellikle kapüşonlu üstler ve beli düşük alt giysiler ile spor ayakkabılar çok tercih edilir olmuştur. Ayrıca sokak çetelerinin isimlerini duvarlara kazımalarıyla başlayan grafiti sanat biçimi de Hip Hop alt kültürünün göstergesidir. Sokak duvarları başta olmak üzere metrolar ve özellikle metro iç duvarları ile tren vagonları da grafiti sanatçıları için en uygun alanlardır (Hebdige, 2003-193-194). Rap müzik ile sesini duyuran hip hop kültürü break dansçılar ile toplumun gündelik yaşamında bir ritüel, grafiti ile de gözle görünür ve her an kendini hatırlatır hale gelmiştir.

2.2.5. Türkiye'de RAP Müziği ve Türkçe RAP

Açılımı Rhytm And Poem (Ritim ve şiir ya da Ritmik şiir) veya Rhythmic African Poetry" (Ritmik Afrika şiiri) sözcüklerinin kısaltması olduğu görüşü yaygın olan rap kelimesi aslında İngilizce sözlük anlamı olarak "ağır eleştiri" anlamına gelmektedir. Rap müzik, hip hop kültürünün dört ana dalından biridir. Diğer dallar ise break dance, disk jockey ve grafitidir.

Türklerin rap müzik ile tanışması ya da Türkçe rap tarihi dediğimizde Afrikan rap müziği ile çıkış noktasında paralellik gösterdiğini ifade etmek yanlış olmaz. Nitekim Türkçe rap Türkçe pop müziği gibi benzeşme kültürü sonucunda değil tamamen ilk ortaya çıkışı itibari ile de hip hop kültürünün temel doğasına ve çıkış argümanına uygundur. 31 Ekim 1961 tarihinde ilk işçi kafilesi Türkiye'den Almanya'ya hareket etti. Önceleri madende

çalışmak üzere ve bir süre sonra geri dönmek için giden aileler zamanla Almanya'nın farklı bölgelerine yerleşti. Sonraki kuşaklar ilk gidenlere göre daha farklı işlerde çalıştılar. Kendi bakkallarını kendi kebabçıları açtılar. Üçüncü nesil ise artık Almanya'da eğitim gören içlerinden sanatçıların, politikacıların çıktığı nesildi (Karadeniz, 2019:99-100).

Tüm bu gelişmeler bir tarafta sürerken bir taraftan da 29 Mayıs 1993'te Solingen kentinde bir Türk ailenin evi Alman ırkçuları neo-naziler tarafından kundaklandı. Çıkan yangın sonucunda evde yaşayanlar yanarak hayatlarını kaybetti. Bu olayın ardından benzer olaylar tüm Almanya'ya yayıldı. Irkçı saldırılarında hedef olan Türkler evleri kundaklanarak ya da sokaklarda dövülerek öldürüldü. Bu olaylarda Türkler sadece ırkçılık nedeniyle saldırılan taraftı karşılıklı bir eylem değildi. Olaylar arttıkça tepkiler de arttı ancak verilen tepkiler yeterli gelmedi. İşte bu kaos ve haksızlık ortamında tıpkı Afrikalıların ABD'de uğradıkları haksız saldırılar ve dışlanmaları sonucunda ortaya çıkan rap bu kez Almanya'da Türk gençlerinin sözü ve sesi oldu (Karadeniz, 2019:100-102).

Almanya'da yaşayan ve toplumsal sorunları rap müziği ile ifade eden gençler, New York gettolarında yaşayan ve yaşadığı sıkıntıları ve sorunları rap müziği ile ifade eden siyahiler benzer alt kültür gruplarıdır. İkisinin de yaşadığı sorunları ifade yöntemi müziktir (Kır, 2016:36).

Almanya'da kurulan ilk rap grubu Karakan'dır. Solingen faciasından esinlenerek ismini alan yanarak can veren insanlara ismi atfedilen grup Alpertunga Köksal ve Kerim Yüzer'in Defol Dazlak isimli single çalışmasıyla oldukça ses getirmiştir. Almanya'da yaşayan Türklerin tüm desteğini almışlardır. Aynı dönemde Mic Force sözleri yine tamamen İngilizce olan albümlerinde ırkçı saldırıları ağır dillerle eleştirmişlerdir. Yine aynı yıl İslamic Force grubu kurulmuştur. Şarkılarını Almanca seslendirmektedirler (Karadeniz, 2019:101-102).

Türk gençler Almanya'da uğradıkları haksızlıkları ve toplumsal sorunları duyurmak için rap müziğini tercih ederken ilk önce yazılan şarkılar hedef kitlenin özellikleri nedeniyle İngilizce ve Almanca sözlerden oluşuyordu (Kurt, 2012:26).

İlk Türkçe rap şarkısı ise Almanya'nın Nürnberg şehrinden King Size Terror üyesi Alper Ağa'nın ses verdiği *Bir Yabancıнын Hayatı* isimli şarkıdır. Şarkının bir bölümü Türkçe sözlerden oluşmaktadır. İlk Türkçe rap grubu da Cartel olarak kabul edilir. Türkiye'de

yaşayan gençlerin ve tüm toplumun rap müzik ile tanışması 1995 yılında kurulan Cartel grubu ile olmuştur. Grup Almanya’da kurulan Cinai Şebeke ve Karakan Grubu üyeleri ile Erci E isimli rap sanatçısının bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Almanya’da ilk albümü 30 bin civarında bir satış rakamına ulaşmışken, Türkiye’de 543 bin satış rakamına ulaşmıştır. Beşiktaş Kulübünün İnönü Stadyumunda verdikleri konser American Times dergisine haber olmuştur. Katılımcı sayısı yaklaşık 30 bindir.

Hollywood filmlerinden öğrendiğimiz zenci karakterler uyuşturucu kullanan ve hatta satan, silah kullanan, öldüren, işkence eden, kadınlarla ilgili ilişkileri yüksek olan ve mutlaka hapse giren ama aynı zamanda rap söyleyen ve dans eden karakterlerdi. Tüm bu zihinsel arka plan rap müzik ile uyuşturucu, silah, kadın, dans gibi faktörleri bir araya getiren kötü senaryolar çizdi (Karadeniz: 2019:83). Toplumun rap müziğe karşı negatif bakış açısı geliştirmesinde etken olan faktörlerin belki de en önemlisi budur. Rap dinleyen ya da yapan birini gördüklerinde (ve bu durum kıyafetlere, üzerlerindeki bol pantolonlar, bol ve uzun t-shirtler, takılarına, kalın zincirler, güneş gözlükleri vb. yansiyorsa) hemen akıllarında uyuşturucu, silah, kadın öğeleri beliriyor ve zihinler bu müziğin olumlu etkileri olabileceğini ısrarla reddediyordu.

2.3. Müziğin Anlamlandırılması ve Aktarımı

2.3.1. Bourdieu’nun Sosyolojik Kavramları Üzerinden RAP Müziğinin Anlamlandırılması

Pierre Bourdieu’ya göre bireylerin eylemlerini tek yönlü analiz etmeye çalışmak metodolojik bir hatadır. Çünkü eylem bir bütündür (Dursun, 2018:73). Çalışmamızda Bourdieu’nun sosyolojik kavramları üzerinden üniversiteli gençlerin bu müziğe yükledikleri anlamlar irdelenmeye çalışılmıştır. Çok çeşitli sosyolojik kavramları olan Bourdieu’nun çalışmamız ile ilintili olarak habitus, sermaye, alan ve oyun kavramları incelenmiştir.

Pierre Guiraud’a göre anlamlandırma bir kavram ya da nesneyi veya oluşun söylemi sırasında canlandırılmasını sağlayan bir göstergeye bağlanmasıdır (Erol, 2009:146) Barthes’a göre ise anlamlandırma göstergelerin kültürel değer boyutlarıyla ilgilidir. İki düzeyi bulunan anlamlandırmanın birinci düzeyi yalın olarak göstergelerin düz anlamını ifade eder. İkinci anlam olan yan anlam ise göstergeye ilişkin düz anlamın göstergelyi

kullanan kişinin kültürel değer sistemini de temsil eden anlamdır (Erol, 2009:147). Bourdieu'ya göre bireylerin habitusları bir başka deyişle eğilimleri onların sermayelerine hatta daha çok kültürel sermayelerine bağlıdır. Habitus hem geçmişin etkilerini taşıyan hemde bugünün uyaranlarından etkilenen eğilimdir (Wacquant, 2016:62).

Bourdieu sosyolojisini kendi saha çalışmaları sırasında şekillendirmiştir. Var olan düaliteleri aşma çabası içerisinde ayrımları yapılan yapı-eylem, makro-mikro ve metodolojizm-teorisizm olgularının ayrımsal eleştirileriyle oluşturduğu metot Bourdieu'ya göre ona kavramları dayatmıştır (Önsöz, 2007:15).

Kendi ifadesiyle kesinlikle gösterişçi bir kuram oluşturma çabasına girmeyen Bourdieu, ampirik çalışmalardan bağıni koparan bir kuram oluşturmaya karşıdır. Pratik çalışmaların bu boyutuna yeniden bilgi nesnesi olarak saygınlık kazandırma çabası vardır. Oluşturduğu kavramlarla ilgili ilişkisi ise onları bir alet kutusu (Wittgenstein) yani sorunları çözmeye birer yardımcı olarak değerlendirmesidir (Bourdieu, Wacquant, 2007:35).

Bourdieu sosyolojisi sosyolojinin hemen her alanında çok çeşitlilik içerse de kendi içinde tutarlı ve sistemli ayrıca da süreklidir. Sistemini anlamak için dört temel noktanın altını çizmek gerekir. Birincisi Bourdieu düalizme karşıdır. Düalitelerden ve karşıtlıklardan kaçma çabasına yönelik bir sistem kurmaya çalışmıştır. İkincisi Bourdieu'nun sistemi sentetiktir. Metodolojik, teorik ve disiplinler bölünmelerin her iki yanında da vardır. Üçüncüsü Bourdieu toplumsal evreni ve varoluşun özünü oluşturan farklılıkların tıpkı Weber'in toplumundaki gibi acılarla dolu olduğunu ifade eder. Bu toplumsal evren acımasız bir rekabet alanıdır. Yaptığı ampirik çalışmalarla da bunu açıkça ortaya koyan Bourdieu'nun ama metaforu yeniden üretim değildir. Toplumsal uzay bir mücadele alanıdır, en göze çarpan özelliği rekabettir ve ana metaforu mücadeledir. Son olarak ise Bourdieu'nun sosyolojisi çıkar kavramına değil tanıma -ve ilintili olarak yanlış tanıma- kavramına dayanır (Wacquant, 2016:56-58). Bourdieu'nun bu partik ile teori arasında kurduğu dönüşümlü metod kendi deyimiyle onun sosyolojisinin Reflexivity yani dönüşümsellik/düşünümsellik kavramına karşılık gelir.

Bourdieu'ya göre estetik yargı, bireyin kendi özel duyarlılığından çok içinde bulunduğu eğitimini ve terbiyesini aldığı sınıfsal özelliklerine ilişkin toplumsal bir yetidir. Birey her ne kadar estetik yargılarına dayanan beğeni özelliklerini öznel ve bireysel görmüş

olsa da aslında bir sanat eserini değerli görmesine ilişkin sembolik koda hakim olması için bireyin bunu edinmiş (öğrenmiş) olması gereklidir. Farklı sınıflar arasında farklı hayat tarzlarından gelen farklı beğeni yargıları oluşur. Aslında bu durum bir sınıfın beğenisinin diğerine beğenisine uygun olmayarak sınıflar arasında bir farklılık durumu oluştuğunu gösterir. Ata binmek veya televizyon izlemek gibi farklı beğeni yargılarının sınıfsal boyutları vardır. Toplumsal uzayda çok yönlü olarak değerlendirilmesi gereken beğeni yargılarının aslında hem kültürel hem de sosyal sermaye ile ilintili olduğu görülmektedir. (Wacquant, 2016:65-67).

Nitel verileri ve nicel verilerle bir araya getirerek oluşturduğu sosyolojisini habitus, sermaye, alan, oyun, sembolik güç, sermaye ve sermaye türleri gibi kavramlar üzerine kurmuştur. Tüm bu kavramları ya kendisi inşa etmiş ya da var olanların anlamlarını genişletmiştir. Toplumu makro olarak ele almıştır (Dursun, 2018:68).

Bourdieu'nün sosyolojik kavramları üzerinden gençlerin RAP müziğini anlamlandırmalarını irdelerken öncelikle habitus kavramını incelemek gereklidir. Habitus kavram olarak Bourdieu'den çok önce de felsefe başta olmak üzere pek çok sosyal bilimci tarafından kullanılan bir kavramdır. Bourdieu'ye göre habitus ana hatlarıyla eyleycilerin eğilimleridir. Eyleycilerin algıları ve değerlendirmeleri. Bu eğilimler toplumsal ortamlarda sürekli değişir ve dönüşür. Bourdieu, habitus kavramını teorik amaçları da dahil olmak üzere felsefe de ortaya çıkış ve gelişim süreçlerini "The Genesis of Concepts Habitus and Fields (Bourdieu, 1985)" adlı yazısında ifade etmiştir (Bourdieu, 2016:46).

Habitus bireye toplumsal yapı içerisinde hareketlilik kazandırır. Bireye eylem yetisi verir. Bireyin toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesini sağlayan yeti habitustur. Bourdieu, özellikle habitusun tam bir tanımını yapmaktan kaçınmıştır (Dursun, 2018:77).

Habitus kavramını tam olarak anlayabilmek için ise oyun kavramını da anlamak gerekir. Toplumsal evreni bir mücadele alanı olarak gören Bourdieu'ye göre sosyal yaşam ise sadece bir mücadele alanı değildir ve bu yüzden sürekli bir doğaçlamayı gerektirir. Çünkü Bourdieu'ya göre sosyal yaşam ödülleri büyük bir oyundur. Oyun oynamak için sadece kuralları bilmek yetmez. Oyun hamlelerini anlamak, oyunun nasıl oynandığına ilişkin anlayışı kavramak ve doğru zamanda doğru hamlede bulunmak gerekir. Oyunlarda bir mücadele gerektirir ve bu mücadele stratejiktir. Oyun stratejisini etkileyen birçok faktör

olmakla birlikte özgünlük diyebileceğimiz ilham gücü doğru stratejilerin sinyallerini verir (Calhaun, 2016:78-79).

Bourdieu'ya göre eyleyicilerin oyunda başarılı olmasının yolu bireyin habitus yeteneğine bağlıdır. Her oyun stratejileri ve kuralları bağlı bir alandır. Bu nedenle de habitus alana bağlı hareket eder. Habitus Bourdieu'ya göre alan içinde başarılı olmaya çalışan bir oyuncudur. Habitus alanın kurallarına göre oyunu iyi oynayabildiği oranda başarılıdır (Dursun, 2018:81-82).

Bireyler toplumsal sosyal yaşamı oluşturan oyunlara her zaman bilinçli bir seçimle katılmazlar. Zaten oyunun içindedirler. Aslında çocukluklarından itibaren farklı alanlardaki oyunlara hazırlanırlar. Oturup kalkmaktan, meslek sahibi olmaya kadar her alana hazırlanırlar. Yetiştikleri aile ve çevrenin neyi onayladığı, neyi onaylamadığı, neye önem verdiği –para, başarı, ahlak- konusunda donanımlı hale gelirler. Ve bütün bu öğrenilmişlik üzerine kendilerine özgü yeni eylem biçimleri geliştirirler. Utangaç olabilir ve çekinik durabilir ya da tam tersi kendine güvenli olabilirler. Tüm bunları kapsayan sosyalleşme süreci aslında dünyada nasıl var olduğu ve kim olduğu duygusudur. Bourdieu bu duyguyu habitus olarak tanımlar (Calhoun, 2016:103). Çalışmamızda katılımcıların dünyaya geldikleri ve hayatlarının büyük kısmını geçirdikleri yerleşim yerlerinden itibaren, ailelerinin dinledikleri müzik türüne maruz kalarak bu müzik türlerinden ne kadar etkilendikleri, rap müzik dinlemeye nasıl başladıkları, rap müzikle nasıl tanıştıkları (yakın çevre, sosyal ortam ya da popülizm) gibi sorularla derinlemesine incelenmiştir.

Aslında habitus yalnızca bireyin öznel bir durumu değil aynı zamanda toplumun bireye kolektif olarak aktardığı şeylerin tümüne karşı bireyin geliştirdiği roldür. Habitus kolektivitinin başarısıdır. Toplumsal kuramlar bireye geliştirmesi gereken stratejileri, yapmaları gereken eylemleri anlama ve değerlendirme yönelimlerini aşılır (Calhoun, 2016:104-105).

Bireyler bu rolleri belirli alanlarda uygular. Alanlar Bourdieu sosyolojisinde sınırları belli olan ve kendine özgü işleyişi olan yerlerdir. Örneğin din alanı ya da edebiyat alanı gibi. Alan terimiyle düşünmek Bourdieu'ya göre ilişkisel düşündürmektir (Kaya, 2016:397-400).

Alanlar –hangi alan olursa olsun- mücadele içerir. Bir alana girmek o alana hakim olan sınıfla çatışmayı –mücadeleyi- beraberinde getirir. Çünkü her alanın özgül bir

sermayesi vardır. Ve bu sermaye alana hakim kişiler arasında paylaşılır. Alana yeni girmek isteyenlerle alanda hakim olanlar arasında bu özgül sermayenin paylaşımı açısından bir mücadele gelişir. Alana hakim olan gruplar bu alana çok daha önce girmiş ve bu nedenle de daha fazla sermaye biriktirmişler. Alanda verilen başlıca mücadele stratejileri koruma, takip ve altüst etmedir. Alana çok daha önce giren ve özgül sermayesi daha fazla olan hakim gruplar alandaki bu statülerini korumaya çalışır. Çünkü alana yapılan her yeni giriş sermaye tanımlarını, sermayenin yeniden üretilmesi ve dağıtımını etkileyecektir. Ve baskın gruplar için bu durum çok ta lehlerine görünmemektedir. Yeni giriş yapmak isteyenler içinde izlenecek strateji takiptir. Altüst etme stratejisi için alandaki marjinal grupların izleyebileceği bir stratejidir (Kaya, 2016:400-401).

2.3.2. Goffman'ın Dramaturji Kuramı Perspektifinden RAP Müziğinin Gündelik Yaşam Pratiklerine Aktarılması

Gündelik yaşam bireyin normal hayatını yansıtır. Her gün gerçekleştirdiği rutini, yaşamsal pratikleri, yeme-içme, eğlence, boş zaman faaliyetleri, çalışma gibi gün içinde yaptığı her şey gündelik yaşam faaliyetleridir. Sosyoloji araştırmalarına Birinci Dünya Savaşı sonrasında yaklaşık olarak 1920'li yıllarda girmiştir (Köse, 2018:305). Toplumsal hayatı bir bütün olarak anlayabilmemiz için öncelikle gündelik yaşamdaki parçaların bir araya getirilmesi bu parçaların bireyin gündelik yaşam pratiklerinin altında yatan nedenlerin ve amaçların doğru analiz edilmesi önemlidir. Konu ile ilgili çalışmalarda bulunan pek çok sosyolog olmakla birlikte Henri Lefebvre, Michel De Certeau, ve Erving Goffman'ın çalışmalarının alanda öncü olduğunu belirtmek yanlış olmaz.

Erving Goffman, Türkçe'ye *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* adıyla çevrilen eserinde dramaturjik yaklaşımdan söz eder. Sembolik etkileşimci yaklaşımın teorisyenlerinden olan Goffman'ın dramaturji yaklaşımı bireylerin tıpkı bir tiyatro sahnesindeymiş gibi gündelik yaşamın içinde üstlendikleri rolleri karşılarındaki bireylere yani seyirciye nasıl sergiledikleri ve bu gösterdikleri performansları nasıl yönettikleriyle ilgilidir.

İnsanlar arası iletişimde önemli unsurları iletişimin hangi yolla yapıldığını ve bu iletişim sonucunda insanda bıraktığı izleri açıklayan en önemli kuramlardandır Dramaturji Kuramı. Çünkü kuram içerisinde iki insanın iletişiminde gösterdikleri performanslar ile

karşısında yer alan bireye yani seyirciye vermek istediği mesaj önemlidir (Akgün, 2018:30). Bu mesajı verirken bireyin yüklendiği rol, üzerinde performansını sergilediği vitrin ile uyumu ve en önemlisi performansın altında yatan amacın analizi önemlidir.

Dramaturjik kuram Goffman'ın kendi ifadesiyle bireylerin kendilerini başkalarına nasıl sunduğu, izleyenlerin birey hakkındaki izlenimlerini nasıl yönettiğini, kendisine yüklediği role bağlı olarak seyirciye sergilediği performans sırasında neler yapması ya da neler yapmaması konularını içerir (Goffman, 2009:13) Bireyler bir rolü gerçekleştirirken kendilerini izleyenlerden yani seyircilerden dikkate alınmayı bekler. Tabi ki performansı sergileyen birey rolüne iyi hazırlanmış ve hatta iyi bir oyuncu gibi rolüyle bütünleşmiş te olabilir. Goffman rolün benimsenmesi aşamasında iki temel görüş ortaya koyar. Bu temel görüşlerden biri rolün başkaları için sergilendiği ve bireyin sergilediği rolün gerçekliğine inanmadığına ilişkindir. Bir diğerinde ise birey rolünü benimsemiş ve onun gerçek olduğuna kendisini de ikna etmiştir. Bu bir ölçüde rutine kendini kaptırmak ta sayılabilir (Goffman, 2009:29-32).

Bireylerin kişisel olarak gündelik yaşam pratiklerine aktardıkları özellikleri ve sergiledikleri performanslarla benliklerini oluştururlar. Goffman'ın çalışmasında birey iki parçaya bölünmüştür. Karakter ve oyuncu. Karakter olarak performansı tasarlayan bir kişilik ve bir oyuncu olarak performansı sergileyen kişilik. Aslında her ikisi de hemen hemen eş anlamlı olsa dahi aradaki ince ayırım bize eyleyenin eylem amacını verebilir. Gençlerin gündelik yaşam stratejilerinde belli bir gruba dahil olma amacı vardır. Performanslarını tasarlarırken de ait olmak istedikleri kültürel grubun simgeleri üzerine çalışırlar. Sergilenen benlik idealleşmiş karakterin performansıdır. Bireyin diğerlerine yani kendisini izleyenlere vermek istediği mesajdır sahnelenen benlik (Goffman, 2009:234). Olunandan ziyade belirli bir amaç dahilinde olunmak istenendir.

Bireyler performanslarını sergilerken kasıtlı olarak veya kasıtsızca kullandıkları donanımlar bütünü ise kişinin vitrinidir. Performansın sergilendiği mobilya sahnesel tasarım veya dekorun olduğu yer ise settir. Set olarak bireyler sabit bir yere sahip olabilir veya değişken de olabilir sabit setler örneğin bir seyyar satıcının tezgahıdır. Set burada araçların görsel kısmıdır. Vitrin ise kişisel. Kişinin cinsiyeti, yaşı, boyu ve görünüşü, saç rengi, konuşma kalıpları, yüz ve vücut ifadeleri yani mimikleri ve beden dili, takıları, ayakkabıları bunların hepsi kişisel vitrindir. Kişisel vitrin birey ile birlikte hareket eder. Performans

sırasında kullanılır ve bir performanstan diğere değişebilir. Bir toplantıdaki yönetici bayan ile çocuğunun kreşinde katılım için bulunan anne bayan aynı kişi ancak iki performans sırasında saçını toplama şeklinden kıyafetine ve hatta takılarına kadar değişebilir. Bu yüzden kişisel vitrin performansın en gözle görülür belirleyicisidir. Birde performansa bağlı olarak gelişen tutum vardır. Tutum performansın özelliğine göre saldırgan, şefkatli, uysal, kabullenmiş veya reddetmiş ifadelerine benzer ifadelerle tanımlama yapabileceğimiz performansa bağlı gelişen bireysel hal ve durumlardır. Bu saydığımız her bir olgunun birbiri ve gösterilen performansla uyumu tutarlılığı beraberinde getirir. Ve performansın başarısını artırır. Bunun sonucu olarak ta bireyler tarafından ideal bir tip karakterize etmiş olunur. (Goffman, 2009:30-36).

Performans sergilenirken oyuncuların rollerine uygun olarak gerçekleştirdikleri faaliyetlerin izleyiciler tarafından anlamlı gelmesi için birtakım faaliyetlerin çok hızlı uygulanıp dramatize edilerek altının çizilmesi dramatik canlandırmadır. Bu Goffman'ın dramaturji kuramının önemli ilkelerindedir. Performansların etkileyici ve başarılı olması için gerçekleştirilen dramatik canlandırmalar rolü iyi oynadığına ikna etme çabası içerir. Örneğin işi iyi bir şekilde yerine getirmek performans işi iyi bir şekilde getirdiğine seyirciye inandırmak dramatik canlandırmadır. Hakemin oyunu yönetirken aldığı kararlar performans doğru karar verdiğiğine seyirciyi inandırmak dramatik canlandırmadır (Goffman, 2009: 41-43). Çalışmamızda katılımcıların rap müziğini dinlemeleri performansları rap müziğini dinlemeyi sevdiklerine veya rap müziği konusunda bilgi sahibi olduklarına karşısındaki kişileri yani seyircileri inandırmaya çalışmaları dramatik canlandırma örnekleridir. Gençler bu performansları ile rap müziği dinleyen diğere bireyler ve gruplar arasında kendilerine alan elde ederler.

Bireyin içinde bulunduğu topluma ilişkin beklentileri olması doğaldır. Hatta Goffman'a göre birey toplumdaki kendisine değer vermelerini ve bu verdikleri değeri gösterir şekilde davranmalarını bekleme hakkına sahiptir. Bu bireyin ahlaki hakkıdır. Tabi ki toplumsal olarak birey de topluma yansıttığı özelliklerde iddia ettiği gibi olması beklenir (Goffman, 2009:25). Bu durumda gösterilen performansların gerçeklikleri oranında bireyler içinde buldukları toplumdaki değer görmeyi beklerler. Genç bireyler de bir topluluğa girme, kabul edilme ve varlığını devam ettirme anlamında çeşitli performanslar sergiler. Hatta bu performansın öncesinde rolü belirler role hazırlık yapar gerekli donanımı sağlar kıyafetini, saçını, makyajını yani fiziksel donanımlarını ve hatta kullanacağı dili performansa

uygun hale getirir ve sonrasında performansı sergiler. De Certeau gündelik yaşamda bireylerin çeşitli taktikler geliştirdiğinden bahseder. Tarihsel bir nitelik ve toplumsal tahakkümden izler de taşıyan taktikler ile bireyler gündelik hayatı kültür kodlarıyla yeniden ve sürekli inşa eder. Taktiklerine göre stratejiler belirler ve uygular. Stratejiler aidiyet sınırları belirli bir alanın varlığını gerektirir. Bu alanda belirlenen stratejiler ve uygulanan taktikler ile De Certeau Bourdieu ve Foucault'a da referans verir (Ergin, 2018:343-345). Gençler içinde bulunmak istedikleri alana Bourdieu'nun oyun kuramında yer verdiği gibi dahi olmak isterlerken Goffman'ın Dramaturji kuramında belirttiği performansı sergiler. Popüler kültür ürünü olarak gündelik yaşama giren rap müzik gençlerin arasında son derece yaygın olduğundan genç bireyler gündelik yaşamlarında bir topluluğa dahil olmak için bu müziği dinlemek bu müzik üzerine konuşulan ortamlarda yani alanda bulduklarında duruma uygun performansı sergilemek zorundadır.

Bireyler performanslarını olduklarından daha iyiye doğru yönlendirmek için sürekli bir gelişim içindedirler. Bu gelişimi sağlayan modeller toplumun onaylanmış değerlerini ve davranışlarını temsil eden modellerdir. Goffman bu durumu rolü idealize etme olarak adlandırır. İdealize etme kavramı sergilenen rolün sunumunda zengin veri kaynaklarından yararlanılan performanslar ile gerçekleştirilir. İdealize edilen performansların başarılı olması daha yüksek orandadır (Goffman, 2009:44-45).

Dramaturjinin bir diğer önemli kavramı takımdır. Oyuncuların birlikte performans sergilediği bütün bireyler takımı oluşturur. Takım üyelerinin arasında birbirlerine karşılıklı güven ve bağımlılık vardır. Üyelerden birisi sergilenen performanslarda gizli yönetmen görevindedir. Takım arkadaşları birbirini korur. Aralarında gizli sırları barındıran ilişkiler bulunur. Takım üyelerinden birisinin olumsuz bir davranışta bulunması dahi o takımın üyesi olduğu gerçeğini değiştirmez. Takım üyeleri birlikte sergiledikleri performansların sıklığı neticesinde birbirlerine karşı aşinalık geliştirir. Aşinalık bireyin takımın üyesi haline geldiğinde diğer takım üyeleriyle arasında kabul edilen resmi ilişkidir (Goffman, 2009:82-87). Gençlerin birlikte hareket ettiği küçük gruplar Goffman'ın dramaturji kuramındaki takımlardır. İster sınıf arkadaşları daha küçük olarak sınıftan sosyal olarak ayrıldıkları bir takım olsun takıma aidiyet birlikte hareket etme ve birlikte performans gösterme noktalarında bir takım oluştururlar. Takıma uygun performans sergilemek için kişisel vitrinlerini takımın sergileyeceği performansa uygun geliştirmek idaelize etmek durumunda kalırlar. Takım üyelerine baktığımızda birbirine benzer kıyafet şekilleri, benzer sosyal

faaliyetlerde bulunma gibi performanslar gençler arasında takım üyesi olduğuna dair aidiyet hissinin oluşması ve sergiledikleri performansın takım üyesi olmayan diğer seyirciler karşısında fark edilir ve başarılı bulunur şekilde algılanması açısından önemlidir. Bir grup gencin birlikte rap müziği dinlemeleri, konuşmalarında şarkı sözlerinden alıntılar yapmaları hatta bu alıntılardaki şakaları sadece o takım üyesi olanların anlaması, kıyafetleri –spor ayakkabı, şort, dizlerine kadar çekilmiş beyaz üzerine renkli bant çizgileri olan çoraplar, erkekler için bol eşorfanlar, çoğunlukla siyah ya da koyu renkli olsa dahi kendisine birkaç beden büyük gelen t-şirtler, takılar, dövmeler- onları birer takım olduğu izlenimini seyirciye sunar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

3.1.1. Araştırmanın Türü

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda amaç, bireyin davranışlarını içinde bulunduğu ortamda çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktır. Sosyoloji, Felsefe, Dilbilim, Antropoloji gibi çok çeşitli ve farklı disiplinlere dayanan kuramsal temelleri olan nitel araştırma insan davranışını esnek ve bütüncül bir yaklaşımla ele alır. Geleneksel araştırma yöntemlerinden farklı bir anlayış gerektirir. Nitel araştırma kavramı içerisinde birçok kavramı barındıran şemsiye bir kavram niteliğinde olduğundan genel bir tanımını yapmak ta güçtür (Yıldırım ve Şimşek, 2018:40).

“Nitel araştırma sosyal ya da beşeri bir probleme bireylerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır” (Creswell, 2017:4).

Nitel araştırma görüşmeye, doküman analizi ve gözleme dayalı bir süreçtir. Bu nitel veriler ışığında araştırmaya ilişkin bütüncül bir nitel analiz yapılır. Olaylar ve olgular oluştuğu doğal ortamlarda incelenir. Nitel araştırma tüm bu sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:41). Çalışmamızda araştırma türüne göre en doğru sonuçların alınabileceği düşünülen derinlemesine mülakat ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin olarak ortalama 90 dk. süren uzun mülakatlar yapılmış, her görüşme sonrasında katılımcıların beden dili, kıyafetleri, takıları, dövmeleri, hal ve tavırları üzerine gözlem raporları hazırlanmış verilerin analizinde görüşme sonuçları ve gözlem raporlarından yararlanılmıştır.

Araştırma için nitel araştırma tasarımları ayrıntılı olarak incelenmiş ve süreci yaşayan katılımcıların kendilerinden birinci elden sağlanan veriler ile ortaya çıkan kuramların oluşturulmasına (Strauss&Corbin, 1998 akt. Creswell 2016:83) yönelik olan kuram

oluşturma araştırması yapılmasına karar verilmiştir. Kuram oluşturma araştırması yeni bir kuram oluşturmak veya kendisinden sonra yapılacak araştırmalara bir çerçeve oluşturulmasına yardımcı olur (Creswell, 2016:83).

Glaser ve Strauss (1967) tarafından nitel araştırmalara yeni bir bakış açısı kazandıran kuram oluşturma sosyal olguların zamana göre değişken olduğu ve hiçbir zaman durağan olmadığı gerçeğinden yola çıkılarak nitel araştırma sonucunda elde edilen verilerden bir kuram ortaya çıkarılmasıdır. Glaser ve Strauss'a göre (1967) geleneksel kuramlar gerçekleri hep aynı gözle gördüğünden sürekli değişen sosyal olguları açıklamada yetersiz kalır. Geleneksel kuramlar sosyal olguları evrensel ve gerçekleri durağan görmesine karşın Glaser ve Strauss sosyal olguların zamana göre değişken olduğunu savunur (Yıldırım ve Şimşek, 2018:41).

Araştırmamız bir kuram oluşturma araştırmasıdır. Hangi konuda veya hangi alanda olursa olsun sosyal bilimlerde kuram gerçeği anlamaya çalışır. Kuram insanın ve toplumun gerçeğinden kopmuş, insan ve toplumla ilgisi olmayan bir şey değil aksine, kuram insanı ve toplumu anlamaya çalışan şeydir (Alemdar ve Erdoğan, 2011:243-244).

Araştırmacıların kuramsal teori çalışmalarındaki temel amacı bir eylem ya da etkileşimi açıklayan bir teori oluşturulmasıdır (Creswell, 2017:266). Nitel araştırmacı bu desende insanların nasıl hareket ettiğinin genel bir açıklamasını ya da teorisini bulmak ister. Araştırmacının araştırması sonucunda bulduğu teori benzer araştırmalarda olayların nasıl gelişeceğini öngörmeye yardımcı olur. Nitel araştırmalardan kuramsal teori araştırmalarında sürecin nasıl yürüdüğü açıklanır. Çalışmada olayların oluş sırasına göre açıklama yapılır. Süreç içindeki farklı adımlar ortaya çıkar. Tespit edilen bu adımlara ilişkin görüşmeler ve notlar sürecin kanıtlarıdır (Creswell, 2017:266).

Nitel araştırmada araştırmacı sadece araştırmayı dışarıdan yürüten kişi değil aynı zamanda katılımcıdır. Araştırmacı alanda zaman harcar. Araştırmaya katılan katılımcılarla uzun görüşmeler yaparak araştırma konusuna katılımcının bakış açısını anlamaya çalışır. Araştırma sırasında katılımcılardan ve alandan yeni deneyimler kazanır ve bu kazanımlarını araştırma bulgularını analiz ederken kullanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:44). Bu da araştırmacıya nitel araştırmalarda etkin bir rol kazandırır.

Bir kuram oluşturma çalışmasında, kuramın yapılan çalışmada araştırma sürecindeki katılımcılar ile yapılan görüşmelerden sağlanarak, araştırmanın içinde ortaya çıkması gerekmektedir (Strauss & Corbin, 1998 akt. Creswell 2016:83).

Nitel bir araştırmada bulunması gereken temel ilke ve yaklaşımları bu şekilde belirtebiliriz; Nitel araştırmalarda araştırmaya konu olan olay ya da olgular kendi doğal ortamlarında incelenir. Araştırmacı araştırmaya aktif olarak katılır. Nitel araştırma bütüncül bir bakış açısına sahiptir. İnsan davranışlarını ve anlamlandırmalarını bireysel ve ayrı ayrı ele almak yerine değişkenlerin birlikteliğini ne çıkarmak nitel araştırmaların başlıca temel ilkeleri arasındadır. Nitel araştırmaya katılan bireylerin araştırma konusuna ilişkin algıları ve deneyimleri nitel araştırma için çok önemlidir. Nitel araştırma bu algı ve deneyimleri ortaya koymaya çalışır. Nitel araştırmalarda araştırmacı araştırma öncesinde araştırmaya uygun bir araştırma deseni belirlemiş olsa bile araştırma sırasında bu desen esneklik gösterebilir. Araştırma yapılırken birden fazla desen kullanma gerekliliği doğabilir. Nitel araştırma bu esnekliği sağlar. Nitel araştırmalarda önceden belirlenen bir kuram ya da hipotez yoktur. Araştırma süresince ve analiz aşamasında verilerden yola çıkarak hipotezler oluşturulabilir. Daha sonra yine verilere dönülerek bu hipotezler test edilir. Araştırmacı nitel araştırma sürecinde elde ettiği veriler ile bir kuram oluşturma çabasındadır. Bu da oluşturulan temaların değişebileceği anlamı taşır. Ayrıca nitel araştırmaya katılan katılımcıların görüş ve deneyimlerinin doğrudan sunulması nitel araştırmanın en önemli ilkelerindendir (Yıldırım ve şimşek, 2018: 42-48).

Creswell'e göre bir kuram oluşturma çalışmasının başlıca önemli özellikler şu şekilde sıralanabilir;

1-Kuram oluşturma çalışmasında araştırmacının açıklamaya çalıştığı bir süreç ya da eylem vardır.

2-Araştırmacı nitel araştırmasının sonucunda bu araştırdığı süreç ya da eyleme ilişkin bir kuram oluştırmaya çalışır.

3-Araştırmacı araştırmanın sonucunda, süreci açıklayabilmek için ve sürecin akışını anlatabilmek için araştırma boyunca hatırlatıcı notlar tutar.

4-Kuram oluşturma çalışmalarında en temel veri toplama şekli mlakattır. Araştırmacı katılımcılardan elde ettiği verileri sürekli karşılaştırır.

5-Kuram oluşturma çalışmalarında “*veri analizi yapısallaştırılabilir*”. Öncelikle açık kategoriler belirlenip sonra aksnel kodlama yapılabilir. Bu örüntüyü takip ederek oluşturulan kategoriler kuramı meydana getirir (Creswell, 2016:85).

Nitel araştırmalarda amaç araştırma sonuçlarını genellemek değildir. Nitel araştırmaların amacı araştırılan konuyu derinlemesine irdelemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:56).

Nitel araştırmada tümevarımcı bir yaklaşım vardır. Araştırmaya başlarken araştırmacı bir denece geliştirmez. Araştırmaya katılan katılımcıların bakış açılarını anlamaya çalışır. Bu bakış açılarıyla elde ettiği verileri yorumlar. Yorumladığı sonuçların başka durumlarda ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin yeterli sayıda sonuca ulaşmaya çalışır. Belirli bir eğilim gördüğü zaman ise kuram oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:58).

Creswell’e göre nitel araştırmanın temelinde çalışılmak istenilen bir konu veya keşfedilmek istenilen bir olgu vardır (Creswell, 2016: 6).

Nitel araştırmalar araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin verileri gerçek ve olduğu şekliyle sunar. Basit betimsel istatistiklerden faydalanır. Ancak burada amaç katılımcıların görüşlerini yansıtmaktır. Ayrıntılı bir veri seti oluşturur ve bu ayrıntılı veri setinden anlamlı bütünler ortaya çıkarmaya çalışır. Nitel araştırmacı araştırmanın doğal ortamında katılımcılardan elde ettiği veriyi araştırdığı olay ve olguları bireylerin kendi algılarından anlamaya çalışan empatik bir bakış açısı içindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 62-63).

3.2. Araştırmanın Problemi

Türkiye’de, Cumhuriyetin ilk yıllarından beri süre gelen müzik beğenilerinde de toplumsal dönüşüm çizgileri fark edilir düzeydedir. Örneğin, kapitalizmle beraber köyden kente gn yoğun olarak yaşandığı dönemlerde şehir dışındaki gecekondularda yaşanan sorunlara paralel olarak en fazla dinlenen müzik türü arabesk olurken, 1970’li yıllarla birlikte popüler kültürün yaygınlaşması ile ülkemize aranje müzikler dediğimiz yabancı müzik bestelerinin zerine Türkçe söz yazımı ile ortaya çıkan aranje müzik türü yaygın şekilde dinlenmektedir. Son yıllarda ise; öncelikle gençler arasında yayılan ve

sonraları 18 yaş altındaki çocuklar da dahil olmak üzere toplumun hatırı sayılır bir kesimi tarafından dinlenen rap müziği bugün itibariyle ülkemizde en fazla dinlenen müzik türü olmuştur. Araştırmamızda katılımcıların çoğunluğunun müzik dinlemek için tercih ettikleri ilk platform olan Spotify verilerinde Türkiye’de en çok dinlenen müzik türü sıralamasında son on yılda yükselişte olan rap müzik şarkıları son beş yılda ise ilk sıralarda yer almaktadır.

Çalışmamız bu noktada rap müziğinin dinlenme oranlarındaki bu belirgin artışın gençlerin gündelik yaşam pratiklerini nasıl etkilediğine odaklanmıştır. Genç kesimde ve özellikle Üniversiteli gençler arasında rap müziğini dinleme oranlarının nasıl arttığı ve bu müziği anlamlandırmaları ile gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktardıkları üzerinde durulmuştur. Katılımcıların bu müziği ne kadar dinledikleri ve nasıl anlamlandırdıkları çalışmada ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Çalışmamızın ana problem sorusu;

Rap müziği dinleyen üniversiteli gençler rap müziğini nasıl anlamlandırıyor, bu müziği ve rap müziğinin ait olduğu hip hop kültürünü gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktarıyor?

Alt Problemler:

1. Üniversitedeki gençlerin rap müziği dinleme oranlarında son yıllarda artış oldu mu?
2. Gençler rap müziği ile nasıl tanıştı?
3. Gençler rap müziğini nasıl anlamlandırıyor?
4. Gençler rap müziği kültürünü (hip hop kültürü) gündelik yaşamlarına yansıtıyor mu?
5. Gençlerin rap müziği dinlemeye başladıktan sonra gündelik yaşam pratiklerinde (kıyafet, gündelik yaşam dili, söylem, tutum ve olaylara bakış açısı vb.) değişiklikler oldu mu?
6. Gençlerin rap müziği dinlemeye başladıktan sonra hayata bakış açılarında bir değişiklik oldu mu?
7. Gençler rap müziği üreten sanatçılar hakkında nasıl düşünüyor?
8. Gençler rap müziğinin alt kültür müziği olarak anlamlandırıyorlar mı?

3.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma rap müziği dinleyen üniversite gençlerinin bu müziği nasıl anlamlandığını ve gündelik yaşam pratiklerine nasıl uyguladıklarını birincil kaynaktan elde edilen veriler ile açıklanmaya çalışılmasını amaçlamaktadır.

3.4. Araştırmanın Önemi

Literatüre bakıldığında Türkiye’de rap müzik üzerine yapılan çalışmaların rap müziği ve alt türlerini (arabesk-rap, islami rap, t-rap, drill vb.) tanımlamaya ve karşılaştırmalı analizler yapmaya yoğunlaşmıştır. Öne çıkan başlıca çalışmalar şarkı sözleri ve rap müziğinin Türkiye’de dinlenme oranları arttıkça değişen şarkı sözlerinin popüler müzikte işlenen konuları (aşk, ayrılık, terk edilme vb.) daha yoğun kullandığı görülmüştür. Çalışmaların rap müziğini üreten sanatçılar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu müzik türünü dinleyen gerçek dinleyicilerin rap müziğini anlamlandırma ve gündelik yaşam pratiklerine (kıyafet, gündelik yaşam dili, söylem, tutum ve olaylara bakış açısı vb.) uygulamaları üzerine araştırmalar oldukça az sayıda olduğundan çalışma bu anlamda literatüre katkı sağlayacaktır.

3.5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde eğitim görmekte olan 15 kadın ve 15 erkek katılımcı ile yapılmıştır. Grup üyeleri farklı eğitim alanlarından seçilmiştir. Araştırma katılımcıların görüşleriyle sınırlıdır.

3.6. Evren ve Örneklem

Araştırmanın ana evreni rap müzik dinleyen üniversite öğrencileridir. Araştırma evreni rap müzik dinleyen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğrencileridir. Çalışmada örneklem olarak amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme bir olguya veya duruma ilişkin daha fazla bilgi yeterliliği olan katılımcılarla çalışmayı gerektiren durumlarda tercih edilen bir örnekleme yöntemidir. Kartopu örnekleme ise kaynak kişilerden diğer kişilere ulaşılması ve bir kartopu gibi, ilerledikçe yeni kişilere ulaşıldıkça örneklemin büyümesi ile oluşmaktadır (Kümbetoğlu, 2008: 99). Katılımcılar ile

yapılan görüşmeler sonucunda rap müziğini yoğun olarak dinleyen üniversite öğrencilerinin görüşmeleri analiz edilmiştir.

3.7. Veri Toplama Teknikleri ve Süreci

Araştırmada nitel araştırma yöntemine uygun olarak gözlem ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmaya katılan bireylerin kendi algıları ve durumları ortaya konur. Katılımcı bireyler önemli veri kaynaklarıdır. Nitel araştırmanın amacı katılımcı bireylerin araştırma konusu hakkındaki yanıtlarıyla dış dünyayı anlama ve yorumlama biçimlerini irdelemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:45). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve form 2 (iki kadın 2 (iki) erkek katılımcıyla görüşme yapılarak pilot uygulama yapılmıştır. Toplanan veriler analiz edilmiş ve soru formundaki eksiklikler saptanarak form yeniden yapılandırılmıştır. Hazırlanan form ile etik kurul onayı alındıktan sonra önceki katılımcılar da dahil edilerek yeniden görüşmeler alınmış ve 32 erkek, 28 kadın öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda rap müziğini yoğun olarak dinleyen 15 erkek, 15 kadın katılımcının görüşme verileri ve gözlem raporları analiz için kullanılmıştır.

Nitel araştırma süreçlerinde genellikle üç tür veri toplanır. Bunlar araştırma yapılan çevreye ilişkin veriler, araştırma yapıldığı zamanki süreçte neler olup bittiğine ilişkin veriler ve araştırmaya katılan bireylerin algılarına ilişkin verilerdir (Le Compte ve Goetz, 1984 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018:41). Araştırmada bu veriler derinlemesine görüşme ve gözlem teknikleri ile toplanılmıştır.

Görüşmelerden önce katılımcılara çalışma hakkında detaylı bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş gönüllü onam metni imzalatılmıştır. Katılımcının durumu, görüşme yapılan mekanın özelliklerine göre bazen not alınmış (elle veya bilgisayar ile) bazen katılımcının onayıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Daha sonra yapılan görüşmelerden alınan cevaplar ve konuşmaların tamamı metinleştirilerek temize çekilmiştir.

Araştırma yapılırken Üniversitenin önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerinde eğitim gören otuz öğrenci ile görüşme formunda yer alan sorular çerçevesinde derinlemesine mülakat yapılmıştır. Her mülakat sonunda görüşmeye ilişkin gözlem raporu tutulmuştur.

Görüşmecilerin seçiminde kartopu örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Türkçe Rap müzik dinleyen bir öğrenciye ulaşılmış onun tanıdığı Türkçe Rap müziği dinleyen başka bir öğrenciye ilişkin bilgi edinilmiş ve diğer öğrenciye ulaşılmıştır. Farklı eğitim alanlarından katılımcıların seçilmiştir. Ayrıca farklı alanlarda (sosyal, fen, eğitim bilimleri, teknik bilimler vb.) eğitim gören katılımcılar ile görüşülerek homojen olmayan heterojen bir örneklem grubu elde edilmiştir.

Mülakatlar sırasında katılımcıların kıyafetleri, tavırları, takıları, dövmeleleri, sorulara verdikleri tepkiler ile beden dilleri ve mimikleri üzerine görüşme sonrası raporlamalar yapılmış ve analiz sırasında bu raporlardan da yararlanılmıştır.

3.8. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Hazırlanan metinler üzerinden çalışma bulgularının analiz işlemi yapılmıştır. Analiz işleminde öncelikle araştırmanın temel problemini açıklayıcı cevapları içeren bulgulara ilişkin ortak cevaplar incelenmiş ve bu doğrultuda kodlamalar yapılmıştır. Kodlamaların geçerliliği metinlere dönülerek yeniden analiz edilmiştir. Anlamlı kodlar bir araya getirilmiş ve kategorilere ulaşılmıştır. Kategoriler üzerinden ulaşılan sonuçlar gruplandırılmış ve bu şekilde sunulmuştur. Çalışma sonunda bulgulardan yola çıkılarak sonuçlara ulaşılmış ve hipotezler ortaya çıkmıştır. Hipotezler yeniden araştırma metinlerine dönülerek değerlendirilmiştir.

Araştırmada betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Betimsel analiz nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla başvuru olan bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:239). Nitel araştırmalarda elde edilen veriler ile araştırmacı betimsel ve gerçekçi sonuçlar ortaya koymaya çalışır. Bu nedenle araştırmaya katılanların görüşlerinin doğrudan sunulması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:48). Bu amaçla değerlendirme yapılırken oluşturulan ana temalarla ilgili olarak katılımcıların çarpıcı ve araştırma için anlamlı ifadelerine doğrudan alıntı yapılmak suretiyle yer verilmiştir.

Nitel araştırmalardan kuramsal teörinin tanımlanması ya da sürecin açıklanmasıyla sonuçlandırılır. Nitel araştırmacı elde ettiği verileri, açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici

kodlama (Strauss ve Corbin, 1990) gibi çeşitli adımlarla kodlayarak sürece dair adımları vurgulayan şekilde ulaşır. Araştırmanın sonucunda elde edilen sonuçlar yeni araştırmalara hipotez veya araştırma soruları olarak katkı sunar (Creswell, 2017:266).

Betimsel analizde bulgular yorumlanırken neden-sonuç ilişkileri incelenir. Araştırma konusuna ilişkin olarak ileriye dönük tahminlerde bulunulabilir. Temaların ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması da araştırmacının yapacağı yorumlar arasında yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:239-240).

Betimsel analizde yorumlanan veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutularak betimsel analizde gözden kaçabilmesi muhtemel temalar keşfedilir. İçerik analizinde toplanan veriler kavramsallaştırılır. Sonra sırasıyla kavramlara göre düzenlenir ve temalar saptanır. İçerik analizinde temelde birbirine benzeyen verileri bir araya getirme işlemi yapılır. Bu birleştirme işlemi belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde yapılır. İçerik analizinin birinci aşamasında veriler kodlanır. Daha sonra tümevarımcı bir yaklaşımla verilerden elde edilen kodlarla kavramsal bir yapı oluşturulur ve temalar bulunur. Temaların bulunmasının ardından veriler temalara göre düzenlenir ve tanımlanır. Ve son olarak ta bulgular yorumlanır. Bu aşamalar nitel araştırma sürecinde keskin hatlarla ayrılmaz. Bazen tamamen veya kısmen içiçe geçerek devam eder (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242-53).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören 18-25 yaş arasındaki ve yoğun olarak rap müzik dinleyen Üniversite öğrencileri ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılmıştır. Her görüşme sonrasında elde edilen veriler ayrıntılı olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan ve araştırma verileri analiz edilen 15 kadın ve 15 erkek katılımcıya kodlar verilmiştir. Kadın katılımcılar K1, K2, K3,.....,K14 ve K15 şeklinde, erkek katılımcılar E1, E2, E3,.....,E14 ve E15 şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmada 6 konu başlığı altında toplam 41 soru yöneltilmiştir. Tamamı açık uçlu olan bu sorular ile ilgili araştırmacı ve katılımcılar arasında ortalama 90 dk. süren uzun mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlardan hemen sonra araştırmacı tarafından katılımcıların saç şekli, kıyafetleri, takıları, dövmeleri, görüşme sırasındaki tavırları, beden dili üzerine ayrıntılı birer rapor hazırlanmış ve analiz sırasında bu raporlardan da faydalanılmıştır.

4.1 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler ana başlığı altında katılımcılardan kendileri ve aileleri ile ilgili verdikleri cevaplara ilişkin, yaş, cinsiyet, doğum yeri, hayatının büyük bir kısmını geçirdiği yer, eğitim alanı ve ekonomik durumu hakkında veriler analiz edilmiştir.

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Doğum Yeri	Yaşadığı Yer	Eğitim Alanı	Eğitim Birimi	Ekonomik Düzey
K1	21	Şehir	Yayla	Sosyal	Fakülte	Yetersiz
K2	21	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	Orta
K3	22	İlçe	İlçe	Sosyal	Fakülte	Orta
K4	20	Şehir	Köy	Sosyal	MYO	Orta
K5	21	İlçe	Şehir Merkezi	Fen	YO	Orta
K6	21	Şehir	Kasaba	Fen	Fakülte	Orta

Tablo 1'in devamı

K7	22	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	MYO	Orta
K8	25	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Enstitü	Kötü
K9	18	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	Fakülte	Orta
K10	21	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	Fakülte	İyi
K11	21	Şehir	Kasaba	Sosyal	YO	İdare eder
K12	20	İlçe	Kasaba	Sosyal	YO	Orta
K13	20	Şehir	İlçe	Sosyal	MYO	Orta
K14	25	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	Enstitü	Kötü
K15	19	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	MYO	Kötü
E1	21	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	Kötü
E2	25	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Enstitü	Kötü
E3	21	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	MYO	Orta
E4	25	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	Fakülte	Orta
E5	25	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	Orta
E6	21	İlçe	İlçe	Fen	MYO	Güzel
E7	23	İlçe	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	İyi
E8	21	İlçe	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	Orta
E9	20	İlçe	İlçe	Fen	YO	Orta
E10	22	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	MYO	Orta
E11	21	İlçe	İlçe	Fen	YO	Kötü
E12	21	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	MYO	Orta
E13	24	Şehir	Şehir Merkezi	Fen	Enstitü	Orta
E14	22	Şehir	Şehir Merkezi	Sosyal	Fakülte	Kötü
E15	20	İlçe	İlçe	Fen	Fakülte	Kötü

4.2 Katılımcıların Müziği Dinleme Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcılara müzik dinleme alışkanlıkları ve bu alışkanlıkların oluşum sürecine ilişkin sorular yöneltilmiş, elde edilen veriler analiz edilmiştir. Ne zaman müzik dinledikleri, ne kadar süre müzik dinledikleri, müziği nerden dinledikleri, müzik tercihlerinin ne zaman oluştuğuna ilişkin veriler analiz edilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Müziği Dinleme Alışkanlıkları

Katılımcı	Müzik Dinleme Süresi	Müzik Dinleme Aygıtı	Kullandığı Platform	Müzik Tercihlerinin Oluşma Yaşı
K1	4-5 saat	Cep telefonu	Spotify	5-6 yaş
K2	5-6 saat	Cep telefonu	Spotify	5-6
K3	5-6 saat	Cep telefonu	Youtube	8-10 yaş
K4	4 saatten fazla	Cep telefonu	Spotify	14-15 yaş
K5	3-4 saat	Cep telefonu	Spotify	17-18 yaş
K6	3-4 saat	Cep telefonu	Spotify	5-6 yaş
K7	10 saate yakın	Cep telefonu- Bilgisayar	Youtube	11-12 yaş
K8	10 saat	Cep telefonu	Spotify	11-14 yaş
K9	4-5 saat	Cep telefonu	Spotify	11 yaş
K10	5-6 saat	Cep telefonu- Bilgisayar	Spotify	11 yaş
K11	5 saat	Cep telefonu	Spotify	7-8 yaş
K12	3-4 saat	Cep telefonu	Spotify	13-14 yaş
K13	23 saat	Cep telefonu	Spotify	7-8 yaş
K14	4-5 saat	Cep telefonu	Spotify	13-14 yaş
K15	5-6 saat	Cep telefonu	Spotify	10-11 yaş
E1	6 saat	Cep telefonu	Spotify	5 yaş
E2	2-3 saat	Cep telefonu- Bilgisayar	Spotify ve Youtube	13-14 yaş
E3	7-8 saat	Cep telefonu	Youtube	14-15 yaş
E4	7-8 saat	Cep telefonu- Bilgisayar	Spotify	14-15 yaş
E5	7 saat	Cep telefonu	Spotify	5 yaş
E6	5 saat	Cep telefonu	Youtube	11-12 yaş
E7	9-10 saat	Cep telefonu	Spotify	12-13 yaş
E8	5-6 saat	Cep telefonu	Spotify	12 yaş

Tablo 2'nin devamı

E9	4-5 saat	Cep telefonu	Spotify	13-14 yaş
E10	7-8 saat	Cep telefonu	Spotify	7-8 yaş
E11	6-7 saat	Cep telefonu	Spotify	8 yaş
E12	3 saatten fazla	Cep telefonu	Spotify	14-15 yaş
E13	9-10 saat	Cep telefonu	Spotify	16-17 yaş
E14	5-6 saat	Cep telefonu	Spotify ve Youtube	8-9 yaş
E15	5-6 saat	Cep telefonu	Spotify	11-12 yaş

4.3 Katılımcıların Müziği Anlamlandırma ve Gündelik Yaşam Pratiklerine Aktarmalarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların müziğe yükledikleri anlamlar ve rap müziğini gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktardıklarına ilişkin olarak yöneltilen sorulardan elde edilen veriler sırasıyla kodlanmış ve aşağıdaki tabloda belirtilen tema ve kategorilere ulaşılmıştır.

Tablo 3

Kategoriler ve Temalar

Kategoriler	Temalar
Hayatı Anlamlandırma-Rap olmasa nefes alamam	1-Hayatı Anlatmak 2-Sorunları Dile Getirmek 3-İsyen ve Direniş
Gündelik Sorunlardan Kaçış-Kulaklığımı takıyorum ve dünya duruyor	1-Uzaklaşma ve Önemsememek 2-Hızla Tüketmek ve Haz
Topluluğa Dahil Olma-Herkes Dinliyor	1-Sosyal Ortamda Kabul Görme 2-Popülerlik 3-Aidiyet ve Dışlanmamak
Kimlik İnşası-Ben buyum	1-Benlik 2-Yansıma ve Dil 3-İmaj ve Semboller

4.3.1 Hayatı Anlamlandırma- Rap olmasa nefes alamam

Bourdieu'ya göre kısaca eyleycilerin eğilimi şeklinde tanımlanan habitus kavramı daha önce de sosyal bilimler içinde pek çok düşünür tarafından kullanılmıştır. Latince bir kelime olan habitus “*özellikle vücudun her zamanki veya tipik durumu veya duruşu*” anlamına gelir. Bourdieu'ya göre habitus bireyin kendisi ve sosyal çevresi ile olan ilişkisidir. Aile içindeki sosyalleşmesi ile başlayıp, toplumsal yaşamdaki eğitim sistemi, arkadaşlarıyla ilişkileri ve tüm çevresi tarafından şekillenir. Bu nedenle de farklı kişilerin, sınıfların ve hatta toplumların farklı habitusları vardır (Yel, 2016:564-565).

Katılımcılara çalışmada yöneltilen soruların bir bölümü onların habituslarını anlamaya yöneliktir. Katılımcıların rap müzik dinlemeye yönelik olan eğilimlerinin hangi ortamlarda şekillendiği bu eğilimin dayandığı temeller onların bu müziğe yükledikleri anlamlarla da ilişkilidir.

Hayatı Anlamlandırma kategorisi altında rap müziğini yaşamsal bir iletişim ve hayatın olmazsa olmazı olarak nitelendirmek, rap müziğini sorunları dile getiren bir ifade aracı olan görmek ve rap müziğinin kendileri içinde bir isyan ve direniş şekli olduğunu belirten temalara ulaşılmıştır.

Hayatı Anlatmak

Katılımcıların yanıtları analiz edildiğinde bazı katılımcıların rap müziğini hayatlarının anlamı olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Rap müziği olmazsa hayatlarında büyük ve doldurulamaz bir boşluk oluşacağını hatta hayatın anlamını yitireceğini ifade etmişlerdir. Anlam şeylerin sahip olduğu bir özellik olmaktan ziyade bireylerin bu şeye yükledikleri yapıdır (Erol, 2009:147). Yoğun bir şekilde rap müzik dinleyen katılımcılar bu müziği gündelik yaşamlarının bir parçası haline getirmişler ve rap müziğe böyle bir yapı yüklemişlerdir.

Katılımcılardan **K13**, günde 23 saat müzik dinlediğini ifade ediyor. Uyurken dahi kulaklığını çıkarmadığı belirten katılımcı için müzik dinlemek nefes almak kadar gerekli bir eylem. Katılımcının “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Müzik benim için yaşam demek. Nefes almak gibi. İnan ki şimdi müzik olmasa yaşamım bitti gerçekten nasıl olabilir ya müzik olmazsa derim yani. Müziksiz yaşam mı olur? Olamaz. Ben bir kere uyurken bile çıkarmıyorum kulaklığımı. Müzik benim hayatımda 24 saat olmalı.” (K13)

K13’ün “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna yanıtı;

“Enerji tabi ki. Ben bütün enerjimi raptten alıyorum. Yani sabah uyanman gerek, hayata başlamak için işte ne gerekiyorsa bütün gereken hayat enerjisi müzikten geliyor bana.” (K13)

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Rap müzik bütün hayatım demek. Rap müzik hayatımda olsun. Olmazsa eksiklik hissederim. Kırılıyorum, incinirim, bak rap müzik olsun benim hayatımda n’olur ya.” (K13)

Katılımcılardan **E11**, kendisini aktif ve sosyal bir insan olarak tanımlıyor. Hayatının her anında müzik dinlediğini belirten katılımcı günde 6-7 saat hatta daha fazla müzik dinlediğini belirtiyor. E11’in “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna yanıtı;

“Ses. Müzik ses demek. Ses hayat demek benim için. Düşünsenize müzik yok her yer sessiz öyle ne saçma. Hayat yok gibi.” (E11)

Katılımcılardan **K2**, “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna “Hayat” şeklinde cevap vermiştir. Benzer şekilde katılımcılardan **K3**, “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yine “Hayat” diye cevap vermiştir.

Katılımcılardan **E2**’in “En sevdiğiniz sanatçı, neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Motive. Anlamlı şarkılar yapıyor. Hayatın gerçekçiliğine ilişkin sözler yazıyor. Rap müziğinin hayatın içinden olması önemli. Rapin doğuş yeri hayatın kendisi zaten.” (E2)

Katılımcılardan **E3**’ün “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna yanıtı;

“Müzik denilince aklıma ritm, hayatın ritmi. Hayatın içinden geliyor müzik. Müzik dinlesem hayat yok derim, o derece yani.” (E3)

Katılımcılardan **E5**, günde yedi saatten fazla müzik dinlediğini ifade ediyor. Müzik katılımcı için hayatın normal akışında olmak zorunda olan bir eylem. Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime sorusuna katılımcının cevabı “*hayat*”. “Ne zaman müzik dinlersiniz?” sorusuna yanıtı;

“Her zaman. Çok sık dinlerim. Kulaklığım mutlaka üstümdedir. Kulaklığımı almadığım zaman eksik hissediyorum. Hayata başlamak için müzik şart.” (E5)

Katılımcılardan **K6** ve **K7**’nin “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna yanıtları;

“Müzik olmadığı takdirde ızdırap çekeceğimi düşünüyorum.” (K6)

“Müzik olmazsa yapamam. Yapamazdım. Yaşayamazdım yani. Bütün enerjimi oradan alıyorum.” (K7)

Katılımcılardan **E1**, boş bulduğu her zaman müziği açtığını, günde altı saat müzik dinlediğini belirtiyor. Katılımcının “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Sokak. Rap sokaktır. Hayatın ta kendisidir. Gerçek olan ne varsa sokaktadır. Rap te budur işte.” (E1)

Katılımcılardan **E2**, her zaman müzik dinlediğini bunun gün içindeki süresini tahmin etmenin zor olduğunu ifade ediyor. Günde en az 2-3 saat başka hiçbir şey yapmadan müzik dinlediğini belirtiyor. Katılımcı dinlediği müziklerin kliplerini de mutlaka izlediğini ve analizini yaptığını belirtiyor. **E2**’nin “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Müzik yaşamsal bir ihtiyaç. Hayatımızın devam etmesini sağlıyor. Müzik olmazsa hayat durur. Devam edemez. Müzik hayatımda olmasa büyük bir boşluk hissederdim.” (E2)

Katılımcılardan **K15**, kafasını dağıtmak istediği her zaman müzik dinlediğini özellikle ders çalışırken rap müziğin onu motive ettiğini ifade ediyor. Müzik denilince ilk aklına gelen kelime enerji olan katılımcının; “En çok dinlediğiniz şarkı? Neden?” sorusuna yanıtı;

“Üç Gün-Ezhel. Ezhel’i aslında diğer rap şarkıcılarından ya da bu şarkıyı mesela diğer rap şarkılarından ayıran en önemli şey sözleri bence. Aslında insanı üzücü bir duruma da sokuyor. Nasıl anlatayım? Şarkıyı dinlerken aslında üzüyorsunuz. Çünkü gerçek. Şarkıda anlatılanlar yani. Hepsi gerçek. Şarkıda hayatın gerçekleri ile ilgili bir şeyler anlatıyor ama sözlerini gerçekten çok beğeniyorum.” (K15)

Katılımcılardan **K1**’in “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Söylemek istediklerimizi anlamlandırır. Hızlı rapte birçok kelimeyi oraya sığdırmak. Çok az kelimeyle birçok şeyi anlatabilmek. Kelimelerin hızı, enerjisi bir kere insanı etkiliyor. Özellikle hızlı rap. Söylemek istediğimiz her şeyi bir çarpıda anlatıyoruz. Hiç hız kesmeden öyle.” (K1)

Katılımcılardan **E4**’ün “Sürekli aynı tarzda mı müzik dinliyorsunuz?” sorusuna yanıtı;

“Hayır. Hayat iyi ve kötüyü bir arada sunuyor. Bende işte kötü hissettiğim zamanlarda daha olumsuz ve hatta daha karamsar cümlelere sahip hem bir tarafında ağır isyan olan bir tarafta da nasıl desem işte kabullenirsin ya gerçeği kabullenmek gibi. İşte öyle sözleri olmalı. Böyle zamanlarda sözler daha çok ortaya çıkıyor. Dinlemiyorsan anlayamazsın zaten. Yani işte anlamak için dinlemiyorsan tekerleme söyler gibiyse anlamı yok. Ama diyorsan ki anlamı var, var gerçekten önemli olanda bu. Sagopa Kajmer var mesela Gölge Haramileri. İşte öyle.

İyi zamanlarda daha çok beni neşelendiren melodiler. Böyle zamanlarda da işte sözler çokta önemli değil. Uyum ya da nasıl denir söz ve beste arasında ahenk olması gerekmiyor. Örneğin böyle zamanlarsa Aspova dinle. Uyumlu mu değil ama beni neşelendiriyor işte o moda getiriyor.” (E4)

-Ne demek moda gelmek sence? (Araştırmacı)

“Moda gelirsin ya işte. Zaten mutlusun keyfin var daha mutlu ol. Daha hareketli. Sözler olmasa da olur diyemem asla ama çokta önemli değil o moda gelmek için. Zaten neşelisin. Sadece o moda gelmek için işte mırıldan bi şeyler.” (E4)

Katılımcılardan **K4** için müzik ruh demek. “*Ruhuma bağlı olan şey müzik*” diye ifade ediyor. **K4**’ün “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Müzik benim için yaşamsal bir anlam ifade ediyor. Müzik hayatımda mutlaka olmalı. Hayatın kendisi müzik aslında. Hayatımda müzik olmasa büyük bir boşluk hissederdim.” (K4)

Katılımcılardan **E6**’nın “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Anlam” Aslında amacı bir kültürden bahsetmek, popüler müzikten daha fazla anlam içeriyor. Popüler müzik insanı eğlendiriyor ama rap’in bir şeyler anlatması gerekiyor bu amacın dışına çıkmamalı ama son yıllarda fazlasıyla çıktı. Sanatçılar popülerlikten etkilendi. Hayata anlam katmak. (E6)

Katılımcılardan **K11**, “Her fırsat bulduğumda, her zaman, her an” müzik dinlediğini ifade ediyor. Kendisini dengesiz ve mutsuz bir insan olarak tanımlıyor. Katılımcının “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

“Nefes. Yaşamak demek müzik, nefes almak demek. O kadar önemli yani.” (K11)

Katılımcılardan **K10**'un "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Hayat. Yani hayatta olmazsa olmaz ne var dersin müzik derim." (**K10**)

Aynı katılımcının "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna yanıtı;

"Müzik oksijen demek benim için. Müzik varsa hayat var yoksa yok yani." (**K10**)

Katılımcılardan **E8**, kendisini kendinden emin ve yaratıcı olarak tanımlıyor. Rap müziği sadece dinlemekle kalmıyor aynı zamanda rap müziği üretip söylediğini ifade ediyor. Ailesi özellikle annesinin çok karşı çıktığını ancak kendisinin başarılı olduğu alanda çalışmaya devam edeceğini belirtiyor. Katılımcının "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna yanıtı;

"Hayatı ve duyguları. Yani hayat kadar önemli ve o hayatın içindeki duygular onlar da çok önemli. Ne hissediyorsun önemli bence yani." (**E8**)

Katılımcılardan **K7**, kendisini hareketli ve enerjik biri olarak tanımlıyor. "Ne zaman müzik dinlersiniz?" sorusuna yanıtı;

"Hayatımın her anında müzik dinliyorum." (**K7**)

Aynı katılımcının "Günde ne kadar müzik dinliyorsunuz? Ortalama müzik dinleme süreniz nedir sizce?" sorusuna verdiği yanıt;

"10 saate yakın. İlk işim uyanır uyanmaz müzik açmak, enerjimi oradan alıyorum." (**K7**)

Aynı katılımcının "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Enerji. Hayat için gereken bütün enerji bana rapten geliyor. Müzik olmasa asla yapamam. Enerjimi nerden alıcam o zaman. Müzik yoksa hayat offline benim için yani." (**K7**)

K7'nin "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna cevabı;

"Müzik benim için yaşam enerjisi, hayat öpücüğü işte ne dersen de. Uyanmak için nefes almak için yaşamak için müzik lazım bana. Müzik olmasa ne ya. Yapamazdım dedim ya. Bütün enerjimi oradan alıyorum." (**K7**)

Sorunları Dile Getirmek

Güngör'e göre bireylerin bir müzik türünü dinledikleri zaman bireyler üzerinde o müzik türüne ilişkin varılan kanı yargıdır. Yargı müziğin birey üzerindeki etkisidir denilebilir. Güngör yargıyı dinleyicilerin müzik dinlerken kendilerinde ortaya çıkan duygunun önemli bir ögesi olarak konular (Güngör, 1993:170). Çalışmamızda rap müzik dinleyen katılımcılar rap müziğini sorunlarını dile getirmeye yardımcı bir araç olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan **K1**, rap müziğini toplumsal sorunları dile getirdiği için sevdiğini ifade ediyor. "Sizce son yıllarda Türkiye'de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?" sorusuna **K1**'in yanıtı;

"Var. Daha çok sertleşiyor. İçselleşiyor. Yaşadığımız olumsuzluklardan olabilir. İçsel sorunlar. Bunlar rape itiyor. Toplumsal yaşamda yaşanan depresif durumlar rap şarkılarında dil buluyor". (**K1**)

Katılımcılardan **K7**'nin "RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?" sorusuna verdiği yanıt;

"Düşünmediğim ve hiç farkına varmadığım şeyler söylediklerinde şaşırıyorum. Farkındalığım arttı benim. Hayatta böyle şeyler de var diyebiliyorum. Bazen E14 sıkıcı noktaları görmek istemiyoruz ama var işte. Ölüm var, adaletsizlik var, yoksulluk var." (**K7**)

Katılımcılardan **E15**'in rap müziğine bakış açısı sorunları dile getirdiğine yöneliktir. Katılımcının "RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?" sorusuna verdiği yanıt;

“Sorunlar.” (E15)

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Gündemdeki ve geçmişe dair sorunları taşıyan müzik türü. Toplumsal sorunları yani. Yaşadığımız çağda bir sürü sorun var. Her şeyi söyleyemiyorum, söyleyemiyoruz. Fakirlik var, yoksulluk var, açlık bile var. Gençlerde geleceğe ilişkin kaygı var. Ne olacak bilemiyoruz. Bütün bunları birileri söylemeli bence. Rap müzik bunları söylüyor.” (E15)

Katılımcılar rap müzik dinlemeye başladıktan sonra toplumsal hayatta var olan sorunları daha net fark edebildiklerini ifade ettiler. “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna verdikleri yanıtlardan bazıları;

“Değişti. Çocukluk masallarından çıkıp gerçekle yüzleştim. Adaletsizliği ve eşitsizliği fark ettim. Gerçek yaşam koşullarına karşı aydınlandığımı hissettim. Hayatın toz pembe değil ince çizgilerinin de olduğunu fark ettim.” (K4)

“Benim bayağı değişti. Hayata bakışım yani baştan aşağı değişti diyebilirim. Hatta şöyle söyleyebilirim ben rap müzikten sonra siyasete girdim. Siyasi rap yapan gruplar dinliyorum, politik rap ve sonrasında zaten siyasi girişim geldi. Hayatı anlamaya başladım. Siyaset zaten bunun için var, sorunları çözmek gerekiyor. Ama önce ne olduklarını bilmek ve söyleyebilmek.” (E5)

“Anlamları oturtmaya başladım hayat daha farklı tabii. Bazen görmüyorsun bazen de göremiyorsun ama gösteriyorlar işte. Sorun var ama çözüm yok mu yani. Zor bazen. En azından söyleyenler var. Sorunları gösterenler var. Bende söylerim ama işte şarkıcı söyleyince daha fazla insan duyuyor.” (E12)

Katılımcılardan **K10**, mutlu ve huzurlu bir aile ortamında evin tek çocuğu olarak yetişmiş, kendisini mutlu, enerjik ve girişken olarak tanımlıyor. Katılımcının “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna verdiği yanıt;

“Haykırış. Yani içinde tutamadığın şeyler vardır işte onu haykırmak gibi. İnsanlar susuyor genelde ama rapçiler öyle değil onlar haykırıyor bence.” (K10)

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

Rap müzik benim için haykırışı ifade ediyor. Bir tür isyan aslında. Şimdi söylenmesi gereken bir sürü şey var. Hayatın gerçekleri var ama kimse söylemiyor. Bazen bizde söylemiyoruz. Ama rap müzik işte şarkılarında sözlerinde bunları söylüyor. İlk aklıma gelen de Uzi. (K10)

Katılımcılardan **E6**, kendisini duygusal biri olarak nitelendiriyor. Rap müzik dinlemeye dissleşmelerle birlikte başlamış. Katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayata anlam katmak dediğim gibi. Olaylara farklı bakabiliyorsun. Dinlediğin zaman her sanatçı bunu vermiyor ama veren sanatçılar var. Toplumsal sorunlar, kadına şiddet, hayvan hakları gibi her toplumsal soruna dokunabiliyor. Birkaç yıl önce Şanışer’in bir şarkısı vardı susamam diye.” (E6)

Aynı katılımcının “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna yanıtı;

“Tabi ki oldu. Duyduğum sözlerden toplumsal aksaklıkların farkındalık derecem arttı. Sorunları insana yansıtıyor. Yansıttığı zaman gerçekleri görebiliyorsun.” (E6)

Katılımcılardan **E9**’un “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna verdiği yanıt;

“Çok fazla değişti diyemem. Hayat zor zaten görüyoruz ama birileri de görüyor ve bazı sorunlar var işte hayvan hakları var insan hakları var kadın hakları var, varda var yani. Ama kimse ses çıkarmıyor ama birileri de çıkarıyor bence burada biraz değişmiş olabilir ama çok fazla değil. Yani sorunlar dile getiriyorlar hoşuma gidiyor tabi. Ben zaten biliyorum

bunların olduğunu ama birileri böyle yüksek sesle söyleyince daha hoşuma gidiyor. Çünkü bir sürü insan bunun farkına varıyor o zaman.” (E9)

Katılımcılardan **K7**'nin “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna yanıtı;

“Düşünmediğim ve hiç farkına varmadığım şeyler söylediklerinde şaşırıyorum. Aslında o hayatın içindesin ama o an aklına gelmiyor. Bir sürü şey var böyle. Hayatın gerçekleri var. Sorunlar var. Ama farkına varamıyorsun işte Farkındalık artırımına sebep oluyor.” (K7)

Katılımcılardan **E11**'in “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Gerçek. Hayatın içindeki acı gerçekler rapte dile geliyor bence. Bütün sorunlar sıkıntılar. Rap bunları anlatmak için var gibi.” (E11)

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Toplumsal olan işte, halka hitap ediyor aslında. Yenilenme ve kendini ifade etme aracı. Olan biten her şeyi söyleme sanatı rap. Cesurca söylüyorlar tabi. Takdir de etmek lazım. Aslında sevmeyen de ne dediklerini anlamıyor. Rap sevmek için bence biraz nasıl diyeyim kültür lazım. Nerde ne oluyor bitiyor bilmek lazım. Toplumdan sorunlardan haberdar olmak lazım ki ne diyor bunlar anlamak lazım.” (E11)

İsyan ve Direniş

Rap müzik Dünya’da ilk ortaya çıkış zamanlarında ağır eleştirel bir dil kullanmıştır. Türkçe Rap müziğin Almanya’da ortaya çıkış ve gelişme dönemlerine baktığımızda ve hatta Türkiye’ye geldiği ve icra edilmeye başlandığı ilk zamanlarda bu dilin izlerini daha belirgin olarak görmek mümkündür. Hayatın içerisinde kötü giden her şeye karşı bir isyan bir direniş içeren şarkılar, gündelik yaşamdan popüler kültüre, moda, ekonomi, siyaset, suç ve daha pek çok unsura eleştiri getirmiştir. Amerika Birleşik Devletlerindeki ilk ortaya çıkış noktasını incelediğimizde Teoman Karadeniz’in belirttiği gibi Hip Hop Amerikan kültürü değil hatta

bu kültüre karşı ortaya çıkan bir Afrikan kültürüdür (Karadeniz, 2019:93). Ortaya çıkışında siyahi gençlerin var olan sisteme karşı derin bir isyanını barındıran hip hop kültüründen doğan rap müziğin de isyan ve direniş özellikleri barındırması doğaldır.

Çalışmamızda rap müziği dinleyen üniversiteli gençlerin bu müzik türünün içlerindeki eleştirel yönü dışa vurmak için bir araç olarak kullandıkları görülmüştür. Gündelik yaşamlarında karşılaştıkları çok çeşitli sorunlara karşı rap müziği bir isyan ve direniş aracı olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan **E1**'in “Rap müziği sizin için neyi ifade ediyor? sorusuna verdiği yanıt;

“Rap müziği benim için kuralların yıkımını ifade ediyor. Kurallar var. Tabi ki her anlamda ve her yerde kurallar var. Ama rap kural tanımıyor. Olması gerekeni söylerken kuralları da yıkıyor.” (E1)

Katılımcılardan **E2**'nin “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Protest, başkaldırı. Rap müziğin ilk çıkışından bugüne oluş amacı bu değil mi zaten. Başkaldırı.” (E2)

Katılımcılardan **E4**'ün “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“İsyan, “bi yeter” deme şekli, karşı gelme, protest bir yanı var. (E4)

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Kötü zamanlarda, moralim olmayan, modumun düşük olduğu zamanlarda dinlerken eski zamanlardaki arabesk gibi. Günümüzde kullanımı o. Ben öyle kullanıyorum. Duygularım yoğunsa moralim bozuksa ve modum düşükse yani benim içimden gelen o isyanı

o reddetmeyi her itiraz halini dile getiren şey rap. Mutlu zamanlarda ise beni daha çok neşelendiren bir müzik. Mutluyken duygularımı daha da yoğunlaştıran bir müzik.” (E4)

Katılımcılardan **K5**'in “RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“İnsanların söylemek istediklerini cesaret edip söyleyebiliyorlar. Bazen de bu yüzden mahkum ediliyorlar.” (K5)

Katılımcılardan **K6**'nın “Sizce son zamanlarda müzik dinleme alışkanlıklarında dönüşüm var mı? sorusuna verdiği yanıt;

“Aşırı küfür içeren RAP şarkıları insanların öfkelerini yansıtıyor.” (K6)

Katılımcılardan **K4**'ün “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Yaşadığım hayatta yaşananlara karşı gösterdiğim tepki. Hayatın adil olduğunu düşünmüyorum. RAP müzik dinlerken parçaların sözlerine baktığımda insanların benim gibi düşündüğünü hissediyorum ve bu bir aidiyet duygusu yaratıyor.” (K4)

Aynı katılımcının “RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Toplumsal baskıya aldırmadan legal şekilde dile getiriyorlar her şeyi. Toplumsal baskı derken kendi içimizdeki ya da dışımızdaki her baskıyı kast ediyorum. Hani hem mahalle baskısı var bizde işte kol kırılır yen içinde kalır, hem de olan biten her şeyi söyleyemeyiz biz. Ama rapçiler öyle değil. Sagopa değil mesela söylüyor adam her şeyi. Baytarda ne diyor dinlemişsindir;

Bu dilden firar eden her söz, yaydan çıkmış ok gibi,

Sözler bazen bir hazine, bazen dermansız bir dert tipi,

Geçmiş dünden bahsetmek lezzetsiz,

Gelmemiş yarından hep mi şikayetçiyiz biz?

Dinleyince anlıyorsun zaten çok bir şey demeye gerek yok.” (K4)

Katılımcılardan **K14**’ün “Müzik tercihiniz ruh halinize göre değişiyor mu?” sorusuna verdiği yanıt;

“Mutsuzken daha yavaş özellikle melodisi daha yavaş olan rap parçalar dinliyorum ama mutluyken hareketli rap. Öfkeliyken de rap dinliyorum. Rap müzik zaten kendi içinde isyan var işte ne bileyim öfke var. Zaten müzik benim için duygu demek duyguları daha yoğun hissedebilmek demek o yüzden öfkeli olduğum zamanlar rap müzik, kesinlikle.” (K14)

Katılımcılardan **K1**’in “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Çılgılık. Rap denildiğinde yani böyle çılgılık atmak gibi. İçimizde olan her şeyi çıkarmak. Söylenmesi gereken her şeyi. İsyen gibi ya da ne bileyim ona benzer şeyler. Hem hareketli insanı harekete geçiren enerji veren bir hal. Hem de içimizde olanı bağırarak anlatmak. İçinde her şey var aslında insan var, hayat var.” (K1)

Katılımcılardan **E5**’in RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir? sorusuna yanıtı;

“Anlam. Rap sözle yani şiirle müziğin birleşimi tabi ki. Rap isyan olarak doğmuş bir müzik türü bu yüzden de bir anlamı var. Anlam yani. Rap müzik isyanı belirtiyor. Bu isyan her şeye karşı olabilir. İnsanın kendisine karşı, kurallara karşı hatta yaşadıklarına karşı ama isyan mutlaka var. Rapin özü isyan.” (E5)

Aynı katılımcının” RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Bir başkaldırı mı diyeyim yoksa isyan mı diyeyim. Bir mücadele aslında. Bu herşeye karşı olabilir. İster siyasi olsun ister bireysel yani mental bir mücadele olsun hep bir mücadeledir rap.” (E5)

Katılımcılardan **K4**’ün “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna verdiği yanıt;

“Tepki. Müzik olaylara olan tepkimi ifade ediyor. Özellikle rap müzik. Zaten müzik denilince benim için sadece rap var.” (K4)

Katılımcılardan **K13**’ün “RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Bir amaçları var bir şey anlatmaya çalışıyorlar. Haykırıyorlar. Bir isyan var onlarda. Hani her konuda ama isyan. Önce sokakta başlayan sonra şarkılardan işte devam eden bir isyan var bence. Haykırış var.” (K13)

Katılımcılardan **K12**’nin “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayata karşı başkaldırı. Bir sürü sorun var hayatta, mutsuz olmak için bir sürü neden. Zaten mutlu eden ne var ki? Hiçbir şey. Hayat zaten öyle üzerimize geliyor ki başkaldırmak için bir tek rap müziği var.” (K12)

Aynı katılımcının “Müzik tercihiniz ruh halinize göre değişiyor mu?” sorusuna yanıtı;

“Tabi ki değişiyor. Yani genelde mutsuzken müzik dinlerim ben zaten genelde mutsuzum. Mutsuzken de mutsuz şarkılar dinliyorum.” (K12)

-Nasıl oluyor mutsuz şarkılar? (Araştırmacı)

“Yani acılı şarkılar oluyor işte, rapte de var yavaş biraz onları dinliyorum. Aslında hep onları dinliyorum. Hareketli şarkıların içinde bile yani rap müzikte zaten isyan olduğu için hep mutsuzluk var. Gerçek olan şey zaten mutsuzluk. Mesela bu aralar en çok Uzi’nin, Arasan da şarkısını dinliyorum sözleri çok acıklı çok mutsuz.

Kaldı heveslerim kursağımda

Lütfen uzatma, yolum yol değil, ölüm onbeş adımlık uzakta.

Sözlerine bakar mısınız? Mutsuz işte.” (K12)

Katılımcılardan **K11**'in “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

*“Anlam bulabildiğimiz her şeyin sesi müzik. Hayatı ifade ediyor özgürlüğü. Özgür olabileceğimizi hissettiriyor müzik bize bence öyle yani. Çünkü normal hayatta hep bir şeylerle kısıtlanıyoruz. Hep bir baskı. Ödev var işte sınav. Okula yetiştin devamsız yazılma. Okulu bitirdin iş bul. Bunlar hep bastırıyor ama müzik işte söyleyemediğin herşeyi söyle orda. İmdat de mesela hass**tir de. Diyen şarkılar yok mu var işte. Bu yüzden de özgür.” (K11)*

Aynı katılımcının “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı; *“Direniş.” (K11)* olurken, “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Söylenmeyen şeylerin söylenebildiği bir yer var. Aslında mücadele demek rap. Hayat için, insan için, daha iyisi için mücadele etmek. Pes etmemek mesela. Düştüysen kalk gel kendine derken bunu anlatıyor bana.” (K11)

Katılımcılardan **E9**'un “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“İşyan işte derdimi anlatıyorum. Ya da benim derdimi birileri anlatıyor. İkisi de güzel bence. Derdimi anlatabilecek birileri olması güzel. Senin yerine derdini anlatıyorlar daha ne olsun.” (E9)

Katılımcılardan **E11**'in “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna yanıtı;

“Tabi ki ezilen halkın direkt kendisini gördüm ben rap müzikte.” (E11)

Aynı katılımcının “Toplumun RAP müziğine bakış açısı nedir sizce?” sorusuna verdiği yanıt;

“İsyankar ve halka sesleniş olarak görüyorlar bence. Rap müziği içinde her zaman bir isyan barındırıyor ama bu kendisi için bir isyan değil halk için toplum için bir isyan.”

(E11)

Katılımcılardan **K9**'un “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Deli dolu ve asi duygu birikimi. Rap müzik duyguları dışa vurmak. Bağırıp çağıran bazen hızlıca anlatan işte ne bileyim hep bir şeyler anlatmaya çalışan bir müzik. Deli dolu. Ama kesinlikle asi.” **(K9)**

Katılımcılardan **K8**'in “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna verdiği yanıt;

“Motivasyon diyebiliriz aslında. Rap müziğini motivasyon için kullanıyorum ben. Hayatta bir şeyi yapabilmek için motivasyona ihtiyacınız var öyle bir şey benim için. Direniyorum yani.” **(K8)**

Aynı katılımcının “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Rap benim hayatımda çok geniş bir yer kaplıyor. Aslında ben rap müzikten önce abim dinlediği için alt kültür müzikleri ile tanışmıştım. Blues işte zenciler, alt kültür müzikleri bende büyüdükçe rap dinlemeye başladım. O yüzden rap müziği benim için gerçekten ezilen insanların isyanı. Karşı gelme şekli. Direniş demek rap. Bütün alt kültür müzikleri öyle aslında. Gerçekten. Direnmek demek rap.” **(K8)**

4.3.2 Gündelik Sorunlardan Kaçış-Kulaklıgımı takıyorum ve dünya duruyor

Bourdieu'nun düşünce pratiğinde toplum tıpkı Weber'in toplum tanımında olduğu gibi acılarla doludur. Toplumsal yapı bu yapının temel dinamiği olan farklılıklar nedeniyle acımasız bir rekabet ve mücadele alanıdır (Wacquant, 2016:57). Günümüz modern hayatında gündelik yaşam rutinleri önceden belirlenmiş ve bireylerin de bu rutinelere uyması beklenen bir tablo gibidir. Çalışmamızda rap müziği dinleyen Üniversiteli gençlerinde gündelik yaşamlarının büyük kısmı önceden planlanmıştır. Derslerin başlangıç ve bitiş saatleri, sınav haftaları, tatiller hep önceden belirlidir. Bu açıdan bakıldığında gençlerin verdikleri yanıtlardan kendilerini gündelik yaşam içerisinde sıkışmış ve bunalmış hissettikleri görülmektedir. Bu anlamda rap müziğini gündelik yaşamdaki sorunlardan kaçmak için bir araç olarak kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gündelik sorunlardan kaçış kategorisi altında “Uzaklaşmak ve Önemsememek” ile “Hızla Tüketmek ve Haz” temalarına ulaşılmıştır.

Uzaklaşmak ve Önemsememek

Finkelstein'a göre sanatın verdiği haz iki türdür. Bu hazlardan ilki yaşamın zorluklarından kaçma ve bu zorluklara karşı geliştirilen duyuların yatıştırılmasını sağlayan hazdır (Finkelstein, 1986:14).

Çalışmamızda rap müzik dinleyen gençlerin bir kısmının rap müziği gündelik yaşamda karşı karşıya kaldıkları sorunlardan kaçmak, bu sorunları görmezden gelmek ve onlardan uzaklaşmak, sorunları önemsememek için bir araç haline dönüştürdükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan **K2**, ataerkil bir ailede baskıcı bir ortamda büyümüş “Ailenizden bahseder misiniz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Babam agresiftir. Tutucu ve baskın bir karakter. Annam ve ben daha duygusalız. Annem ev hanımı. Daha sakindir.” (K2)

Aynı katılımcının “Çocukluğunuzda ailenizin dinlediği müziklere maruz kaldınız, sizce bu alışkanlıklardan etkilendiniz mi?” sorusuna yanıtı ise;

“Kesinlikle hayır. Babam türkü dinlerdi. Her yerde her zaman. Nefret ederim ben asla dinlemem. Özellikle telli turnam türküsü.” (K2)

Katılımcılardan **E1**'in “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Sansar Salvo-Ne kadar umrumda?”

Yarına kör ol ve gününü gör.

Tüm kabusları geceye göm.

Ne kadar umrumda olabilir ki.

Şarkının beni yansıttığını düşünüyorum. Bana olan bazı şeylere fazla takılmamam gerektiğini anlatıyor. (E1)

Katılımcılardan **E15**'in “En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Sagopa, nedeni nedensiz. Sagopa'nın şarkılarında kendimi buluyorum. Hep bir kaçış ifade ediyor, uzaklaşmak, uzağa gitmek.” (E15)

Aynı katılımcının “En çok dinlediğiniz şarkı? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Sagopa'dan yine “Toz taneleri” şarkının sözlerinde hep uzağa gitmek var, zaten istediğimde bu aslında kaçmak, nakaratına bak;

Uçur beni rüzgar toz taneleri gibi burdan uzağa doğru

Gel beni kurtar, alalım başımızı gidelim uzağa doğru

Elimde bir gül var, dikenleri sivri batar tenime doğru

Bu kaçınıcı ihtar hayatın iki dudağı arasından yüzüme doğru.

Bu şarkı benim ruhsal durumumu yansıtıyor. Ruh halimi yansıtıyor bu yüzden seviyorum ve çok dinliyorum.” (E15)

Katılımcılardan **E13**'ün “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

*“Hiç bi sonuç yok hayatım boyunca
Hiç bi şey dilediğim gibi gitmez yolunda
Bu müzik bana iyi gelen tek şey
O yüzden bi duman hiphop her gün gerek solumam. (E13)*

Oldukça eski bir şarkı değil mi? (Araştırmacı)

“Şarkının eskisi yenisinden başka iyi müzik olması önemli. Bu şarkı bana her gün dinlemem gerektiğini hatırlatıyor. Yani modum düşükken daha çok dinlemeliyim. Şimdi gün içinde bir sürü şey var yani modumu düşürüyor bunlar benim. Bir sürü sorun. Ne yapmak gerek diye düşünmek istemediğim zaman işte rap iyi gelir insana. Modunu yükseltir. Enerji verir. Kaçmak gibi aslında işte. Müziğe kaçmak.” (E13)

Katılımcılardan **K3**'ün “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

*“Uzi-Arasan da
Arasan da beni çok geç kaldı hevesim kursağımda
Lütfen uzatma yolum yol değil, ölüm onbeş adımlık uzakta.*

Gerçek bu çünkü o yüzden seviyorum. Hayatta her şey bir anlık. Her an ölebiliriz. O yüzden de fazla önemsememek lazım bence de.” (K3)

Aynı katılımcının “Sevdiğiniz bu şarkı sizi yansıtıyor mu?” sorusuna yanıtı;

“Yansıtıyor. Zaten gerçek bu çünkü aslında hiçbir şeyin önemi yok ki zaten. Her şey geçici. Hayatın gerçeği bitecek olması. Üstelik bu çok yakın olabilir. Şarkıda böyle diyor. Ölüm on beş adımlık uzakta. Yani aslında çok yakın. Aslında düşününce de çok anlamlı bir şarkı.” (K3)

Katılımcılardan **K12**, kendisini depresif biri olarak tanımlıyor. Rap müziğini bir kaçış olarak gördüğünü ve gündelik yaşamdaki sorunlardan uzaklaşmak için dinlediğini ifade ediyor. “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

“Depresyon. Ben depresif biriyim zaten. Ruh halim öyle. O yüzden dinliyorum.”
(K12)

Aynı katılımcının “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayattan kaçış şansı. Eğer kaçabileceğiniz bir yer varsa işte orası müzik. Başka bir yer kalmadı zaten.” **(K12)**

Katılımcılardan **K6**'nın, kendisini gergin bir insan olarak tanımlıyor. Gündelik hayatın içinde kendisini huzursuz eden şeyler olduğunda müzik dinlediğini ifade ediyor. Katılımcının “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

“Huzur. Ben canım çok sıkıldığında müzik dinliyorum. Genellikle canım sıkırken yani. Müzik benim için huzur demek. Huzursuzluktan kaçışın bir şekli. canınız sıkın mesela uzaklaşmak için müzik dinliyorum. O anda unutuyorum işte sorunları, yaşananları. Kötü hissetmiyorum.” **(K6)**

Katılımcılardan **K11**'in “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Ne kadar umrumda olabilir ki (Salvo). Aslında çok eski bir şarkı ama bu ara çok dinliyoruz arkadaşlarla. Bugünü yansıtıyor bence. Şimdi hayat zor yani okul dersler, yapılması gereken o kadar çok şey var ama her şeyi de umursayınca işte dert oluyor insana ya o zaman öyle diyorum bende yani ne kadar umrumda olabilir ki işte ölcez gitcez gibi. (Gülüyor)” **(K11)**

Aynı katılımcının “Sevdiğiniz bu şarkı sizi yansıtıyor mu?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayır, yansıtıyor ya da ne bileyim belki. Aslında yapamayacağımla yüzleşiyorum ben bu şarkıda. Beni gerçeğe çağırıyor hani silkeliyor diyeyim sallıyor öyle kendime getiriyor.” **(K11)**

Katılımcılardan **E9**'un "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Huzur. Müzik bana huzur vermeli, eğlendirmeli, kopmalıyım ben müzik dinlerken."
(**E9**)

-Kopmalıyım derken biraz açar mısın? (Araştırmacı)

"Kopmak iste. Koparsın hani. Yani o an müzik vardır başka bir şey düşünmezsin. Öyle işte." (**E9**)

Katılımcılardan **E11**'in "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna verdiği yanıt;

"Müzik insanı rahatlatıyor bence. Rahatlatan bir ses. Sizi hayata karşı koruyor bence. Hayat çok kolay değil yani bazen uzaklaşmak lazım şimdi haksız mıyım? İşte müzik bunu yapan şey. Müzik olmasa hiçbir zaman kolayca rahatlayamazdık." (**E11**)

Katılımcılardan **K9**'un "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Dans. Dans olmadan bir müzik hayal edemiyorum. Dinlediğim müzikler hep dans edebileceğim coşkulu enerjik müziklerdir." (**K9**)

Aynı katılımcının "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna yanıtı;

"Müzik bir arınma bana göre. Rahatlatıyor beni. Uzaklaştırıyor her şeyden. Müzikle bütün hayatın sorunlarını unutuyorum. Mutlu oluyorum ben müzikle." (**K9**)

Katılımcılardan **E10**'un "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Huzur. Müzik bana huzur vermeli. Beni uzaklaştırmalı her şeyden gerginlikten huzurlu olmamı sağlamalı ben böyle bakıyorum." (**E10**)

Aynı katılımcının “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Müzik dinlemek beni sakinleştiriyor yani müzik olmasa ben çok sinirli biri olabilirim. Çok gergin. İşte beni uzaklaştırdığı için seviyorum müzik dinlemeyi. Düşünmüyorum fazla dinlerken önemsemiyorum ya da.” (E10)

Katılımcılardan **K8**'in “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

“Rahatlatici etkisi var. Müzik deyince aklıma rahatlamak geliyor. Sanki her şey böyle üstüne gelir ve sen kaçarsın. İşte benim kaçtığım yer müzik. Beni rahatlatan yer.” (K8)

Hızla Tüketmek ve Haz

Modern yaşam bir tüketim kültürü yaratmıştır. Hangi alanda olursa olsun üretilen ürünler popüler hale gelir, herkes tarafından kullanılır ve tüketilir. Böyle olunca yerlerine hemen yenileri üretilir ve tekrar pazara sunulur.

Popüler kültür aslında bir tüketim kültürüdür. Popüler kültür ürünleri üretilme aşamasından son aşaması olan tüketilme noktasına kadar sadece kullanım ve tüketim amacı güder. Bir ürün önce popüler hale gelir ve popüler kültür üretiminin nesnesi olur. Popüler sporlar, popüler televizyon programları, popüler şarkılar gibi. Popüler hale getirilerek üretilen bu ürünleri popüleri takip edenler satın alır, dinler, üzerine giyer bir şekilde tüketir. Hatta bu popüler tüketimin içine dahil oldukları zaman bu sistemi kaçırdıklarında yani popüler ürünü almadığında, kullanmadığında, dinlemediğinde, izlemediğinde kendisini huzursuz hisseder (Alemdar, Erdoğan, 2011:34). Bu durum bireyleri popüler olanı tüketmek eğilimine yönlendirir. Popüler kültür sistemi içerisinde üretilen ürünler hızla tüketilir. Bir sonraki adım bireyler tarafından takip edilir. Örneğin müzik için bir sonraki hafta çıkacak olan bir rap müziği şarkısının reklamı takip edilir. Klibinin çıkış günü ve hatta saati bilinir ve mutlaka izlenir.

Modern hayatın getirdiği önemli bir kavramda hız kavramıdır. Bauman'a göre bireyler yükselen bir hayat beklentisine sahiptir. Böyle bir durumda günümüz modern dünyasında hız kavramına bağlı olarak hazzın ertelenmesi kuralı Weber'in zamanındaki

kadar önemli değildir. Aksine hemen her şey şimdi olmalıdır. Bireyin kişisel faydasına hizmet etmeyen hiçbir şey faydalı değildir. Potansiyel hazlara hemen ulaşılmalıdır. Şeyler bireylere hizmet etmelidir. Şeyler hemen tüketilmeye hazır olmalıdır (Bauman, 2017:91-92).

Haz, müziğin onu dinleyen birey üzerinde uyandırdığı zevktir. Haz bireyin kişilik yapısına, çevresel koşullara ve hayat deneyimlerine göre şekillenir (Güngör, 1993:170).

Çalışmamızda katılımcılardan bir kısmının rap müziğini kişisel perspektifleri ile genel geçer gördükleri gündelik yaşamda hızla tükettikleri ya da sadece haz almak, eğlenmek, hoş vakit geçirmek amacıyla dinledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan **K15**'in “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Ezhel’in 3 gün şarkısından;

Üç güne çoğu ömür der moruk şu hayatın basitliği görünmez.

Aslında bu filmde her şey yalan.

Aslında insanların gerçekten üç günlük bir ömür geçtiğini ama insanların çok fazla şeyi kafaya taktığını her şey yani çok ufak bir sorun bile olsa bunu çok fazla büyütüyoruz ama hayat üç günlük yani bu kadar çok kafaya takmaya bu kadar çok üzölmeye değmez. Her şey geçici çünkü her şey bitiyor, tükeniyor, tüketiyoruz da. Bugün bu şarkıyı seviyoruz yarın başkasını.” (K15)

Aynı katılımcının “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?” sorusuna verdiği yanıtta bu düşüncesini destekler niteliktedir;

“Ben çok anlam aramıyorum. O yüzden hayata bakışımı çok fazla değiştirmedim Ben sadece dinlerim, hoşuma gider. Ama iki gün sonra sıkılırım, enerjimi yerine getirsin yeter. Sürekli yeni şeyler geliyor. Bugün dinlediğiniz şarkının yerine yarın hemen yenisini seviyorsunuz. Sonra bir başkasını. Hangisi enerjimi arttırıyorsa. Daha fazla arttıran hemen en sevdiğim olur.” (K15)

Katılımcılardan **E13**'ün "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna verdiği yanıt;

"Müzik bir terapidir aslında. Rahatlatır insanı bence. Zevk alırsın dinlerken. Haz duyarsın. Keyif işte. Çabuk moda gelirim ben. Modum düşük olduğunda yani kendime gaz veriyorum müzikle. Gaz derken işte iyi hissetmek için, enerjim gelsin diye. Müzik öyle bir şey." (**E13**)

Katılımcılardan **K3**, rap müziğini keyif aldığı için dinlediğini ifade ediyor. Gün içerisinde her zaman, her canı istediğinde müzik dinlediğini belirten katılımcı günde ortalama 5-6 saatin üzerinde müzik dinlediğini belirtmiş. Rap müzik denildiğinde aklına gelen ilk kelime "hız", katılımcının "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Dans. Müzik denilince dans aklıma geliyor. Neden müzik dinleriz ki dans etmek için yani. Kulak ritmime hoş gelen şeyleri dinliyorum ben. Dans edebileceğim ritimler ilk tercihim." (**K3**)

Aynı katılımcının "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna verdiği yanıt;

"Keyif. Müzikten keyif alıyorum ben. Müziği dinlemek ve aynı zamanda dans etmek. Dans çok güzel tabi ki de. Müzik sadece keyfimi yerine getirdiğinde güzel benim için." (**K3**)

K3'ün, "Müzik tercihiniz ruh halinize göre değişiyor mu?" sorusuna yanıtı ise;

"Evet. Yani mutluyum hareketli danslar, mutsuzum yine hareketli daha çabuk mutsuzluktan çıkmak için. Rap müziği hız demek, hareket demek, hayat demek. Hareketsiz bir hayat olamaz zaten. En azından benim için." (**K3**)

Katılımcılardan **E12**'nin, "Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?" sorusuna verdiği yanıt;

"Eğlence. Müzik eğlence için var. Yani müzik çalıyor beni eğlendirmeli, keyif vermeli işte. Zevk vermeli." (**E12**)

Aynı katılımcının “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Müzik bir yaşam tarzı aslında. Arkadaşlarla birlikte kafa dinleme işte. Birlikte vakit geçirmece.” (E12)

“En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” (Araştırmacı)

“Merso ve bisiklet

Konuş hadi spiker

Charts'ları zorlamadım, şartları zorluyorum, recap

Sağım solum drill hep

Ağır ağır sürdürüm, ağır siklet

Çiğner gibi ciklet, ciklet

Kick vurur, kick vurur (Motive /Kar)

“Bu şarkıyı çok seviyorum. Bu ara tabi. Her gün yeni şarkı çıkıyor. Şimdi üç gün sonra desen başka şarkı derim belik. Ama bunu bayağı oldu yani dinliyorum.” (E12)

“Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı? (Araştırmacı)

“Müziği ön plana aldılar artık sözler de hala önem var ama drill dinliyorlar mesela trap dinliyorlar. Bunları dinlerken bazen sözleri duymuyorsun bile. Müzik çok ön planda. Zaten eğlenmek için dinliyorsan müzik önemli tabi.” (E12)

Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

“İnsanlar sözlerden çok eğlenme odaklılar artık ister istemez. Birde çabuk tükeniyor ezberlesen nolcak? İki gün sonra başkası çıkıyor onu ezberliyorsun. Takip etmek te zor, dinle geç işte. Sosyal medyanın da çok etkisi var bence. Her gün başka şarkı popüler oluyor. Sonra başkası.” (E12)

Katılımcılardan E7’nin “Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?” sorusuna verdiği yanıt;

“Evet, içi boş sadece kafa sallatan şarkılara yönelim var bence. Aslında clubların etkisi bu biraz. Akşam cluba gidiyor ve sadece eğlenmeye gidiyor ya düşünmek istemiyor işte çalsın ordan bir şeyler de ne çalarsa çalsın müzik kafasını sallasın yeter. O yüzden zaten popüler rap ünlü şimdi. Bugün ne çıkarsa onu dinliyorlar. Yarın başkasını.” (E7)

Aynı katılımcının “Bu değişimin sebepleri neler olabilir?” sorusuna yanıtı;

“Gece hayatına özeniyorlar. Zenginlerin gece hayatına işte ünlülerin gece hayatına. Buna benzer yerlere gitmek cluba gitmek çok önemli bir şey gibi gençler için. Ulaşabilirlik var birde kolay tüketim var bunların hepsi etken işte. Magazinsel gece hayatı var ya işte ünlülerin gittiği yerlere benzeyen yerlere gitme burada müzik dinleme eğlenme bunlar hep özentilik biraz da kullan at şarkı modelleri dinleniyor böyle yerlerde. Hızla tüketiyorlar. Keyif alıyor o an. Ortama girmek önemli tabi. O yüzden zaten.” (E7)

Katılımcılardan E9’un “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Müzik bana huzur verir. Eğlenebilirim, koparım işte. 3. Yenileri seviyorum ben daha çok onları dinliyorum. Bilirsin rapte dalda dalgadır. Birinci dalga, ikinci dalga ben işte üçüncüleri seviyorum. Onlar daha eğlenceli. Daha çok keyif veriyor.” (E9)

Aynı katılımcı En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden? Sorusuna verdiği yanıt;

“Mavi Grinin bir şarkısından Aklımı Kaçırdım;

Aklımı kaçırdım senle güzelim

Nerede bulsam

Düşüp yolluna kollarında gezeyim

Nerede olsan gelirim.

Bu şarkıyı seviyorum, çünkü nasıl diyeyim işte seversin yani, sana yakın gelir, herkes böyle yapar zaten yapmaz mı? Bende kendime yakın hissettiğim şarkıları seviyorum. Değişiyor tabi. Şimdilik bu var kendime yakın hissettiğim yarın kim bilir başka bir şarkı olabilir tabi. Her gün yeni şarkılar çıkıyor. Piyasa da çok rapçi var artık. Bu durum eğlenceli

bence. Çabuk sıkılıyor tabii insanlar hep aynı şarkı dinlenmiyor. Ondan ona atlıyorsun hep.”
(E9)

Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?
(Araştırmacı)

“Yani şimdi değişmedi diyen yalan söyler. Hemde çok hızlı değişiyor. Hızlıca tüketiyoruz her şeyi. Müziği de öyle şarkıları da. Her zaman değişir gerçi devire uyum sağlanır zaten. Devir değişti şarkılar da değişti işte.” (E9)

Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

“Dedim ya zaman bunun sebebi. Dünyanın değişim içinde olması. Küresel dünya diyorlar küresel işte kim ne dinliyorsa ona göre değişiyor her şey. Çabuk değişiyor, hızlı değişiyor.” (E9)

4.3.3 Topluluğa Dahil Olma-Herkes dinliyor

Birey bir toplumun içerisine doğar. Doğumundan itibaren tüm gelişim evrelerinde bu toplumda yer alan ve iletişime girdiği diğer bireyler tarafından onanma ve kabul görme ihtiyacı hisseder. Edmond-Marc Lipiansky’ye göre bireylerin bireysel gelişiminde oldukça önemli olan bir kavram özdeşleşmedir. Özdeşleşme bireyin aidiyet gruplarıyla olan iletişimleri ve tecrübeleri doğrultusunda doğumundan itibaren geçirdiği tüm evrelerde topluluğa ilişkin aidiyet duygularını içselleştirmesine ilişkin bir kavramdır (Lipiansky (1992) akt. Bilgin, 1994:235-236). Çalışmamızda genç yetişkinlik sürecinde olan bireylerin bir topluluğa dahil olma aşamasında rap müziğini bir araç olarak kullandıkları görülmüştür.

Bireylerin kişiliklerini aktarım şekillerden birisi olan kendini uyarılma biçimi, kendini sunma taktiklerini geliştirmede eksik olduklarını düşünen bireylerin sosyal ortamlarda kabul görmenin bir yolu olarak bireyler tarafından geliştirilir. Snyder’e (1974) göre bireylerin herhangi bir duygu hissetmemesine rağmen bir şeyler hissediyormuş gibi davranmaları kendini uyarılma şeklidir (Bilgin, 2001:232). Çalışmamızda katılımcıların verdikleri cevaplar bir topluluğa dahil olmak için rap müziğini dinlediklerini göstermiştir.

Topluluğa dahil olma kategorisi altında rap müziği dinleyen gençlerin verdikleri yanıtlara göre başlıca üç temaya ulaşılmıştır. Bu temalar sırasıyla Sosyal Ortamlarda Kabul Görme, Popülerlik, Aidiyet ve Dışlanmamaktır.

Sosyal Ortamda Kabul Görme

Bireyler amaçlarına, ihtiyaçlarına ve girdikleri sosyal ortamın özelliklerine göre farklı kendini sunma davranışları geliştirirler. Bunlar içinde yer alan kendini sevdirmeye, kendini yüceltme, mazeret ve meşru kılma özellikleri özellikle sosyal ilişkilerde karşı karşıya kalınan bireyler ile iletişimde kullanılan taktiklerdir (Bilgin, 2001:222-227). Çalışmamıza katılan üniversiteli gençler gündelik yaşamda sosyal ortamlara girebilmek, girdikleri ortamda sosyalleşmek için rap müziğini bir araç olarak kullanmaktadırlar.

Katılımcılardan **E1**'in “En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden?” sorusuna yanıtı;

“Uzi-Çünkü beni motive edip çalışma eğlenme şevklerimi artırıyor. Aslında çoğu insan da Uzi dinliyor. Etrafımda da görüyorum. Uzi 'yi rap dinleyen herkes tanır.” (E1)

Katılımcılardan **K15**'in “En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Motive. Şu an aslında benim yaşıtıların en çok dinlediği sanatçı Motive. Bende onlardan göre göre dilime dolandı. Bende onlardan görerek yani yoksa olağan üstü söz müziği var diyemem sadece yakın arkadaşlar, benzerlik, benzer müzikler, birde beraberde dinliyoruz alışkanlık gibi oldu. Arkadaş ortamında benzer şeyler sevilir, dinlenir öyle işte. Zaten sözlerine bakmıyorum ben melodisi hoşuma gidiyor mesela ben melodisi hoşuma gittiği için dinliyorum. Bazı arkadaşlarım sözlerini seviyor. Ama genellikle melodilerini seviyoruz hepimiz.” (K15)

Katılımcılardan **E13**'ün “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Arkadaşlarım kesinlikle. Şimdi yeni bir ortama geliyorsun mesela okul. Yeni arkadaşlar filan. Kim ne konuşuyor ne dinliyor sen ne dinliyorsun. Ortak yönler olunca tabi daha kolay uyum sağlamak. Bende herkes dinliyor diye başladım ama sonra hoşuma da gitti, gitmedi diyemem. Beğendim yani sevdim işte. Öyle de devam ediyor.” (E13)

Katılımcılardan **E3**’ün “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna yanıtı;

“Arkadaşlarımdan. Ortam arkadaş çevremi değişikliği. Yeni ortam. Köyden şehre taşındım ben duyunca çok hoşuma gitti arkadaş ortamında. İlk duyduğumda bir yabancılik çektim tabi ama sonradan çok sevdim. Şimdi ortama yeni girmişim zaten. Nasıl iletişim kuracaksın, ne anlatacaksın. Müzik bunun en kolay yolu. Birde zamanla şarkıyı seviyorsun. Kendini buluyorsun şarkıda anladın mı? E sonra da anlatıyorsun işte. Nasılsın bugün diyor? Biri. Kafam hep dolu diyorsun. Muhabbet başlıyor.” (E3)

Katılımcılardan **E12**’nin “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Arkadaşlarımdan ve sosyal medyadan. İlk Ceza dinledim çok etkileyici geldi. Arkadaş ortamında zaten herkes rap dinliyor. Şimdi o ortamdasın muhabbet var, ortama girmek için dinlemen lazım bir kere. Ben zaten dinliyorum da, hiç dinlemeyen ortama giremez. Nasıl girsin, ne anlatsın? Şimdi ortamda müzik çalacak sen bu ne diyeceksin, olmaz tabi. Hani ortama da uymak lazım.” (E12)

Katılımcılardan **K6**’nın “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“RAP Müziği müzik olarak görmüyordum. Müziğin estetik bir zevk vermesi gerektiğini düşünüyorum. Arkadaşım yönlendirdi. Çevrende daha anlamsız sözleri olan şarkılar dinlediğimi birde bunu dinlemem gerektiğini söyledi. Feleğin Çemberinde Kırk Kuruş. İlk dinlediğim şarkı benim. Çok etkilenmişim. Arkadaş ortamınızda herkes ne yapıyorsa aslında sizin de ortak bir şeyleriniz olmalı. Sosyalleşmek gereklilik çünkü. Benim arkadaşlarımda çoğu aslında sanırım hepsi rap dinliyor. Bende dinlemeye başladım. Sonra

rap içinde kendime uygun bir yer buldum. Protest rap kesinlikle çok iyiydi. Çok anlamlı. Ortamda da gerekiyor yani.” (K6)

Katılımcılardan **E9**’un “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Bence etkilenmedim diye düşünüyorum. Şimdi herkes dinliyor bunu ortamda. Sizde yeni bir yere gidiyorsunuz işte ortama girmek önemli tabi. Pozitif olarak kendi tercihim ama tercih etmeninde nedenleri oluyor tabi.” (E9)

Katılımcılardan **E10**’un “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Rapi arkadaşlarımdan aldım. Onlarla dinlemeye başladım özellikle Sagopa hayranlığım tamamen arkadaş ortamı. Arkadaşlarınızdan pek çok konuda etkileniyorsunuz bu da öyle. Şu anda da bütün arkadaşlarım rap dinliyor. Yakın olanlar benim gibi daha anlayarak beraberde dinleriz çünkü.” (E10)

Popülerlik

Ülkemizde kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile modern yaşamın genel geçer hazzını yansıtan ideolojik mutluluk yerine anlık mutluluğu ön plana çıkaran yayınlar ile tüketim kültürü ve ideolojisi yaygınlık kazanmıştır (Oktay, 1997:14-15). Bu durumun sonucu olarak ta her alanda üretilen bir takım ürünler ön plana çıkarılmış ve tüketiciler karşısında cazip hale gelmesi sağlanmıştır.

Popüler sabit bir yapıda olmayıp tarihsel süreç içerisinde sürekli yenilenen ve değişen bir yapıdadır (Erol, 2009:102). Bu nedenle popüler müzik türü veya türleri de sürekli değişkenlik gösterir. Günümüzde popüler daha çok birey tarafından tercih edilen veya tüketilen ürünler olarak tanımlandığından bu sayısal tanımdan anlaşılacağı üzere rap müzik daha fazla birey tarafından tercih edildiğinden popülerlik kazanmıştır. Çalışmamıza katılan üniversiteleri gençlerin rap müziğini popüler olduğu için dinledikleri görülmüştür.

Katılımcılardan **E1**'in, "RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt;

"Rap'in çıkış noktası alt kültür olsa da şimdi her ürün popüler kültür ile harmanlanabilir. Herkesin dinlediği bir müziği alt kültür diyemezsiniz. Popüler oldu artık." (**E1**)

Katılımcılardan **K14**'ün "RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt;

"Bence artık öyle değil. Bir kısım için hala öyle olabilir ama genel olarak öyle olmadığını düşünüyorum. Artık herkesin dinlediği bir müzik türü olduğunu düşünüyorum. Yayıldı. Popüler oldu. Zaten herkes yapıyorsa popüler oluyor. Herkes dinliyorsa popüler oluyor. Bir sürü rapçi var. Her gün yeni bir şarkı çıkıyor. Artık alt kültür diyemeyiz. Kesinlikle popüler." (**K14**)

Katılımcılardan **E15**'in, "RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt;

"Küçük grupların çatışmasıyla oluşan ve ortaya çıkan bir müzik türü olduğunu düşünüyorum. Free style ile gelişen bir müzik kültürü. Hatta free style karşılıklı ve anlık olarak yapılırken o kadar ileri taşındı ki beste, sözler ve süreçler bu şekilde işlerlik kazandı. Daha da gelişti. Aslında hala dissleşiyorlar sık sık aralarında. Ama bu dissleşme kısa sözlerle olmuyor. Bayağı uzun şarkılarla hatta kliplere filan taşıyor. Birde artık çok yaygınlık kazandı. Herkes dinliyor. Şimdi alt kültür, dışlanmış ya da sınırlı bir grup diyemeyiz artık rap her yerde. Popüler oldu mu bence oldu." (**E15**)

Katılımcılardan **E14**'ün, "RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt;

"ABD gibi ülkelerde yoğun olarak siyahiler yapsa da müzik listelerinin başında hep hip hop var. Popüler kültür, işin ünü reklamı ve parası da düşünüldüğünde artık alt kültür

değil kesinlikle. Popüler hale geldi. Herkes dinliyor yani. Büyük küçük demeden. Bu kadar çok dinlenince işte popüler oluyor zaten.” (E14)

Katılımcılardan **K15**'in “Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?” sorusuna verdiği yanıt;

“Evet, herkes rap dinliyor. Çünkü tik tok hayata girdi. Nedenini bilmiyorum ama tik tok ta sürekli rap müzik üzerinden videolar çekiliyor. Bu da bence çoğu insanı etkiliyor. Hem dinliyorlar hem de video çekerken kullanıyorlar sürekli rap müzik şarkılarını. Bir sanatçıya aşık olup onun ismini yazdıran da var. Sanki rap müzik dünyasına girmiş ve sadece o var sanatçıya özenme ve hatta bağlanma var bazı insanlarda.” (K15)

-Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

“Sosyal medya aslında tik tok özentisi ve belki de gerçekten o insanların hayatını yaşamak isteyebilir dinleyen insanlar. Rapçiler giydikleri kıyafetler üzerinden prim yapıyor, rap dinleyen gençlerde bende zengin olabilirim, bende öyle giyinebilirim diye bakıyorlar, yani amacından epey sapsmış görünüyor. Sadece özentilik işte. Onlar gibi yani rapçiler gibi olma isteği.” (K15)

Katılımcılardan **E3**'ün “RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Herkes kullanıyor ki zaten. Dinleyenin ağızına dolanıyor. Yani genel olarak, genel olarak rap müzikte çok söz var konuşma dilime yansıyor. Birde zaten ben kendimi anlatıyorum rap müzikle. İletişim önemi tabii. Ne konuşacaksın. Rap. Ne dinleyeceksin Rap. Her şey rap yani.” (E3)

Aynı katılımcının “Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?” sorusuna yanıtı;

“Rap’e döndü herkes.” (E3)

Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

“Popüler kùltür bu işte. Bazı insanlar dinlemek için dinliyor ben mesela rap hayatumla bütünleştirdiğim için dinliyorum. Sanatçıların çoğu sözü benim hayatımı da anlatıyor ben bunun için dinliyorum. Farklı şeyler yaşadığım için. Arkadaşlarım da dinliyor ama boş dinliyor işte kimisi. Ben öyle düşünüyorum sözlerini anladıkları için dinlemiyorlar bence dinliyorlar işte öylesine. Bence öyle dinliyor musun dinliyorum işte öyle demek için. Çünkü herkes dinliyor, kafada o var. Dinliyor musun, dinliyorum demek için.” (E3)

Katılımcılardan **K3**’ün bir rap müzik eserinde en önem verdiği nokta beste. En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden? Sorusuna verdiği yanıt;

“Uzi. Çünkü çok popüler ve herkes dinliyor. Rap dinleyen herkes Uzi’yi bilir. Nerde bir rap müziği çalsa listede mutlaka Uzi olur, emin olun.” (K3)

Katılımcılardan **K4**’ün “Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı? sorusuna verdiği yanıt;

“Var. Öncelikle geçmişte bir ilişki bitinde ya da mutlu olduğumda eğlenmek amacıyla dinlerken müziği şu an günlük hayatımda sürekli dinliyorum. Müzik şu an elimizin altında. Şimdi gençler bence daha çok RAP dinliyor. Pop müzik sanatçıları da şu an RAP parçalar yapmaya başladı. Bütün arkadaşlarım RAP müzik dinliyor.” (K4)

-RAP Müziği bir Alt kùltür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünöyorsunuz? (Araştırmacı)

“Çıkış noktası belki ama bence şu an öyle değil. Şu an herkes dinliyor. Artık toplumun tamamına yayıldı. Popüler hale geldi. Çünkü gündelik hayatta da çok kullanılıyor. Dizilerde var mesela, çizgi filmlerde bile var.” (K4)

Katılımcılardan **E12**’nin “RAP Müziği bir Alt kùltür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünöyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayır şu an öyle değil, günümüzde popçular bile rap’e tutunuyor yükselmek için. Popülerliğe dönüştü. Gençlerin oranı da fazla artık. Rap popüler oldu.” (E12)

Katılımcılardan **E13**’ün “RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Bazen haklılar tabi çıkış noktası kesinlikle öyle ama artık popüler herkes dinliyor altı üstü mü kaldı işte popüler kültür oldu artık. Müziğin sınıflandırılması aptalca bence. İyi müzik iyi müziktir.” (E13)

Katılımcılardan **E6**’nın, “RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Eskiye göre çok değiştiler. Popüler kültürden etkilendiler. Ezel mesela önceden Ais Ezel olarak bilinirdi. Şu an para kazanmak ticaret için müzik yapıyor. Gençlerin sevebileceği şekilde eğlendirme amaçlı. Eski tarzında kalan çok az sanatçı var, Ceza, Joker, Şanışer, Bir de eleştiri olduğunda iki gün sonra kapısına polis dayanıyor. Bu da rapçileri duraklatıyor biraz.” (E6)

-RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? (Araştırmacı)

“Aslında dönemin kültürüne göre şarkılar çıkıyor. Şu an yaşadığımız toplumun taleplerine göre şarkılar çıkıyor. İlk dönem daha alt kültür. Şu an popüler kültür.” (E6)

Katılımcılardan **K11**’in “Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?” sorusuna yanıtı;

“Var tabi yani. Gençler çocuklar filan işte rap dinliyor. Hala pop ta var. Arabesk te var. Şimdi bergen moda zaten herkes dinledi. Ama rap biraz daha gider bence.” (K11)

Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

“Popüler müzik işte hep aynı şarkılar dediğimiz yere gelince bence insanlar değK9 bir şeyler istedi. Gündelik hayat ta diyoruz ya teknoloji filan da girdi tik tok filan bir bakıyorsun her şeyin arkasında rap. Dizilerde filan da var hep rap müzik var nolsun mecbur yani dinliyor herkes dizi izleyen yaşlı da dinliyor reklamlarda var her yerde rap.” (K11)

-RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? (Araştırmacı)

“Hayır artık alt filan değil ki popüler kültür işte herkes dinliyor demin de dedim ya reklamlarda var dizilerde var haberlerde var face te tik tok ta her yerde var rap. Ünlü oldu artık popüler oldu. İstemeseniz de dinliyorsunuz. Dizilerde var zaten tik tok herkesin elinde şimdi. Videoların arkasında sürekli rap müzik kullanılıyor.” (K11)

Katılımcılardan **K3**’ün “En çok dinlediğiniz sanatçı?” sorusuna verdiği yanıt;

“Uzi. Çünkü çok popüler ve herkes dinliyor.” (K3)

Katılımcılardan **E7**’nin “RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Aslında bende katılıyorum. Ama şu an hip hopun en rağbet gören tarafı rap bence. Mesela ben şimdi sana desem beş tane grafiti yapan sanatçı say sayamazsın ama beş tane iyi rapçi say desem herkes sayar. Hip hop rap oldu, rap tek başına hip hop oldu, kültür oldu.” (E7)

Katılımcılardan **E9**’un “RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Rap ne alt kültür olacak abla ya rap popüler kültürün kölesi olmuş artık. Filmde rap konserde rap bak bir etrafına her yer rap her şey rap artık.”(E9)

Katılımcılardan **K7**’nin “Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?” sorusuna verdiği yanıt,

“Popülerizm. Benim çağımda bu popüler bence ben böyle başladım o kadar çok çalıyor ki her yerde. İlk ben mesela Sagopa Kajmer Baytar dinlemiştim.” (K7)

Katılımcılardan E10’un “RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna yanıtı;

“Rap müziği çok değil 5-10 sene evvel zaten alt kültür müziğiymiş zaten ama şimdi öyle desek yalan olur bence. Bu zamanda pek çok müziğin önüne geçti. En fazla tercih edilen müzik oldu. Şimdi bu tabii ki onu popüler yapıyor. Özünden çok ayrılmayanlar var ama bir şey popüler olduğu zaman artık farklılaşıyor. Çok dinlenmek amaç olunca gerçek amacını unutuyor. Biraz öyle oldu. Özellikle yeni çıkan rapçiler tuhaf şarkılar ve kliplerle tutunmaya çalışıyor piyasada. Şimdi herkesin yaptığına da rap diyemeyiz ama. Ayrımı güzel yapmak lazım.” (E10)

Aidiyet ve Dışlanmamak

Goffman’a göre bireyler buldukları ortama yeni biri dahil olduğu zaman bu kişi ile ilgili bilgi edinme çabasına girerler. Ortama yeni dahil olan bireyin kendisini nasıl gördüğü, güvenilir olup olmadığı, genel çevresine karşı nasıl bir tavır içinde olduğu ilk merak edilenler arasındadır (Goffman, 2021:15). Üniversitede eğitim gören gençler için sosyal ortamlara girmek, arkadaş grubunun kalabalık olması gibi nedenler onları rap müzik dinlemeye daha çok yönlendirmektedir.

Günlük hayatlarında sosyal iletişim kurduğu diğer bireylerin düşünceleri bireyin kendisi için son derece önemlidir. Bu nedenle olumlu bir izlenim bırakmak için bireyler bu izlenimi oluşturmaya ya da biçimlendirmeye çalışırlar (Bilgin, 2001:211). Bireyin kendisine ilişkin oluşturduğu bu izlenim bulunduğu alan içerisinde dışlanmasına engel olur ve kabul görmesini sağlar.

Sosyal psikolojide bu davranışları biçimlendirerek kendisini sunma olgusuna dönüştüren bireyler ile ilgili olarak yapılan en önemli çalışmalar arasında yer alan Goffman’ın her bireyin sosyal etkileşimi sırasında bir rolü oynadığını öne sürerek sosyal ilişkilere bir tiyatro sahnesi gibi yaklaşan dramaturji yaklaşımıdır (Bilgin, 2001:215).

Çalışmamızda katılımcı bireylerin rap müziğini aidiyet oluşturduğu ve buldukları ortamlardan dışlanmamak için tercih ettikleri görülmüştür.

Katılımcılardan **E3**'ün “Kendinizden biraz bahseder misiniz?” sorusuna verdiği yanıt;

*“Hayata eğlenmek için gelmişim. Dert keder takmayı sevmiyorum. Arkadaşlarım bundan dolayı benle çok K4 konular konuşmayı sevmeyiz. Öyle acılı hikâyelerini anlatmazlar. Akıl fikir almazlar işte. Ben eğlence adamıyım. Ortam olunca ilk çağrılanım ben. Bir şey oldu mu işte parti etkinlik filan hemen ben aranırım ilk. B*** gel, B**** git.”*
(**E3**)

-Böyle mi çağırıyorlar seni? (Araştırmacı)

*“Aynen. B*** ben. Ben sadece dinlemiyorum, çalışıyorum da. DJ'lik var bende. E daha ne olsun tabi ki ortam kurulunca B**** adamım orda”* (**E3**)

(Katılımcının elinde “B****” yazılı metal bir yüzük takılı. Uzatıp gösteriyor. Üzerindeki pek çok takıdan sadece bir tanesi. Boynunda kalın metal bir zincir var.)

Katılımcıların verdikleri yanıtlar müziği dinledikleri kadar sosyal ortamlarda müzik tercihlerini de yönetebilmek için rap müziğini takip ettiklerini gösteriyor. Yeni çıkan parçalar, hit olanlar bilinmek zorunda. “Günde ne kadar müzik dinliyorsunuz? Sorusuna **K2**'nin yanıtı;

“Gün içinde boş kaldığım her zaman açarım müziği. Arkadaşlarla bir araya geldiğimizde ne dinleyeceğimize ben karar veriyorum. Çoğu zaman ilk benden duyarlar zaten. Arkadaşlarımın arasında ya da yurttan da ilk müziği açan hep ben olurum. Tercihler ve seçimler hep bana aittir. Ben ne açarsam kızlar onu dinler. Ama günde en az bir saat hiçbir şey yapmadan müzik dinlerim (Gözlerini kapatıyor.) Hiçbir şey yapmam sadece ama sadece müzik ve ben. Başka en ufak bir şeyle ilgilenmem. En az 5-6 saat müzik dinlerim ben günde.” (**K2**)

Katılımcılardan **K15**'in "RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi? (Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)" sorusuna verdiği yanıt;

"Aslında ben zaten ablamla birlikte onu bir idol olarak gördüğüm için ben hep onun peşinden gittim ama son zamanlarda bakıyorum herkes böyle giyiniyor; takı ,dövme, piercing, herkes surf rap müzik dinlediği belli olsun diye yaptırıyor. Bende böyle giyiniyorum. Dışarıdan bakınca da rap dinlediğim anlaşılıyor bence. Birde rap dinleyenler bir araya geliyor. Çabuk tanışıyor. Sohbet filan işte. Benzer şarkılar. Zaten arkadaşlarla böyle böyle kaynaşıyoruz. Ortamda işte herkes ne dinliyor rap. Bir yere ait olmak yani. O müziği dinleyenler, futbol gibi." (**K15**)

Katılımcılardan **K4**'ün "RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verdiği yanıt;

"Yaşadığım hayatta yaşananlara karşı gösterdiğim tepki. Hayatın adil olduğunu düşünmüyorum. RAP müzik dinlerken parçaların sözlerine baktığımda insanların benim gibi düşündüğünü hissediyorum ve bu bir aidiyet duygusu yaratıyor." (**K4**)

Katılımcılardan **K13**'ün "Sizce son yıllarda Türkiye'de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?" sorusuna verdiği yanıt;

"Herkes rap dinliyor artık bence. Uzi, Çakal filan o tarzda dinliyorlar. Yenileri dinliyor, popüler olanı dinliyor herkes. Bu yüzden yapıyorlar zaten günlük muhabbete girmek için, dinliyorlar sadece, yüzeysel muhabbet olsun, günlük yaşamda muhabbet etmek. Şimdi arkadaşlarla konuşurken No.1 mi revaçta ben bunun iki şarkısına bakayım da muhabbete gireyim işte amaç bu aslında, dışarda kalmasın, bende dinliyorum olsun adı. Aidiyet duygusu işte rap dinleyenler daha çok o da öyle anladığından değil mesela Katliam grubunu filan bilmez ama dinliyor." (**K13**)

-Bu değişimin sebepleri neler olabilir? (Araştırmacı)

"İşte arkadaş ortamı diyorum ya. Dışarda kalmamak sadece 3 kişi anlayarak dinliyorsa diğerleri muhabbete katılmak için dinliyor." (**K13**)

-RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? (Araştırmacı)

“Bence şu an alt kültür olarak tanımlayamayız. Daha çok popüler kültürün etkisiyle rap müzik dışlanmış havasından kurtulmaya başladı. Hatta insan kendini bir şeye aitmiş gibi hissediyor. Dinleyen bir sürü insan var. Sende dinliyorsun. Rap dinleyenler topluluğu gibi mesela. Zaten bütün arkadaşlarım da dinliyor. Rap müziği icra edenler de dinleyenler de artık ötekileştirilmiyor.” (K13)

Katılımcılardan **E8**'in “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi? (Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Dış görünüşümü tamamen değiştirdim. Şu an gördüğünüz gibi bol giyinmeye başladım, zincir takmaya başladım. Zincir özellikle her gün kullandığım bir aksesuar artık. Pantolonlarında, boynumda mutlaka var. Bilekliklerim önemli. Dövme yaptırmaya başladım. Hepsinin ayrı anlamları var. Ama baktığınızda bir bütünü temsil ediyor. Bir şeye ait olduğunuzu. Bu önemli bir his.” (E8)

Katılımcılardan **E9**'un “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi? (Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Daha rahat giyiniyorum ben önceden daha resmi mi derler işte pantolon gömlek filan sonra daha rahata geçtim eşofmanla geziyorum böyle (üstünü gösteriyor.). Tabi herkes böyle geziyor onu da söyleyeyim. Şimdi sende gezip konuşuyorsun ortamlarda nasıl herkes böyle işte. Herkes eşofman giyiyor, rap dinliyor, hızma takıyor, çift çizgili çorap altına beyaz spor ayakkabı. Çünkü ortam bunu gerektiriyor. Ortamdan olmazsan dışlarlar seni muhabbet etmezler. Biraz da tabi kendini önemsemek çok var bu ara hele kızlarda. İşte bende dinliyorum bende biliyorum. Hele bir iki küfür olsun içinde sanki kim ne söylüyor. İşte öyle anladın sen.” (E9)

4.3.4. Kimlik İnşası-Ben buyum

Benlik

Sosyal bilimlerde pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanan benlik kavramı, Kihlstrom ve Contor'a (1984) göre bireyin kendisine yani öz kişiliğine ilişkin sahip olduğu temsili bilgileri içerir. Mussen'a (1986) göre ise benlik, bireyleri diğer bireylerden ayıran kendisini farklı bir varlık olarak algılamasını sağlayan zihinsel yapıdır (akt. Bilgin, 1994: 224).

Köknel'e göre bireylerin "Ben kimim?", "Benim amacım ne?", "Ben ne yapabilirim?" ve "Benim için doğru ya da yanlış nedir?" sorularına verdikleri yanıtların toplamı benliktir. Benlik durağan değil aksine insanın özellikleri, gelişimine bağlı olarak yetenekleri, inançları, amaçları, değişen olanakları ve değer yargılarıyla sürekli değişken bir yapıdadır (Köknel, 1995:64-65).

Çalışmamızda genç yetişkinlik sürecinde olan katılımcılar rap müziğini benliklerinin bir parçası olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan **E14**'ün "Müzik sizin için neyi ifade ediyor?" sorusuna verdiği yanıt;

"Müzik kendimi bulmak aslında. Kafamı dinliyorum ben müzikle. Kendimi buluyorum. Zaman zaten geçiyor. İnsan kendiyile ilgili bir şeyler olsun istiyor işte müzik o demek benim için. Kendim." (E14)

-ocukluğunuzda ailenizin dinlediği müziklere maruz kaldınız sizce bu alışkanlıklardan etkilendiniz mi? (Araştırmacı)

"Belki biraz ama zamanla kendi tercihlerimi keşfettim, kendimi keşfettim aslında. Kendimi keşfettikçe rap dinlemeye başladım. Kendimi rap'te buldum." (E14)

-Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden? (Araştırmacı)

“Aslında kimseden etkilenmedim. Kendimi tanımaya başladıkça ben rap’e yöneldim. Kendi tercihim yani. Kendimi ifade edebildiğim müzik türü rap benim için. Beni anlatan yani.” (E14)

Katılımcılardan **K1**’in, “RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Hayır, bence hala alt kültür de değil. Sokak müziği değil artık. İzmir de tanıştığım bir öğrenci RAP yapıyor. Bende RAP yapmak istesem olabilir. Herkes yapabilir. Herkesin kendine ait bir şeyler var rapte. Bana ait var. İçimde hissediyorum bunu. Kliplerinde sadece sokakları gösteriyor. Tabanca, sigara, alkolü çağrıştırıyor. Benim için RAP bunları anımsatmıyor. Rap daha fazlası. RAP müziği hayatımdan alsalar gülümseyemem bu hareketi yapamam (ellerini metalci gibi sallıyor). Üzülürüm.” (K1)

Katılımcılardan **K15**’in “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna verdiği yanıt;

“Bu beat deniyor melodi, rap müziğın insanlar üzerindeki etkisi bu bence. Ben müziğın ritmi için dinliyorum zaten sözleri çok ta anlam ifade edebilir belki ama ritim olmasa kesinlikle olmaz benim için o yüzden bu soruya ritim diyebilirim. Ritim. Ben o melodinin üzerimde yarattığı hissi seviyorum. Kulağım çok aşına çünkü sürekli dinliyorum. Dinlemediğimde böyle sanki bir şeyi eksik yapmışım gibi hissediyorum. Eksik bir şey var yani dinlemem lazım.” (K15)

Katılımcılardan **K14**’ün “En çok dinlediğiniz şarkı? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Sokrat St. Bir masal kahramanı. Son zamanlarda en çok bunu dinliyorum. Son zamanlarda beni en çok ifade eden şarkı bu. Şarkıda kendimi buluyorum. Beni anlatıyor derler ya öyle işte. Biraz isyan var tabi içinde. Her şarkıda var.

Bu ara çok huzursuzum

Nezaketen insanların üstüne kusmak istiyorum.

"Neyin var?" deme, sadece yüzüne susmak istiyorum.

Diye başlıyor zaten sözlerinden anlıyorsunuz. Benim için şarkıda söz çok önemli.” (K14)

Katılımcılardan **K1**'in “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

Dans. Müzik hareket demek, enerji demek. Hayatın içindeki hareket halinde olan şey. Müzik hayatla birlikte hareket etmemi sağlıyor. Beni dışarı itiyor nasıl diyeyim ben oluyorum müzikle. (K1)

- “Müzik sizin için neyi ifade ediyor?” (Araştırmacı)

“Hareket, güzel enerji, gülümsemek. Gün içinde birçok şey oluyor ve biz hep hareket halindeyiz zaten. Ama müzikle hareket etmek ayrı bir enerji veriyor insana. Bana veriyor mesela. Şarkının beni harekete geçirmesi çok önemli. Duyduğumda içimden dans etmek gelmeli.” (K1)

Katılımcılardan **K6**'nın “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna verdiği yanıt;

“Rap müzik benim için özellikle protest rap çok anlamlı. Öfkeliyken beni ifade ediyor. Kendimden bir şeyler buluyorum. Rap müzik hayatımda olmasa büyük bir boşluk hissettirir. Protest RAP in daha çok anlam kattığını düşünüyorum müziğe. Kendimi ifade edebiliyorum ben protest raple. Bu çok önemli.” (K6)

Katılımcılardan **E8**'in “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna verdiği yanıt;

“Yaşanmışlık. Geçmişim aslında biraz hem de aynı zamanda geleceğim. Bende rap müzik yapıyorum ve iyi yaptığımı biliyorum. O yüzden rap müzik hem geçmişim hem de geleceğim benim için.” (E8)

-RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor? (Araştırmacı)

“Hayatımın bir parçası, mesleğim, hislerimin tercümanı. Yani rap müzik olmazsa olmaz tabi ki benim için. Çünkü bütün hayatımı kapsıyor. Bu işi yapmayı seviyorum yapıyorum da.” (E8)

Katılımcılardan **E10**’un “En çok dinlediğiniz şarkı? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

“Neyim var ki rapten gari. Bu şarkı bana aslında yokluğu anlatıyor belki bu yüzden seviyorum. Ya da ne bileyim işte insanın hiçbir şeye sahip olmadığını.” (E10)

-En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden? (Araştırmacı)

*“Sagopa Kajmer- Onca Şeyin Ardından
Geçer hayat işte böyle.
Bu dünya hiç yerinde durmaz.
Sanırım tüm suç bende, seçtiğim seçeneklerde.
Mümkün değil yok seninle olmaz.
Onca şeyin ardından
Davran!
Hayatta kalabilmek için kıvrın.*

“Sagopa Kajmer benim en sevdiğim rap sanatçısı. Bir şarkıda sözler çok önemli o sözlerden bir şeyler size akmalı. Ben rapin ne olduğunu ne anlattığını bilerek dinliyorum ve öyle seviyorum. Herkes öyle değil. O yüzden benden bir şeyler olması çok önemli.” (E10)

Katılımcılardan **K11**, kendisini kararlı ama duygularına hakim olamayan biri olarak tanımlıyor. Katılımcı “Sevdiğiniz şarkıların sözlerini ezberler misiniz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Evet. sevmediklerimi de ezberliyorum. Ama şarkıyı dinlediğimde kendimden bir şey bulmalıyım. Benliğimden bir parça deriz ya hani öyle.” (K11)

-En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden? (Araştırmacı)

“Uzi-Makine

*Düştüysen kalk gel kendine
Daha iyisi yok var farkına
Düş kırıklıkların olduysa bile
Sen makinanın makina
Düşmen gerekiyordu belki de
Daha yükseklerden en dibe
Tüm dünya üzerine gelse de
Sen makinanın makine*

Bu şarkı da kendimden bir şeyler buluyorum ben. Pes etmemem lazım diyorum mesela. Ne olursa olsun ayağa kalkmam lazım. Bu beni motive ediyor. İyi hissediyorum böyle dinlerken.” (K11)

-Sevdiğiniz bu şarkı sizi yansıtıyor mu? (Araştırmacı)

“Hiçbir zaman pes etmemeyi öğretiyor bu şarkı bana bende pes etmem tekrar tekrar kalkarım.” (K11)

Yansıtma ve Dil

Finkelstein’a göre insanlar ile nesnelere arasındaki ilişkilere ait bulguları oluşturan fikirler müzik yapıtları ile iletilir. Bu nedenle sayısız insanın eylemleri ve bu eylemler sonucunda oluşan toplumsal hareketliliğin altında yer alan nedenlere ait derin yasalar müzik yapıtlarının incelenmesi ile keşfedilebilir. Fikirler bireylerin gerçek yaşamlarını değişime uğrattırırken aynı zamanda duygusal dünyalarını da değişime uğrattır (Finkelstein, 1986: 16). Dil gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası ve yaşayan bir ögesidir. İletişimin en önemli ve vazgeçilmez unsurudur. Çalışmamızda rap müzik dinleyen gençlerin bu müziği iletişimlerinin bir parçası haline getirdikleri, kendilerini yansıtan şarkı sözleri içeren parçaları daha çok dinledikleri ve gündelik yaşam diline yansıttıkları saptanmıştır.

Katılımcılardan **E3**, müziği hayatındaki iletişim şekli olarak tanımlıyor. İnsanlarla kurduğu iletişimin temelinde müzik var. Katılımcının çeşitli sorulara verdiği yanıtlar hep müziğin kendisi için bir iletişim biçimi olduğu yönünde.

“Müzik sizin için neyi ifade ediyor? sorusuna yanıtı;

“Çok şey ifade ediyor. Kendimi nasıl desem, iletişim demek benim için müzik. Rap müzik hayatımda olmasa bir insanın konuşma yeteneğini alırsınız ya konuşamaz, öyle bir şey benim için. Anlatamam kendimi yani. Hislerimi anlatamam. Düşünün ki hiç konuşmayan susan bir insan kendini nasıl anlatamaz, öyle olurum bende.” (E3)

Aynı katılımcının “RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?” sorusuna yanıtı;

“Aklındakileri konuşarak değil de konuşarak anlatamayacağın şeyleri anlatabilme. Öyle bir şey. Rap müzik, nasıl desem onu aktarım. Hani konuşsan konuşamazsın işte. Ama şarkı söyle dersin söylersin. Rap benim aklımda olanı söylemem için var. Rap olmasa işte söyleyemem aklımdakini. Aktarım rap müzik. Benim iletişim kurma şeklim.” (E3)

-RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor? (Araştırmacı)

“Rap müzik olmasa mesela boşlukta hissederdim ya. Onu seviyorum çünkü rap müziği. Bugün insan hayatını neyle bağdaştırırsa onu dinlermiş genelde. Ya anlattıklarını hayatımla bağdaştırdığım için onu seviyorum. Hayatımı anlatıyor benim rap müzik. Bazen de ben hayatımı rap müzikle anlatıyorum. Rap müzik olmasa anlatamam.” (E3)

Katılımcılardan **K5**'in “RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?” sorusuna yanıtı;

“Kendi ifade etmek istediklerimi buluyorum.” (K5)

Aynı katılımcının “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi? Sorusuna verdiği yanıt;

“Evet. Düşünce yapım değişmiş olabilir. Hayatın olumsuzluklarını görmeme ve bunlara karşı hazırlık olmama sebep oldu. Böylece olumsuz durumlarla karşılaşınca hazırlıklı bulunmamız ve ilk olumsuzlukta yıkılmamamıza neden oldu. Benim söylemek istediklerimi ifade ediyor.” (K5)

Katılımcılardan **E4**'ün En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden? sorusuna yanıtı;

“Sagopa. Temelden bakarsak analitik yapısı, söz ve melodi hoşuma gidiyor. Son 4-5 yılım biraz negatif geçti. Aslında bu yüzden de Sagopa'nın şarkıları bu yaşadıklarımı anlatıyor. Bana uygun yani. Bu yaşadıklarımaya uygun ifadeler içeren şarkılar dinledim. Bu da Sagopaydı. Beni yansıtıyor şarkıları, yaşadıklarımı.” (E4)

Aynı katılımcının “En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?” sorusuna verdiği yanıt;

*“Kurulu bir makineyim ya arıza yaparsam?
İstemediğim hâlde ya devrelerimi yakarsam?
Durmam gerek ya yere yıkılırsam?
Ya bi' çuval K10ri mahveden ben olursam?
(Sagopa 366. Gün)*

Ben işte dik durmam gerek benim. Ya yıkılırsam kim kaldıracak kimse o yüzden benim hep dik durmam gerek. Bu şarkı tamamen beni yansıtıyor.” (E4)

Popüler müzik üzerine yapılan çalışmalarda şarkı sözleri her zaman önemli bir yer tutmuştur. Şarkı sözlerini anlamlandırma konusundaki yaklaşımlardan birisi de tanımazlık (repudiability) kavramıdır. Bu durumda şarkı sözleri hem üreticisi hem de anlamlandıran-dinleyen kitleler tarafından simgesel anlamda farklı değerlendirilir (Erol, 1999:174-175).

Çalışmamızda gündelik yaşamda asla küfür etmeyen ve hatta bu sözleri duyduğunda dahi rahatsız olan katılımcılar içerisinde pek çok küfür barındıran rap şarkılarını dinlemekte ve hatta çok sevdiklerini ifade etmektedirler. Bu dinleyici açısından bir tanımazlık örneğidir.

Katılımcılardan **K15**'in “RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Yok, pek kullanmıyorum. Çok geniş ağızlı bir dil kullanıyorlar ve bu beni rahatsız ediyor. Az önce sevdiğim şarkı sözünde bile geçen moruk kelimesi benim gündelik yaşamda kullanamayacağım bir kelime ve beni rahatsız eder yani. Ama dinlerken öyle olmuyor. Şarkının içinde o anlamda değil sanki. Küfür bile küfür değil. Ama normal hayatta kullanmıyorum. Sadece şarkıyı dinlerken öyle gelmiyor.” (K15)

Katılımcılardan **K1**'in "RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)" sorusuna verdiği yanıt;

"Evet. O kadar çok dinliyorsunuz ki bir süre sonra dilinize dolanıyor. Arkadaş ortamında daha çok kullanıyoruz. Rap müzik dinleyen arkadaşlarımla zaten hepsi dinliyor."
(K1)

Katılımcılardan **K6**'nın, "En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?" sorusuna verdiği yanıt;

*"Kara gözüüm, kara bahtım yaralandım çok kez ahtın var
Karalandım, yarabandım, kendim kalktım hep
Sana sözüm iki gözüm önüm aksın ladesim aklımda
Yaradandır, acı çektim yine kalktım bak.(Aspova- Karagözlüm)
Bu şarkı beni yansıtıyor. Ben zaten Sagopa ve Aspova'yı çok seviyorum. Sagopa'nın ritimleri çok iyi. Aspova'nın sözleri. Bende kendim kalkmak zorundayım hep, yaralarımı kendim sarmak zorundayım. Bu şarkı benimle bir bütün. Tamamen beni yansıtıyor."* (K6)

Katılımcılardan **E5**'in "RAP Müziği bir Alt kültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt;

"Aslında bu konuda belli bir oran varsa eğer %70 öyleyse ki değil hatta daha azı belki bu şekilde düşünüyor olabilir. Ama %40 kesinlikle hala aynı yani alt kültür olarak bakıyordur. Eskiden Almanya'da ırkçılık vardı mesela ki hala var, orada ortaya çıkması Türkçe rapin bu şekilde oldu. Ama Türkiye de çıkışı böyle değil bence. Aslında insanlar normal bakmayı başarsa bizim kültürümüz gibi bir taraftan. Yani rap aslında Türk kültürüne uzak ya da yabancı değil. Aşık atışmaları vardı ya hani mc'ler dissleşiyor ben ona benzetiyorum. Aşık atışmalarında nasıl insanlar birbirlerine şarkıyla hitap ediyor bence dissler de öyle. Karşılıklı bir aşık atışması gibi." (E5)

Katılımcılardan **K11**'in "RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)" sorusuna verdiği yanıt;

*“Bazen, neyim var ki raptten gayrı. Aslında zaten gündelik yaşam dilinde bazı sözcükler küfürler filan yok mu sanki hayatta. Uzi diyor ya buzluk yapıp g*tüne sok eğer paran çoksa. Al işte sana günlük yaşam dili (Gülüyor.)” (K11)*

Katılımcılardan **K10**, en sevdiği şarkı sözü Ahiyan’ın Kurtulmak şarkısından. Şarkının kendisini yansıttığını düşünüyor. Rap müzik şarkılarında geçen kelimeleri günlük yaşam dilinde de kullandığını ifade ediyor.

*“Kurtulmak nedir?
Kıskıvrak denir; hayat
Küstüm rahat edin
Dost ararken kendimde buldum
Aradığım ceremeyi çeker her an.” (K10)*

-En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden? (Araştırmacı)

“Ahijan. Çünkü Türkiye de bu işi icra edenler arasında en iyi olduğunu düşünüyorum. Yani bir sürü insan rap müziği yapıyor ya da yapmaya çalışıyor ama Ahijan yapıyor. Sözleri çok anlamlı ama besteleri de çok güzel.” (K10)

Katılımcılardan **E8**’in “Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?” sorusuna verdiği yanıt;

“Dışa vurum. Yani içinizde bir şeyler var her zaman vardır. Bunları başkalarına anlatmanın en iyi yolu müzik bence. Ya da işte dışarıdan kendini görmek. Üzgün müsün, heyecanlı mı? Ne dinliyorsan duygularını ona yansıtıyorsun demektir.” (E8)

Katılımcılardan **E9**’un “RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıt;

“Alayı teşko, dandik, boş diyorlar ya öyle işte dinliyoruz bizde. Ama herkes te rap yapamaz kabul etmek lazım.” (E9)

-Çok anlamadım seviyor musun sevmiyor musun? Biraz açar mısın? (Araştırmacı)

“Yani aslında seviyorum yapmasalar ne dinlicez dimi (Gülüyor). Herkes rap yapamaz yapamıyor da ama iyi yapan da var hani. İyi yapanı dinliyoruz diğerleri dandik.”
(E9)

Aynı katılımcının “RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Tabi ki kullanıyorum. Çok küfür etmem zaten ben ama şarkıda geçiyor bazen. Ama makarasına kullandığım çok benim. Hadi agalar, El muşta, agalar agalar, makarasına yani.” (E9)

İmaj (Kıyafet, Saç Stili) ve Semboller (Takı, Dövme)

Bireylerin çocukluk döneminden tamamen çıkıp yetişkinlik dönemine hazırlandığı bir evre olarak görülen gençlik evresi, özellikle üniversite eğitimi içinde gençlerin sosyalleşme ve sosyal ilişkilerini güçlendirmeye bağlı isteklerinin en yoğun olduğu dönemdir demek yanlış olmaz. Bu dönemde çevresel ilişkileriyle kendini dahil oldukları toplulukta görünür kılma istekleri arasında yarattıkları imaj ve vermek istedikleri mesaja ilişkin sembollerde olduğundan daha fazla önem kazanır. Katılımcılar rap müzik dinlemeye başladıktan sonra gündelik yaşamda kullandıkları imajları -saç stilinden kıyafetlerine kadar tüm görünüşleri- ile takı ve aksesuarlarının değiştiğini belirtmişlerdir.

“Ben takıların sadece takıdan ibaret olmadığını anladım. Hepsinin bir anlamı var aslında Ben mesela en çok zincir takıyorum. Zincir sadece bir takı değil. Zincir esaret ama aynı zamanda özgürlük. Değişimin sancı içeren yanı zincir. Rap müzik dinleyen herkese bakın. Zincir mutlaka var.” (K1)

“RAP müzik dinlemeye başladıktan sonra kıyafetlerimi değiştirdim (üzerine bakıyor). Genellikle RAP müzik yapan ya da dinleyen insanlar rahat kıyafetler giyiyor bende öyle yapıyorum. Eşorfan giyiyorum çoğunlukla her yerde, her ortamda. Hızma taktırdım

(Burnunu gösteriyor). Kulaklarımda 5 delik var ve bu sayıda küpe kullanıyorum (bir halka, iki tane uçlu minik küpesi ve iki tane farklı işaretleri ve renkleri olan küpesi var. Birisi kırmızı, diğeri siyah). Saç rengim kumraldı siyah yaptırdım ve kısa kestirdim. Dövme yaptırırdım ama gelecek iş hayatımda etkisi olur diye yaptırmıyorum.” (E2)

Katılımcıların “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi? (Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)” sorusuna verdikleri yanıtlarda da kendilerinde değişimler olduğu sonucu, farklı kıyafet, saç stili, makyaj, takı, dövme ve aksesuar kullanmaya başladıkları açıkça görülmektedir;

“Tabi ki evet. Asla giymem dediğim hiç giymediğim figürlü t-shirtler giydirdi bana. Kıyafetlerimde hissediyorum en çok. Önceden giymezdim ama şimdi seviyorum. Hatta beni yansıttığını düşünüyorum kıyafetlerimin.” (E15)

“Evet. Tepeden turnağa yeniden ben oldum. Sadece fiziksel olarak değil düşüncelerim de değişti. Kıyafetlerim değişmeye başladı önce. Şimdi gördüğünüz gibi giyinmeye başladım. Rap’te kendini ifade etmek önemli bence. Giyim kuşamınızdan her şeyinize rap oluyorsunuz. Birisi sizi gördüğünde rap dinliyor demeli. Benim fikrim tabi. Ama bende rap dinleyenleri böyle anlıyorum. Bakıyorum ve diyorum evet rap dinliyor.” (E14)

“Zincir takıyorum. Pantolonlarıma ve bileklerime. Zincir RAP i anımsatıyor. Demir metal. Bence önemli bir şey beni anlatması. Dinlemeye başladıktan sonra mutlaka bir etkileşim oluyor.” (K1)

“Yani evet aslında ama ergenlik zamanımla birlikte denk gelmişti. İşte hızma o zamandan. Birde tabi kendi zevklerim de çok önemli. Ben neyi beğenirsem onu giyiyorum. Ama takılar, çoraplar ne bileyim işte rahat kıyafetler tabi ki güzel oluyor. Arkadaşlarımda böyle giyiniyor zaten. Ortamda olunca takip etmek te lazım işte. Dinlediğim müziklere uygun giyiniyorum bence ben. Şimdi zaten bunlar popüler oluyor. Dışlanmamak ortama uymak lazım bence ama kendi zevkim tabi birde. Sonra işte ne bileyim kıyafetler filan değişiyor böyle zamanlarda.” (K10)

“Tabi ki değişim oldu. Giyim tarzım komple değiştii. Ben çok klasik giyiniyordum ama sonra tamamen spor ve rahat kıyafetler giymeye başladım. Sonra takı takmaya başladım mesela. Yüzük ve kolye en çok kullandığım takılar ama bileklik vs. de var. Bunlar hep rap müzik dinlemeye başladıktan sonra olan değişmeler.” (E5)

Kıyafet seçimlerim değişiyor tabi. Gaza geliyorum bazen alırken giyerken bunu mu aldım diyorum ama giyiyorum işte rahat şeyler. Herkes de benzer şeyler giyiyor zaten. Bir şey popüler oldu mu işte müziğe göre kıyafet, takı, akım oluyor diyorlar. (E13)

Katılımcılardan **K11**’in “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi? (Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)” sorusuna verdiği yanıt;

“Kıyafetlerim daha rahat. Takılarım değiştii. Özellikle küpe ve yüzük çok takıyorum. Çok yüzük. Dövme çok istiyorum ama cesaret edemiyorum birde kan veremiyormuşum dövme olunca o yüzden erteliyorum.” (K11)

Aynı katılımcının “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değiştii mi?” sorusuna yanıtı;

“Daha farkında ama daha umutlu hale geldim. Birileri bir şeyleri söylemeye cesaret ediyorsa bence umut var demektir.” (K11)

-RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz? (Araştırmacı)

“Bir grubu çok cesur bir grubu şovmen işte. Yani her müzik türünde mi diyeyim pota da var iyi yapan var hakkını veriyor ama işte sesi filan olmayan sahneye atlayan da var. Rap te öyle artık gerçekten özünden gelen var popüler konuları söyleyen var. Şovmende çok ama. Var da var işte.” (K11)

Katılımcılardan **K4**’in “RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değiştii mi?” sorusuna verdiği yanıt;

“Değişti. Çocukluk masallarından çıkıp gerçekle yüzleştim. Adaletsizliği ve eşitsizliği fark ettim. Gerçek yaşam koşullarına karşı aydınlandığımı hissettim. Hayatın toz pembe değil ince çizgilerinin de olduğunu fark ettim.” (K4)

4.4 Bulgulara İlişkin Genel Değerlendirme ve Yorumlar

Çalışmamızda katılımcıların verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde ortaya çıkan bulgular sonucunda, rap müziği dinleyen gençlerin bu müziği çoğunlukla anlamlandırdıkları ve gündelik yaşamlarındaki pratiklere aktardıkları görülmüştür. Çalışmaya katılan Üniversiteli gençlerin Türkçe rap müziğini gündelik yaşam pratiklerinde -sosyalleşme, benlik sunumu, aidiyet, eğlence, haz, vb.- belirli bir takım amaçlara ulaşmak için bir yöntem ya da strateji oluşturmak üzere dinlemeleri arasında bulunan bağlantılardan gençlerin Türkçe rap müziğini dinleme stratejileri dört farklı başlık altında toplanmıştır.

4.4.1 Hayatı Anlamlandırma Stratejisi Olarak Rap Müziği-Rap Olmasa Nefes Alamam

Bireylerin gündelik yaşamlarındaki eğilimlerini nasıl habitusları belirliyorsa, Bourdieu’ya göre sanatsal zevklerini de içinde buldukları sosyal sınıf tarafından şekillenen kültürel sermayeleri belirler. Çünkü Bourdieu’ya göre bir sanat eserini diğerlerine tercih etmek noktasındaki beğenilere bağlı kodların kişide bulunduğu çevre veya doğrudan öğrenme sistemi ile oluşması gerekir (Wacquant, 2016:65). Gündelik yaşam içerisinde bir müzik türünü diğer müzik türüne tercih etmek öncelikle bireylerin habitusları ve kültürel sermayeleri ile ilintilidir. Rap müziğini dinlemeyi tercih eden gençlerin bir kısmı çalışmamızda hayatı rap müzik ile şekillendirmeye başlamış, rap müziği bir hobi ya da bir zevkten çok yaşamsal bir araç haline getirmişlerdir. Hayatı anlamak ve anlatmak, sorunlarını dile getirmek ve kendilerini ifade etmek için rap müziğini ortak bir dil olarak kullanmaya başlamışlardır.

Günümüzde gençler toplumsal gerçekliklere dikkat çekmek ve derdini anlatabilmek için, sözlü kültür geçmişimizin de son derece zengin olduğundan dili iyi kullanan rap müziğini tercih etmektedirler (Kurt, 2020:33). Çalışmamıza katılan rap müziği yoğun olarak dinleyen gençler bir amaçlarının da bu olduğunu ifade etmişlerdir. Söylenmeyenleri -söylenemeyenleri- ifade etmek ve dışa vurmak.

Çalışmamızda gençlerin bir kısmının rap müziğini hayatlarıyla özdeşleştirdikleri ve rap müzik olmadan hayata (gündelik yaşamlarına) kendi normal seyirlerinde ve mutlu devam edemeyecekleri, toplumdaki sorunları veya bireysel sıkıntılarını dile getirdiği için rap müziğe bir anlam yükledikleri ve bu bakış açısıyla rap müzik dinledikleri görülmüştür.

Finkelstein'a göre müziği anlamını doğru anlamak için müziğin yeniden ve yeniden yaratıldığı gerçek yaşamın içinde nereye oturtulduğunu iyi anlamak gerekir (Finkelstein, 1986:17). Rap müziğini yoğun olarak dinleyen gençlerin bu müziği hayatlarının tam merkezine alarak sabah uyandıkları ilk andan itibaren tüm günlerini rap müzik dinleyerek, konuşarak tüm gündelik yaşamlarında rap müziği yanlarında taşıyarak yaşamsal bir ihtiyaç haline getirdikleri görülmüştür.

Guiraud'a göre anlam göstergeye yüklenen ve beynimizde canlanan imgedir. Gösterge gösteren ile gösterilen arasındaki bir bağıntıdan kurulur. Bu bağıntı çoğu zaman benzeşimsel olarak gösteren ile gösterilenin doğalarında yer alan bağıntıdır (Guiraud, 1994:29). Rap müziği bu anlamda dinleyicisi ile onu üreten üreticinin arasındaki bağıntıda anlam bulur ve dinleyicinin beyninde canlandırdığı imgelerle anlam kazanır. Her bir dinleyici bu anlamda bireysel habitusları ile rap müziğe farklı bir anlam yükleyebilir ve ya rap müziğini yoğun olarak dinleyen gençler ortak bir habitus ile bu müziğe benzer anlamlar yükleyerek bu anlamlar etrafında aralarında bir dil ve anlam bütünlüğü yaratabilir. Çalışmamıza katılan gençlerin rap müziğine benzer anlamlar yükledikleri özellikle rap müziği hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edenlerin bu müzik ile hayatlarını şekillendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gerçek anlamdan daha derin olmak üzere yan anlam daha öznel düzeydedir, nedensizdir ve bir kültüre özgüdür (Fiske, 1996:117-118). Bu anlamda rap müziği dinleyen gençlerin müziğe yükledikleri anlamlar gerçek anlamlarından ziyade daha öznel ve yaşadıkları kültür içerisinde ürettikleri kültürel sermayeleri ile de ilgilidir. Gençlerin rap müzik ile tanışmaları çoğunlukla yakın çevreleri (aile, arkadaş, akraba vb.) ve sosyal medya aracılığı ile olmuştur. Bu durum da rap müziğin artık gündelik yaşamın ne kadar içinde olduğunu göstermektedir.

4.4.2 Toplumsal Hayattaki Gündelik Sorunlardan Kaçış Stratejisi Olarak Rap Müziği-Kulaklığımı Takıyorum ve Dünya Duruyor

Gündelik yaşam içindeki bütün rutinlere rağmen aynı zamanda gerçek olandır. Özellikle yaşanan toplumdaki ekonomik sorunlar, işsizlik, geleceğe dönük belirsizlik gençlerin önlerindeki hayatı planlayamama sorunlarını birlikte getirmektedir. Gündelik yaşam içerisinde üniversiteli gençler özellikle ailelerinin yanında değillerse barınma, yeme-içme, giyinme gibi fizyolojik, bağ kurma, aidiyet, kabul görme, sevilme gibi psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını tek başlarına aşmak zorundalar. Tüm bu ihtiyaçların içerisinde dahil oldukları toplumun toplumsal problemleri de girdiği zaman bu şartların üniversiteli gençleri yaşanan problemlerden kaçmak gibi bir duruma yönlendirdiği ve çalışmamızda gençlerin bu amaç için rap müziğini tercih ettikleri görülmüştür.

Günümüz modern dünyasında hız kavramı önemsenmeyecek bir kavram değildir. İnternetin gündelik hayata girişi ile birlikte hız kavramı giderek gündelik hayatta daha da önemli bir kavram haline almıştır. Bilgiye ulaşım, habere ulaşım, sosyal medyanın yoğun kullanımı sonucunda kişilerin günlük ve hatta anlık gerçekleştirdikleri faaliyetlere ulaşım hızla olmaktadır. Akıllı telefonlar sayesinde her an kayıt altına alınmakta internet ortamından anında servis edilmekte ve kullanıcılarına ulaşmaktadır. Bu durum üretimde de tüketimde de hız kavramının önemini gösterir. Müzikler hızla yayılmakta, yeni şarkılara ve kliplere hızla ulaşılmakta ve yine aynı hızla tüketilmektedir.

Modern hayatta gençlerin gündelik sorunlardan uzaklaşmasını sağlayan bir araç oldukları gördükleri rap müziğinde önemsememek yani genel geçerlik ile hızla tüketilebilme ve bu tüketimden haz duyma kavramları öne çıkmaktadır. Özellikle hızlı ritimli olan, dans etmek ve katılımcıların tabiriyle moda gelmek ya da modu yükseltmek amacıyla dinlenen rap müziği şarkıları bu genel geçerliliği gençlere sunmaktadır. Bazı parçaların sözlerinde ise hayatın genel geçer olduğu önemsememek gerektiğine belirgin şekilde vurgu yapılmaktadır. Örneğin;

“Ne kadar umrumda olabilir ki” (Sansar Salvo)

“Um'rumda değil gerçekten, git (Ya)

Her nereye istersen (Ya-ah)

Yamulana kadar, ilk bayılan öder (Ya, ya, ya, ya-a-a-ah)
Çekemeyen eve yalnız döner” (Uzi)

“Bugüne değil kısmet
Bi' sonraki hayatımda gel
Öyle bakıp yapma bana nispet
Bi' sonraki hayatımda gel
Belli ki sende de var istek
Bi' sonraki hayatımda gel
Elveda maalesef
Bi' sonraki hayatımda gel” (Ezhel & Murda)

Şarkı sözlerinde görüldüğü gibi bazı rap parçalarının sözleri dinleyen bireylerin gündelik yaşamdaki sorunları önemsememesi ve genel geçer oldukları üzerine mesaj vermektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Çalışmamızda rap müziği yoğun olarak dinleyen gençlerin bu müziği gündelik yaşamdaki sorunları önemsememek ve onlardan uzaklaşmak için bir araç olarak kullandıkları görülmüştür.

Guiraud’a göre gösterge yalnızca bir uyarıcıdır. Alıcı bir şekilde göstergeye ilgi duyar. Bu ilgini altında yer alan neden çoğunlukla alıcının kaynağı olarak biçimlendirip yorumlaması ile oluşan haz duygusudur (Guiraud, 1994:30) Rap müziği bu anlamda dinleyicinin rap müziğine yüklediği anlama karşılık olarak dinleyicideki haz duygusunu canlandırır.

Günümüz modern dünyasında önemli kavramlardan birisi hazdır. Bireyseliğe bağlı olarak yükselen haz isteği özellikle bireyseliği daha ön planda tutan genç bireyler arasında yüksek bir beklentidir. Finkelstein sanatın bireylere verdiği hazlardan birinin bireylerin gündelik yaşamdan kaynaklanan sorunlardan kaçışı ve bu zorluklara karşı geliştirilen duyguların yatıştırılmasını sağlayan haz olduğunu ifade eder (Finkelstein, 1986:14). Çalışmamızda rap müziği dinleyen katılımcıların bu müziği dinlemekten zevk aldıkları, rap müziğini enerji, eğlence ve mutluluk aracı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Günümüzde bireyler yükselen bir hayat beklentisine sahiptirler. Böyle bir durumda günümüz modern dünyasında hız kavramına bağlı olarak, hazzın ertelenmesi kuralı Weber zamanındaki kadar önemli değildir. Aksine hemen her şey şimdi olmalıdır. Bireyin faydasına olmayan hiçbir yatırım faydalı değildir. Potansiyel hazlara hemen ulaşılmalıdır. Şeyler bireye şimdi hizmet etmelidir. Şeyler hemen tüketilmeye hazır olmalıdır (Bauman, 2017:91-92). Özellikle sosyal medya kullanımının yaygın olması rap müziği üretenlerin parçalarını bu platformlarda hızla paylaşması ve takip eden dinleyicilerin de bu parçalara hızla erişmesini sağlamaktadır. Böylece rap müziği dinlemekten duyulan haz ertelenmez aksine hızla ulaşılır haldedir.

4.4.3 Popüler Kültür Ürünü Olduğu İçin Tüketilen ve Bir Topluluğa Dahil Olma Stratejisi Olarak Rap Müziği-Herkes Dinliyor

Müzik, bireylerin toplumsal yaşam içinde kendilerini ifade edebilmelerini sağlayan sosyal bir araçtır. Sosyal şartlar değiştikçe, bireylerin müzik tercihleri de değişkenlik gösterir (Sağır ve Öztürk, 2015:121). Popüler kültür ürünleri toplum içinde kabul gördüğü oranda popülerleşirken bireyleri bunlara yönlendiren özendirici mekanizmalar vardır. Adorno'ya göre kültür kullanım alanına körü körüne girdiğinde kullanılamaz hale gelir. Böyle bir durumda reklam popüler kültür sanayinde tıpkı bir yaşam iksiri gibi görülür (Adorno:1996:54-56). Rap müziği ülkemizde ilk başlarda sokaklarda ve yer altı mekanlarında icra edilip dinlenirken popüler kültür ürünü haline gelmiş ana akım medyanın ilgisiyle daha da popüler hale getirilmiştir. Çalışmamızda rap müziği dinleyen katılımcı gençlerin bu müzik ile ilk tanışma yollarından birisi sosyal medya olmuştur. Popüler ürünler dinleyici de merak uyandırır. Spotify, youtube music ve diğer müzik platformlarında yer alan reklamlar rap şarkılarına olan merak duygusunu arttırmıştır. Bu da daha fazla dinlenmelerine dinlendikçe daha fazla popülerleşmelerine neden olmuştur. Gençler arasında hızla yayılan moda kavramı müzik alanında da popüler olan/moda olan müziklerin dinlenilmesine yol açmıştır. Popüler müzikler dinlenilmediğinde ya da takip edilmediğinde dahil olunan topluluğun içinde gündelik yaşam dilinden tercih edilen kıyafetlere kadar her noktada bireyler kendilerini geri kalmış hissetmektedir. Çalışmamızda katılımcılar yeni çıkan rap parçalarını takip ettiklerini en azından bir defa dinlediklerini ifade etmişlerdir. En çok dinlenen sanatçı ya da en çok dinlediğiniz şarkı sorularına her seferinde “şu an mı” şeklinde

sorular yönelmişlerdir. Bu durum katılımcıların dinledikleri rap müziği şarkılarının ve sanatçılarının hızla değiştiğini göstermektedir.

Güngör'e göre müziğin dinleyici üzerindeki etkisine karşılık gelen duygu tepkidir. Bu duygunun ortaya çıkmasında üç ana öge vardır; haz, neden ve yargı. Bireyi bir müzik türünü dinlemeye yönelten özendirici etmenlerin tümü nedendir. Bireyler bir müzik eserini bazen sözleri, bazen ritmi, bazen sanatçısı, bazen sadece popüler olduğu için dinler (Güngör, 1993:169-170). Çalışmamıza katılan rap müziği dinleyen gençlerin bir kısmının bu müzik türünü sadece popüler olduğu ve herkes dinlediği için, buldukları sosyal ortamlarda alana dahil olmak ve sosyalleşmek adına dinledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Müzik sosyolojisinin mikro-sosyolojik bakış açısı gündelik hayattaki toplumsal ilişkilerde ve genç yetişkinliğe geçiş sürecinde gençlerin müzik tercihlerinin toplumsal aidiyet gruplarını belirlemedeki rollerini inceler (Güven ve Ergur, 2014:21). Rap müziği dinleyen gençler bu müziği dinlemediklerinde ya da yeni çıkan şarkıları ve sanatçıları takip etmediklerinde popüler gündemin gerisinde kalmış olduklarını ve sosyal ortamlarda sıkıntıya düştüklerini ifade etmişlerdir. Bu durumda rap müziği dinlemek bir topluluğa ve sosyal ortama aidiyeti de beraberinde getirmektedir.

4.4.4 Gündelik Yaşamda Sembollere Yüklenen Anlamlarla Benlik Sunumu Stratejisi Olarak Rap Müziği-Ben Buyum

Çalışmamızda genç yetişkinliğe geçiş sürecinde bulunan üniversite öğrencilerinin dinledikleri müziği anlamlandırmaları ve gündelik yaşamlarında kullandıkları sembollere (kıyafet, takı, dövme vb.) çeşitli anlamlar yükleyerek kendi kimliklerini yeniden inşa ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Goffman'ın dramaturji kuramında bireylerin kendilerini ifade edebilmek adına iki tür izlenim gerçekleştirdikleri ifade edilmektedir. Bunlar bireyin verdiği izlenim ile yaydığı izlenimdir. Bireyin kendisini sözlü iletişim ile açıkladığı verdiği izlenimdir. Yaydığı izlenim ise diğer kişilerin birey hakkındaki izlenimleridir (Goffman; 2021:16). Çalışmamızda rap müziğini yoğun olarak dinleyen katılımcılar bu müziği anlamlandırarak benliklerinin bir parçası haline getirmişlerdir. Öyle ki gündelik yaşamlarında konuşma dilinden kullandıkları kıyafet, saç stili, takı ve dövmelelerine kadar bu müziği dışarıya yansıtmaktadırlar.

Bauman'a göre kimlik; var olan ve keşfedilmesi gereken bir şey değil, bir amaç ve çabanın etrafında yeniden oluşturulması ve icat edilmesi gereken bir şeydir. Kimliğin içeriğinde tamamlanmamışlık vardır (Bauman, 2017:25). Özellikle üniversite çağında olan gençlerle (18-25 yaş arası) yapmış olduğumuz çalışmamızda gençler kendini inşa etme sürecinde ve özellikle kendilerini topluma sunma ve ispatlama çabası içerisindedirler. Bu nedenle sunum onlar için büyük önem taşımaktadır. Rap müziği dinlediklerini buldukları topluluk içinde gösterme çabaları bu müziğin anlam ve sembollerini izleyenlere sunmalarıyla mümkündür.

Zamanla gündelik yaşam deneyimlerine eşlik edecek parçaları kendileri belirleyen bireyler kişisel müzik tercihlerini gündelik yaşam deneyimleri ile harmanlayarak kendi kimliklerini inşa etti kendisini sosyal hayatın içinde dinlediği müzik türü ile konumlandırdı ve bu müzik türünün yansıttığı kültür ile kimliğini görünür kıldı (Çerezcioglu, 2013:160). Rap müzik dinleyen gençler bu müziğin kültürü olan hip hop kültürünün belirli simgesel öğelerini kendilerine -kıyafetleri, makyaj stilleri, saç tasarımları vb. üzerlerinden- yansıtarak kimliklerini görünür hale getirdiler.

Müzik, kasetçalar ve wolkman gibi kişisel müzik çalarlar ile bireylerin yanlarında taşıyabildiği bir hal alınca bireyler ruhsal durumlarına ya da içinde buldukları ortama göre kişisel müzik tercihleri geliştirmeye başladılar. Bu durum da gündelik yaşamda müziğin her an bireyin yanında olması sonucunda müziğin bir gündelik yaşam deneyimi parçası haline gelmesine sebep oldu (Çerezcioglu; 2013:159-160). Bireyler kendi güncel müzik listelerini ceplerinde taşımaya başladıklarından beri gündelik hayatta anlık gelişen duygu durumlarına göre arka fonda bir müzik oluşturdular. Bu da gündelik yaşam pratiklerinin müzikle gözle görünür hatta dinlenir hale gelmesine neden oldu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç

New York'un getto diye tabir edilen kenar mahallerinde ortaya çıkan ve oradan da neredeyse tüm dünyaya yayılan rap müziğinin çıkış amacına benzer bir şekilde Türkçe rap da, Almanya'ya işçi olarak giden ailelerin çocuklarının yaşadıkları dışlanma ve karşı karşıya kaldıkları insanlık dışı durumlarla bir mücadele aracı olarak ortaya çıkmış ve bu çerçevede anlam kazanmıştır. Almanya'dan Türkiye'ye gelen Türkçe rap müziği ilk yıllarında çıkış amacına uygun olarak direniş ve isyanı aktaran sözleriyle dinleyicisinin daha çok genç dinleyicisinin yansıtmaya çalıştığı bir mesaj olmakla birlikte popüler kültür ile evrilmiş ve süreç içerisinde çeşitli şekillerde çıkış amacından uzaklaşmıştır. Yine de icra edenlerce halen bir direniş ve başkaldırı mesajı içeren ve dinleyicileri tarafından kendilerinde anlam bulan bu şekliyle mesaj olarak yansıtılan parçalar olmakla birlikte popüler kültür ögesi olarak tüketilenleri de bulunmaktadır.

Çalışmamızda araştırmamıza uygun olan nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden katılımcılarla yaklaşık 90 dk. süren görüşmeler yapılmış, 15 kadın ve 15 erkek katılımcının görüşleri analiz edilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların kıyafetleri, beden dili, konuşma şekli, kullandıkları kelimeler üzerine raporlar hazırlanmış ve verilerin analizinde bu raporlardan yararlanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yapılarak 11 tema ve 4 kategoriye ulaşılmıştır. Çalışmanın bulgular kısmında bu tema ve kategorileri destekleyici cevapları içeren veriler betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Bulguların son kısmında tüm bulgulara ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmamızın esas amacı rap müziği dinleyen üniversiteli gençlerin bu müziği nasıl anlamlandırdığı, bu müziği ve rap müziğinin ait olduğu hip hop kültürünü gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktardığı olduğundan, elde edilmek istenilen sonuç, son yıllarda ülkemizde rap müziğinin dinlenme oranlarında meydana gelen artışın bu müziği dinleyen

üniversite gençlerinin rap müziğini nasıl anlamlandırdıklarının gündelik yaşam pratiklerine nasıl aktardıklarıyla birlikte açıklanmasıdır.

Bireyin müzik tercihlerinin açıklanmasında hiçbir faktör tek başına ampirik açıdan doğru ve yeterli değildir. Çünkü müzik bireyin yaşamında süregelen her değişmeye açık ve değişimin özüne ilişkin özgün bir içerik taşır (Cengiz, 2011:364). Araştırmamızda katılımcılara yöneltilen en sevdiğiniz sanatçı ya da en sevdiğiniz şarkı gibi sorularda katılımcıların ilk sorusu “şu an mı?” olmuştur. Popüler kültür tüketimi sürekli hale getirdiğinden gençlerin dinledikleri müziklerde günden güne değişim göstermektedir. Aynı katılımcılar ile görüşmeler bugün yeniden yapılsa muhtemelen bu ve benzeri sorulara verdikleri cevaplar değişkenlik gösterecektir. En fazla dinlenen şarkılar ve sanatçılar hemen her gün müzik platformlarında da değişmektedir. Katılımcıların müzik dinlemek için en çok tercih ettikleri platform Spotify olmuştur. Spotify uygulamasında en çok dinlenen şarkı listeleri gün içinde bile değişkenlik gösterebilmektedir. Aynı durum youtube music vb. diğer uygulamalarda da görülebilir.

Gans’a göre beğeni kültürleri yalnızca ekonomik sınıftan değil yaş ve cinsiyet gibi faktörlerden de etkilenir. Bu nedenle gençler orta yaş veya daha yaşlı kesimin müzik, sinema ya da diğer kültürel ürünlere olan tercihlerinden farklı davranışlar geliştirir. Bu durum uzaklaşmayı/farklılaşmayı ortaya çıkarabilir. Bu durum bir bakımdan kültür sağlayıcıların sundukları ürünler ile de ilgilidir (Gans, 1974: 27). Türkiye’de rap müzik ilk çıkış noktasında hemen kabul gören ve topluma yayılan bir müzik türü olmamış aksine uzun zaman yeraltı mekanlarda ve sokakta icra edilmiştir. Teknolojik gelişmeler ve sosyal medya kullanımı ile ana akım medyanın dikkatini çekmiş sonrasında hızla yayılmaya başlanmış bugün ülkemizde en fazla dinlenen müzik türü olmuştur.

Belirli bir yaş aralığında -özellikle 16-25 yaş- gündelik yaşamda genç olarak adlandırılan bireyler, popüler müzik türlerinin çevresinde görünürlük kazanırlar. Popüler müzik ürünlerinin öncelikli hedefi gençlerdir. Gençler kendi dahil oldukları popüler müziğe ilişkin kültürel grubun rock, pop, hip hop ve diğerleri, özelliklerini gündelik hayata yansıtır. Takı ve aksesuarlardan, karakteristik giyinmeye, saç biçiminden makyaj stiline kadar her unsur gençlerin dinledikleri popüler müziğin ait olduğu kültürel grubun simgesel

gösterimidir (Çerezcioğlu, 2014:12-13). Çalışmamızda rap müziği dinleyen gençlerin bu müziği gündelik yaşam pratiklerine aktardıkları, aktarırken rap müziği dinlediklerini belli eden kıyafetler, saç ve makyaj stili, kolye, küpe, zincir vb. aksesuarlar kullandıkları ve bunu diğer bireylere bir mesaj olarak yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle rap müzik dinlemeye başladıktan sonra fiziksel görünümünde rap müzik dinlediklerini diğer bireylere yansıtan bir görünüm ve imaj sergiledikleri, bu durumu diğer rap müzik dinleyicilerine ve toplumun diğer bireyelerine sundukları çalışmanın önemli sonuçlarındandır.

Araştırma sonucunda rap müziği yoğun olarak dinleyen katılımcı gençlerin bir kısmının bu müziği anlamlandırdığı, hatta Türkçe rap müziğe yaşamsal bir anlam yüklediği ve gündelik yaşamlarında bir iletişim şekli olarak uyguladığı çalışmanın bir diğer sonucudur. Katılımcıların gündelik hayatlarında sabah ilk uyandıkları andan itibaren bütün yaşamsal rutinlerini bu müzik etrafında şekillendirdikleri görülmüştür. Rap müziğini hayatlarında vazgeçilmez bir unsur olarak belirleyen katılımcılara göre rap müziği yaşamsal bir enerji kaynağı, adeta yeme-içme gibi hayatlarını devam ettirmeye yönelik zorunlu bir eylem halini almıştır. Bu durumda rap müziği yalnızca bir boş zaman faaliyeti olmaktan çıkmış dinleyici bireylerin hayatlarının merkezinde, onlarla birlikte var olan, yaşayan bir gerçeklik konumundadır. Finkelstein'a göre müzik yapıtlarının kültür üzerinde kalıcı etkiler bırakabilmesi için bu yapıtların bireylerin yaşamlarını gerçeğe uygun olarak yansıtmaları gerekir. Dinleyicilerin hayatlarından eksiksiz betimlemeler yapmaları ve gerçekçi olmaları müzik yapıtlarının kalıcılığını artırır (Finkelstein, 1974:17). Buna göre Türkçe rap müziğini yaşamsal gerçeklikle bağdaştıran dinleyiciler için bu müziğin kalıcı etkilerinin olması son derece doğaldır.

Türkçe rap müziği dinleyen katılımcı gençlerin bir kısmının bu müziği gündelik yaşamdaki sorunlardan uzaklaşmak için bir araç olarak kullandığı çalışmanın bir diğer önemli sonucudur. Özellikle genç yetişkinlik döneminde bulunan üniversiteli gençler için hayatlarının eğitimden iş yaşamına doğru evirildiği bu dönemde hem kendilerini hem de dış dünyayı ve toplumu anlama ve yorumlama biçimlerine göre verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde rap müziği bir kaçış aracı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Gündelik yaşamdaki sorunları görmezden gelmek ve önemsememek ya da bu sorunların yarattığı baskıyı azaltmak üzere rap müziğini dinlediklerini ifade etmişlerdir.

Çalışmanın bir diğer önemli sonucu gençlerin rap müziğine hiçbir anlam yüklemeyerek toplumsal aidiyet duygusu yarattığı ve bir gruba dahil olmayı istemeleri nedeniyle yalnızca popüler kültür ürünü olarak tüketmeleridir. Rap müziğinin ait olduğu hip hop kültürünün simgesel öğelerini imaj ve kıyafetlerine yansıtarak buldukları topluluk içinde rap müzik dinlediklerini görünür hale getirmişlerdir. Bu şekilde birbirlerinin rap müzik dinlediği mesajını alan gençler bir araya gelerek bir aidiyet duygusu geliştirmiştir. Aynı kıyafetleri ve hatta aynı günlük konuşma dilini kullanmaktadırlar. Benzer olaylara benzer tepkiler vererek ve ortak eğilimler geliştirerek ortak bir habitus yaratmışlardır.

5.2 Tartışma

Türkiye’de rap müziğinin dinlenme oranlarında yaşanan artış ve bu müziğin topluma yayılma hızına paralel olarak rap müzik üzerine yapılan çalışmalar da günden güne artmaktadır. İlk çalışmalarda daha çok rap müziği eserleri, Türkçe rap müziğinin analizi üzerine yapılırken son yıllarda yapılan çalışmalar hem rap müziği dinleyenler ve rap müziğinin dinleyen bireyler üzerindeki etkileri, hem de rap müziği icra edenler üzerinde yoğunlaşmıştır. Çalışmamız bu anlamda Türkçe rap müziğinin dinleyici bireyler tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve bu bireylerin gündelik yaşam pratiklerinde nasıl aktarıldığı üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmamızda katılımcı bireyler ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Le Compte ve Goette’ye (1982) göre; nitel araştırmalarda güvenilirliğin artırılması için birden fazla araştırmacının bir olgu veya olayı benzer şekilde araştırması, veri analizinde araştırmacıların benzer yöntemleri kullanmaları ve bazı benzer sonuçlara ulaşmaları nitel araştırmanın güvenilirliğini arttıran unsurlardır (Le Compte & Goette (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018:273). Bu nedenle, Türkçe rap müziği üzerine yapılan ve çalışmamız ile benzer sonuçlara ulaşılan çalışmalar bu bölümde tartışılmaya çalışılmıştır.

Meryem Sarıköse’nin 2021 yılında rap müzik üzerine yaptığı çalışmasında araştırmamıza paralel bir şekilde, rap müziğinin bir alt kültür sembolü olarak ortaya çıkıp üretilirken günümüzde popüler kültür ürünü olarak konumlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sarıköse 2015 yılından itibaren rap müziğinin popüler kültür ürünü olarak üretildiği sonucuna ulaşmıştır (Sarıköse, 2021:139) ve bu sonuç çalışmamızla paralellik

göstermektedir. Sarıköse'nin çalışmasında rap müzik dinleyen katılımcıların bu müzik ile tanışması popülerlikten ziyade sosyal ilişkiler, kitle iletişim araçları ve icracılar aracılığı ile olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar eski rap müzik eserlerini daha değerli bulduklarını ifade etmekle birlikte geçmişte ve günümüzde üretilen rap şarkılarının isyan, öfke, nefret, dışavurum, aykırılık ve eşitlik anlamlarının ortak olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda yer alan katılımcıların rap müziğinin bir alt kültür müzik türü olduğuna ilişkin cevapları Sarıköse'nin çalışması ile benzer cevaplar almıştır. Katılımcılar rap müziğinin çıkış noktasının alt kültür olduğunu ancak günümüzde rap müziğinin popüler kültür ürünü olarak devindiğini ifade etmişlerdir.

Sarıkösenin çalışmasında ulaşılan bir diğer sonuç, rap müziği dinlemeye başlayan bireylerin gündelik yaşam pratiklerinde değişiklikler olduğudur. Kıyafet, gündelik yaşam dili, aidiyet hissinin değişmesi, dövme-takı gibi unsurlarda değişiklikler olması çalışmamızdaki katılımcıların verdiği yanıtlarla benzer sonuçlardır.

Murat Emre Çakmak'ın (2021: 98-101) rap müzik üzerine yaptığı çalışmasının sonucunda Türkçe rap müziğinde son yıllarda üretilen şarkılarda rapin ana temasından uzaklaşarak verilmek istenen mesajların değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç çalışmamızda katılımcıların verdikleri cevaplar ile benzerlik gösterir. Çakmak'ın çalışmasının sonuçlarına göre, popülerleşme sürecinde rap müziğinde silah, uyuşturucu ve cinsellik öğelerinin ön planda olduğu şarkılar ve klipler üretilmeye başlanmıştır. Türkçe rap müziğinin popüler kültür ürünü haline geldiği sonucuna ulaşılmış olup bu sonuçta çalışmamızın sonuçları ile paralellik gösterir.

Nimet Eski'in rap müzik üzerinde 2022 yılındaki çalışmasında, rap müzik dinleyicilerinin bu müziği bir başkaldırı olarak gördüğü ve rap müziğinin dile getirilmeyen şeyleri ifade ettiği (Eski, 2022:47) sonucu çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Çalışmanın bir diğer sonucu olarak Rap müzik icracıları rap müziğinin sosyal medya sayesinde daha fazla kitleye ulaştığını, özellikle gençlere hitap ettiğini belirtmişlerdir (Eski, 2022:48). Çalışmamızda katılımcıların verdikleri cevaplardan rap müziği ile sosyal medya sayesinde tanışanların olduğu ve daha çok gençlere hitap ettiğine ilişkin cevaplar bu sonuç ile benzerlik göstermektedir.

5.3 Öneriler

Gündelik yaşamda bireylerin boş zaman faaliyeti olmaktan çıkmış, dinleyen bireylerin benliklerinin değişimi ve kişilik özelliklerinin gelişimine ilişkin bir yöntem haline gelmiş ve gündelik yaşam pratiklerinden sosyal ilişkilerine kadar her alanı yeniden yapılandırmalarını sağlayan rap müzik adeta yaşamlarının bir parçası olmuştur. Dinleyici bireylerin ister popüler kültür ürünü olarak hiçbir anlam taşımaksızın isterlerse bir mesaj niteliği taşıyan rap müzik gündelik yaşamın ilk anlarından itibaren sabah uyandıktan, günlük yeme-içme, eğlenme, sosyal ortamlarda bulunma gibi her türlü ritüellerine eşlik etmektedir.

Çalışmamıza katılan üniversiteli gençlerin rap müziği gündelik yaşamlarının bir parçası haline getirdikleri çalışmanın önemli sonuçlarındandır. Bu sonuca ilişkin olarak rap müziği dinleyen gençlerin kıyafetleri, buldukları mekanlar, saç ve makyaj stilleri kısaca gündelik yaşam, rap müziğine ilintili üretim mekanizmalarıyla şekillenmektedir. Bireylerin dinledikleri müzik türünü anlamlandırmaları üzerinden yapılan çalışmamızda üniversiteli gençlerin gündelik yaşamlarının rap müzik dinlemeye başladıktan sonra nasıl şekillendiği açıklanmaya çalışılmıştır. Müzik beğenileri üzerinden toplumsal değişmelerin incelendiği bu ve benzeri çalışmalarda çalışma evreni ve örnekleminin büyütülmesinin çalışma sonuçları bakımından literatüre daha ciddi katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alemdar K. ve Erdoğan İ, (1994). *Popüler Kültür ve İletişim*. Ümit Yayıncılık: Ankara

Alemdar K. ve Erdoğan İ, (2011). *Kültür ve İletişim: Halk Kültürü, Kitle Kültürü ve Popüler Kültürün Üretim, Dağıtım, Tüketim Pratiklerinin Doğası*. Erk Yayıncılık: Ankara

Adorno, T. (2009), *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. Nihat Ünler, Mustafa Tüzel ve Elçin Gen (çev). İletişim Yayınları: İstanbul

Adorno, T. (2011), *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. Nihat Ünler, Mustafa Tüzel ve Elçin Gen (çev). İletişim Yayınları: İstanbul

Akgün, E. (2018). “Sosyal Medya Platformlarından Youtube Üzerinden Benlik Sunumunun Dramaturjik Bir Analizi”. *Yeni Medya*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi (4), 29-49

Aral, H. (2018), “Bir Altkültür Olarak Grafiti & Sokak Sanatının Hâkim Kültürle İletişimi: Atina Örneği” Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Ayas, G. (2015), *Müzik Sosyolojisi: Sorunlar-Yaklaşımlar-Tartışmalar*. Doğu Kitabevi: İstanbul

Ayas, G. (2019), *Müzik Sosyolojisi Kuramsal Bir Giriş*. İthaki Yayınları: İstanbul

Batmaz, V. (2006), *Medya Popüler Kültürü Gizler*. Karakutu Yayınları: İstanbul

Bauman, Z. (2017), *Sosyolojik Düşünmek*. Abdullah Yılmaz (çev). Ayrıntı Yayınları: İstanbul

Bauman, Z. (2017), *Kimlik*. Mesut Hazır (çev) Heretik Basın Yayın: Ankara

Bilgin, N. (2001), *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. Sistem Yayıncılık: İstanbul

Blomster, W.V. (2010), “Müzik Sosyolojisi Adorno ve Ötesi”. H. E. Bağçe (ed) içinde *Frankfurt Okulu*, (s.483-519). Doğu Batı Yayınları: Ankara

Bourdieu, P., L. Wacquant. (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. Nazlı Ökten (çev) İletişim Yayınları: İstanbul

Bourdieu, P. (2016) “Vive La Crise!: Sosyal Bilimlerde Heterodoksi İçin”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, Ü. Tatlıcan (der) içinde *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (s.33-49) İletişim Yayıncılık: İstanbul

Calhoun, C. (2016) “Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, Ü. Tatlıcan (der) içinde *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (s.77-130) İletişim Yayıncılık: İstanbul

Cengiz, R. (2011) “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği)”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 4 (18), 363-379.

Creswell, J. (2016), *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir (çev. ed). Siyasal Kitabevi : Ankara

Creswell, J. (2017), *Nitel Araştırmalar İçin 30 Temel Beceri*. Hasan Özcan (çev). Anı Yayıncılık: Ankara

Çakmak, M.E (2021). "Susamam" Projesi ve "Mekânın Sahibi" Polemiği Temelinde Türk Rap Müziğinin Yükseliş Döneminde Müziğin Politik Bağlamda Araç Olarak Mesajı” Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Çerezcioglu, A. B., (2010). “Bülent Ortaçgil Örneğinde Popüler Müzik Şarkılarında Yan Anlam”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19 (2), 249-262.

- Çerezciöğlu, A. B. (2014). "Popöler Müzik ve Gençlik Kültürü". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (182), 11-26
- Çerezciöğlu, A. (2013). "Popöler Müzik ve Gündelik Yaşam Deneyimi". *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 19 (75), 159-172.
- Dursun, O. (2018). "Toplumunu Pierre Bourdieu İle Düşünmek". *Global Media Journal TR Edition*, 8 (16), 68-123
- Ergin, N.B. (2018). "Sıradan İnsanların Gündelik Sanatları: De Certeau ve Gündelik Hayat". A. Esgin ve G. Çeğin (ed), içinde *Gündelik Hayat Sosyolojisi Temalar, Sorunsallar Ve Güzergahlar*. (343-370). Phoneix Yayınları: Ankara
- Erinç, S. M. (1995), *Kültür Sanat Sanat Kültür*. Çınar Yayınları: İstanbul
- Erol, A.(2009), *Popöler Müziği Anlamak*. Bağlam Yayıncılık: İstanbul
- Esgin, A. (2012). "Bir Müzik Sosyolojisi Var Mıdır?", *Doğu Batı Düşünce Dergisi* (62), 153-180
- Finkelstein, S. (1986) *Müzik Neyi Anlatır?*, M. Halim Spatar (çev). Kaynak Yayınları: İstanbul
- Fiske, J. (1996) *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Süleyman İrvan (çev) Ark Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara
- Fiske, J. (1999) *Popöler Kültürü Anlamak*, Süleyman İrvan (çev) Ark Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara
- Gans, H. J. (1974) *Popular Culture And High Culture*, New York
- Gans, H. J. (2018) *Popöler Kültür ve Yüksek Kültür*. Emine Onaran İncirlioğlu (çev), B. Kadioğlu (ed). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul

Giddens, A. (2008) , *Sosyoloji*, C. Güzel (haz). Kırmızı Yayınları: İstanbul

Goffman, E. (2014), *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, Barış Cezar (çev). Metis Yayınları: İstanbul

Göher, M. F. (2009). “Müziğin Toplumsal İşlevi Müzik, Siyaset, Din Ve Ekonomi”. 38. İcanas (International Congress Of Asian And North African Studies - *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 10-15 Eylül 2007. 9 (I) Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları: Ankara

Gökalp, Z. (1968) *Türkçülüğün Esasları*. Varlık Yayınları: İstanbul

Guiraud, P. (1994) *Göstergebilim*. Mehmet Yalçın (çev). İmge Kitabevi: Ankara

Günay, E. (2011) *Müzik Sosyolojisi: Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*. Bağlam Yayıncılık: İstanbul

Güngör, N. (1993). *Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik*. Bilgi Yayınevi: Ankara

Güven, U. Z. ve Ergur, A. (2014). “The Position And The Development Of Sociology Of Music İn The World And İn Turkey”. *Turkish Journal Of Sociology*, 2014/2 (3/29), 20-27

Güvenç, B. (1985), *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*, Remzi Kitabevi: İstanbul

Güvenç, B. (1979), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi: İstanbul

Hall, S. (1997). “Popüler Olanın Yapıbozumu Üzerine Notlar”. *Mürekkep Dergisi*, s. 8, 15-22

Hebdige, D. (2004) *Altkültür Tarzın Anlamı*, Sinan Nişancı (çev). Babil Yayınları: İstanbul

Hebdige, D. (2003) *Kes Yapıştır Kültür, Kimlik ve Karayip Müziği*. Çağatay Gülabioğlu (çev), Ayrıntı Yayınları: İstanbul

Martin, J. (2005) *Diyalektik İmgelem: Frankfurt Okulu ve Toplumsal Araştırmalar Enstitüsünün Tarihi: 1923-50*. Ünsal Oskay (çev), Belge Yayınları: İstanbul

Jenks, C. (2007) *Alt Kültür: Toplumsalın Parçalanışı*. Nihal Demirkol (çev). Ayrıntı Yayınları: İstanbul

Karadeniz, T. (2019) *Hip Hop Amerikan Kültürü Değildir*. Kitapita Yayıncılık: İstanbul

Kaya, A. (2016) “Pierre Bourdieu’nun Pratik Kuramının Kilidi: Alan Kavramı”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, Ü. Tatlıcan (der) içinde *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (s.397-420) İletişim Yayıncılık: İstanbul

Kınacı, M. (2012) “Eski Yunan Dünyasında Müzik Ve Müzisyenler”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*. 15 (62). 11-27

Kır, B. (2012) “Alt Kültür Müziği Olarak Rap Şarkı Sözleri Üzerine Bir İnceleme”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

Kızıılçelik, S. (2000) *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık: Ankara

Kızıılçelik, S. (2008) *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık: Ankara

Kroeber A. L. ve C. Kluckhohn (1952) *Culture A Critical Review of Concepts and Definitions*. Cambridge, Massachusetts, Publised by the Museum: USA

Köknel, Ö. (1995) *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. Altın Kitaplar Basımevi: İstanbul

Kurt, B. (2020). “Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Âşıklık Geleneği Ve Rap Müzik”, *Folklor Akademi Dergisi*. 3 (1). 16-35

Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Bağlam Yayıncılık: İstanbul

Marshall, G. (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*, Osman Akınhay, Derya Kömürcü (çev). Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara

Mc Gregor, G. (2000) *Pop Kültür Oluyor*, Gürol Özferendeci (çev). Logos Yayınevi: İstanbul

Oktay, A. (1997), *Türkiye’de Popüler Kültür*, Everest Yayınları: İstanbul

Oktay, A. (2002), *Türkiye’de Popüler Kültür*, Everest Yayınları: İstanbul

Oransay, G. (1976) *Musiki Tarihi (II. Sınıf)*. Yayıncı Kurum Açık Yükseköğretim Dairesi Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü Yayınları: Ankara

Oskay, Ü. (2001) *Popüler Kültür Açısından Çağdaş Fantazy Bilimkurgu ve Korku Sineması*. Der Yayınları: İstanbul

Oskay, Ü. ve Çelebi, M. (2004), *Peki Konuşalım! Popüler Kültür Üzerine*, Epsilon Yayıncılık: İstanbul

Özbek, M. (2003) *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim Yayınları: İstanbul

Önsöz, C. (2007), “Pierre Bourdieu’nün Temel Kavramlarına Giriş”, *Sosyoloji Notları Dergisi*, (s.1) 15-21

Özçetin, B. (2010). “İdeoloji, İletişim, Kültür: Bir Stuart Hall Değerlendirmesi”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (s.13), 139-159

Özlem, D. (2008) *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, Notos Yayıncılık: İstanbul

Palabıyık, A. (2011) “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde “Habitus”, “Sermaye” ve “Alan” Üzerine”, *Liberal Düşünce*, 16 (61-62),121-141

Punch, K. F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz (çev). Siyasal Kitabevi: Ankara

Roland, G. (2006) *Terbiyesizliğin Teorisi*. Medeni Beyaztaş (çev). Kale Yayınları: İstanbul

Sağır, A. ve Öztürk B. (2015) “Sosyolojik Bağlamda Müzik ve Kimlik: Karabük Üniversitesi Örneği”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/2, 121-165

Sarıköse, M. (2021), “Müzik Sosyolojisi Bağlamında Bir İfade ve Kültür Biçimi Olarak Rap Müzik” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara

Stokes, M. (2012), *Aşk Cumhuriyeti Türk Popüler Müziğinde Kültürel Mahrem*. Koç Üniversitesi Yayınları: İstanbul

Storey, J. (2000) *Popüler Kültür Çalışmaları: Kuram ve Metodlar*, Koray Kardeşahin (çev), Babil Yayınları: İstanbul

Tanyol, T. (1982) *Müziğin Toplumsal Temelleri*, S. Hilav (haz). Ağaoğlu Yayınevi: İstanbul

Turner, G. (2016) *İngiliz Kültürel Çalışmaları*. Damla Özçetin, Burak Özçetin (çev) Heretik Yayınları: Ankara

Tylor, E. (1871) *Primivite Culture (In Two Volumes Vol I)* John Murray, Albemarle Street: London

Wacquant, L. (2016) “Pierre Bourdieu: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Gelişimi”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, Ü. Tatlıcan (der) içinde *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (s. 53-76) İletişim Yayıncılık: İstanbul

Yel, A. M. (2016) “Bourdieu ve Din Alanı: Sermaye, İktidar ve Modernlik”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, Ü. Tatlıcan (der) içinde *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (s.559-580) İletişim Yayıncılık: İstanbul

Weber, M. (1949) *On The Methodology of the Social Sciences*, The Free Press of Glencoe, Illinois

Williams, R. (1993) *Kültür*, Suavi Aydın (çev). İletişim Yayınları: İstanbul

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara

İnternet Kaynakları

Ceza (2015) Sus Pus. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=mY--4-vzY6E>

Çetin, E. (2013). Gündelik Hayat Sosyolojisi. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi. Erişim Tarihi: 01.10.2022,

http://Auzefkitap.İstanbul.Edu.Tr/Kitap/Sosyoloji_Lisans_Ao/Gundelik_Hayatin_Sosyoloji.Pdf

King Size Terrör (1991) Bir Yabancınnın Hayatı. Album: The Word Is Subversion. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=IkgVBcTiKBM>

Murda&Ezhel (2020) Bi Sonraki Hayatımda Gel. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=tiEt1qkaaGA>

Sansar Salvo (2013) Ne Kadar Umrumda. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=j0uqrJ-xCCU>

Saian (2018) Feleğin Çemberinde 40 Kurşun. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=7O3ZaBIXcAY>

Şanışer (2019) Susamam. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=L5K3IxINr7A>

TDK Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: 15.01.2022, <https://sozluk.gov.tr/>

UNESCO (1982). “Mexico City Declaration on Cultural Policies World Conference on Cultural Policies” Mexico City, 26 July - 6 August 1982. Erişim Tarihi: 05.10.2022

http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf

EKLER

EK 1 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Popüler Kültür Bağlamında Rap Müziği Dinleyen Üniversite Gençlerinin Bu Müziği Anlamlandırma ve Gündelik Yaşam Pratiklerine Uygulamaları Üzerine Nitel Bir Araştırma

Bu yarı yapılandırılmış görüşme formu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Sebla ÜNAL ERGEN tarafından yürütülen yüksek lisans tez araştırması için hazırlanmıştır. Çalışmanın amacı ülkemizde son yıllarda rap müzik dinlenme oranlarının hızla artış göstermesine bağlı olarak rap müziği dinleyen üniversite gençlerinin bu müziği nasıl anlamlandırdıkları ile bu müziğin üretildiği alt kültür olarak tabir edilen hip hop kültürünü gündelik yaşam pratiklerine nasıl uyguladıklarının açıklanmaya çalışılmasıdır. Bu amaca bağlı olarak derinlemesine mülakatlar yapılacak olup, bu mülakatlarda katılımcılara yöneltilecek sorular aşağıda belirtilmektedir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Cumhuri ASLAN

Tez danışmanı

Sebla ÜNAL ERGEN

Tezi Hazırlayan Öğrenci

GÖRÜŞME SORULARI

A-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Kendinizden biraz bahseder misiniz?
2. Yaşınız kaç?
3. Cinsiyetiniz nedir?
4. Doğum yeriniz neresi?
5. Hayatınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yerleşim birimi nedir?
6. Eğitim Alanınız nedir? Şu anda devam ettiğiniz Okul ve Bölüm nedir?
7. Ailenizden bahseder misiniz?
8. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

B-MÜZİĞİ ANLAMLANDIRMAK

1. Ne zaman müzik dinlersiniz?
2. Günde ne kadar müzik dinliyorsunuz? Ortalama müzik dinleme süreniz nedir sizce?
3. Müziği nereden dinliyorsunuz? (Cep telefonu, bilgisayar vb.)
4. Hangi müzik sitelerini veya platformlarını kullanıyorsunuz?
5. Sizce müzik tercihleriniz kaç yaşınızda oluşmaya başladı?
6. Yaşınız ilerledikçe müzik tercihleriniz değişti mi? Hangi yönde?
7. Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime?
8. Müzik sizin için neyi ifade ediyor?
9. RAP Müzik denilince aklınıza gelen ilk kelime nedir?
10. RAP Müziği sizin için ne ifade ediyor?
11. Sürekli aynı tarzda mı müzik dinliyorsunuz?
12. Müzik tercihiniz ruh halinize göre değişiyor mu?

C-KİŞİSEL MÜZİK TERCİHLERİ

1. En çok dinlediğiniz sanatçı? Neden?
2. En çok dinlediğiniz şarkı? Neden?
3. Bir müzik eserinde sizin için önemli olan sözler mi yoksa beste mi?
4. Sevdiğiniz şarkıların sözlerini ezberler misiniz?
5. En sevdiğiniz şarkı sözü hangisi? Neden?
6. Sevdiğiniz bu şarkı sizi yansıtıyor mu?

D-MÜZİK ALIŞKANLIKLARININ AKTARIMI

1. Aileniz müzik dinler mi?
2. Ailenizle birlikte müzik dinler misiniz?
3. Ailenizde müzisyen var mı? Varsa hangi tür müzik ile uğraşılıyor?
4. Ailenizin en çok dinlediği müzik türü?
5. Çocukluğunuzda ailenizin dinlediği müziğe maruz kaldığınız sizce bu alışkanlıklardan etkilendiniz mi?
6. Müzik tercihinizde en çok kimden etkilendiniz? Neden?

E-MÜZİĞİN GÜNDELİK HAYATA AKTARIMI

1. RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra kendinizde değişim hissettiniz mi?
(Örneğin önceden giymediğiniz bir kıyafet, saç şekli, takı veya dövme vb.)
2. RAP Müzik dinlemeye başladıktan sonra hayata bakışınız değişti mi?
3. RAP Müzik yapan sanatçılar hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. RAP Müzik şarkılarında sık kullanılan kelimeleri günlük yaşam dilinde kullanıyor musunuz? (shorty vb.)

F-MÜZİK VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM

1. Sizce son yıllarda Türkiye’de müzik dinleme alışkanlıklarında değişme var mı?
2. Bu değişimin sebepleri neler olabilir?
3. Gençler sizce en çok hangi müziği dinliyor?
4. Toplumun RAP müziğine bakış açısı nedir sizce?
5. RAP Müziği bir Altkültür müziği olarak tanımlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?